

UNIVERSITÉ DE COPENHAGUE

CAHIERS DE L'INSTITUT DU MOYEN ÂGE GREC ET LATIN

publiés par le directeur de l'Institut

- 26 -

RADULPHUS BRITO:

COMMENTARY ON BOETHIUS' DE DIFFERENTIIS TOPICIS

&

THE SOPHISM "OMNIS HOMO EST OMNIS HOMO"

N.J. Green-Pedersen, Introduction to the Editions	i-viii
Radulphi Britonis Quaestiones super libro Topi-	
corum Boethii ed. N.J. Green-Pedersen	1-92
Radulphi Britonis Sophisma Omnis homo est omnis	
homo ed. N.J. Green-Pedersen & Jan Pinborg	93-114
List of Works Quoted	115-116
Index Verborum	117-119
Index Quaestionum	120-121

Copenhagen 1978

INTRODUCTION TO THE EDITIONS

N.J. Green-Pedersen

1. The MS of the "*Quaestiones super libro Topicorum Boethii*"

B: Bruxelles, Bibliothèque Royale 3540-47 (2910), ff. 163va-195va, XVth cent. A description can be found in Pinborg 1973.

The MS has been corrected, at most places apparently by the scribe himself, but in a few places the corrections seem to have been made by another, contemporary hand. I have marked such places B² in the apparatus. Eleven times (all noted in the apparatus) we find in the margin a cross (x) put against places where the text, for reasons of contents, seems to be corrupt, normally by an omission. This can indicate that the scribe, or a later corrector, marked by a cross the places, where he knew or suspected that there was an error, but could not correct it. Unfortunately it has proved difficult to confirm this theory by comparison with those other texts in our MS, which are also extant in other MSS, as our text is the only one in the MS, where we find such crosses in a considerable number. In the first third, roughly, of Radulphus' commentary on Aristotle's *Topics*, which immediately follows our text in the MS, there are, however, six crosses. A comparison with other MSS showed that in four of these places there was an error in our MS, while apparently there was no error in the two remaining cases. In the rest of the commentary of Aristotle's *Topics* there are no crosses to be found.

2. Traces left of another MS

Radulphus' commentary on Boethius' *Topics* is to-day found only in B, as far as I know. We find, however, traces left of another MS. The MS Firenze, Biblioteca Nazionale Centrale (BNC), Conv. soppr. E.1.252 (XIVth cent., from Santa Maria Novella, Firenze; described in Fauser 1974, pp. 59-60) contains on ff.1-310r several commentaries on Aristotle's works on natural philosophy and the *Metaphysics*, some of them by Radulphus (*Phys.*, *Meteor.*, *De anima* e.g.), ff. 312r-319r lists of questions, ff. 320r-327r

a theological question on the Jews. Ff. 1-319 are written in one hand, the rest are written in another hand and are obviously a later addition to the MS, which we can leave out of consideration here. In this connection the interesting thing about the MS is the lists of questions found on ff. 312-319. These eight folios constitute one quire (the normal size of the quires in the MS is 12 folios, one folio has been cut off after f. 311). On the first five folios (312-316v) we find lists of questions, written in two columns, of the works contained in the MS to-day, ff. 1-310. On the three last folios (317r-319r, 319v is blank) we find, written in four columns, lists of questions of the following logical works of Radulphus Brito, in this order: *liber Elenchorum*, *liber Priorum*, *liber Posteriorum*, *liber Topicorum Boethii*, *liber Porphyrii*, *liber Praedicamentorum*, *liber Peri hermeneias*, *liber Sex principiorum*; and then without break a list of *Quaestiones mathematicales*. Radulphus' name is not given in the list, but by comparison with other MSS we easily see that the lists of questions refer to his works, as far as the logical works are concerned. The list of mathematical questions is roughly identical with the *Quaestiones in parva mathematicalia* found in B, ff. 1-32r. Neither the logical works nor the mathematical questions are found in the Firenze-MS to-day.

It was a natural conjecture that this MS originally contained all the works mentioned in the lists of questions, but had been divided at some time, so that the rest of it could perhaps be found in the collections of MSS from "Conventi soppressi" in BNC or the Biblioteca Medici Laurenziana in Firenze. During a visit to Firenze from Jan.30 to Febr.4 1978 I tried to find the rest of our MS, but without result. The collection "Conventi soppressi" in the Laurenziana is so well described in the handwritten catalogue that our missing MS cannot possibly hide there. It is not completely impossible that it can hide somewhere in the collection in the BNC, which is large and badly described, but it is highly improbable, and if it does, we shall only find it either by chance or the day all the MSS of the collection are thoroughly described.

Perhaps the following facts which I found during my stay in Firenze are of some interest:

The MS Conv. soppr. E.1.252 has been rebound after its arrival to BNC, but it was then in the same state as now. This is clear from the description of it in the *Catalogo dei Manoscritti scelti nelle Biblioteche Monastiche del Dipartimento dell'Arno dalla Commissione degli oggetti*

d'Arti e Scienze, e dalla medesima rilasciati alla Pubblica Libreria Magliabechiana (to-day BNC, Archivio 65). Here we read:

252. Britonis Rodulphi, scriptum super philosophiam naturalem et metaphysicam, et questio solemnis de Christo contra Iudeos. Cod. membr. in fol.

According to a receipt at the end of the *Catalogo* the transfer of the MSS to BNC took place in 1809.

In 1489 an *Inventarium omnium librorum conventus Sanctae Mariae Novellae* was made. It exists to-day as MS BNC, Conv. soppr. F.6.294. On f. 9rb we find listed 19 books kept "in x^o banco (ex parte horti)". No. 2 in this list is:

Questiones rudolphi Britonis super totam logicam.

Was this the missing part of Conv. soppr. E.1.252? It could be the missing part alone, but it could hardly be the complete MS in its original state. As we can see from the lists of questions the part preserved to-day must have been the first part of the MS, and the collection of logical works must have followed the part which is still extant. Such a volume would hardly receive a title like that in the *Inventarium*. This means that if the notice in the *Inventarium* represents the missing part of Conv. soppr. E.1.252, the complete MS had been divided before 1489.

There is no entry in the *Inventarium* of Santa Maria Novella which with certainty represents the MS which to-day is Conv. soppr. E.1.252, but there are some possible candidates. The best is found on f. 8rb ("in 6° banco a parte horti"):

Questiones pulchrae(?) super methaphysicam physicam de anima de celo et mundo de generatione et corruptione Arist.

It is improbable that Conv. soppr. E.1.252 was not in Santa Maria Novella in 1489, but was only acquired later, for the hand which on several pages in it entered a notice of the ownership of Santa Maria Novella can hardly be from a later period, and is possibly identical with the hand which wrote the *Inventarium*.

Perhaps it is not surprising that we cannot find the MS containing the logical writings of Radulphus Brito, which is listed in the *Inventarium*, for of the 19 MSS listed as being preserved in the same *banco* I could identify only 4 in the collections "Conventi soppressi" of BNC and the Laurenziana. Among the MSS which are lost was:

Scriptum domini Roberti Cardinalis portuensis ordinis pred. super libros topicorum Aristotelis.

This MS of Robert Kilwardby's commentary on Aristotle's *Topics* is not identical with BNC, Conv. soppr. B.4.1618 (from Ssa. Anunziata), where we find a commentary on the *Topics* which is probably Kilwardby's.

There are a few divergences between the list of questions of Radulphus' commentary on Boethius' *Topics* found in Conv. Soppr. E.1.252 and the questions found in B. The Firenze-list gives the following questions in this order: I:2,3,4,5,6. II:1,4,5,6,7,2,8,11,12,9,13,18,10,11,14,15,17, 19,20,21,22,23. IV:1,2,3. Between II,1 and II,4 the list inserts these two questions: "Utrum ad bonam inductionem oporteat inducere in omnibus singularibus. Utrum ad hoc quod sit bona inductio oporteat inducere in naturam termini communis." We know these two questions from Radulphus Brito's commentary on Aristotle's *Topics*, book I qu. 39 & 40. The Firenze-list omits qu. I,1; II,3,16; it gives II,11 twice; and it changes the order in book II a good deal. These divergences need not mean anything. It is a common experience that lists of questions found at the end of MSS are imprecise. The order of the questions of book II found in the Firenze-list is at any rate highly improbable, while the order in B follows Boethius' text, as we would expect.

3. The Edition

The principle of edition has been to follow the text of B wherever it was possible. This gave a sound text in most places, but it was necessary to suggest corrections or to mark errors in a number of places, for reasons of contents or of grammar. The most frequent error is a tendency to omissions, often long ones apparently. In many cases it was not possible to fill in these omissions, but only to indicate them. As already mentioned a corrector (the scribe himself?) has 11 times put a cross in the margin against the text. In all these places I found it necessary to assume an error in the text, normally an omission. There may still remain some places in the text where corrections of details can be proposed, but none of them affects the sense in a serious way, I think. A full apparatus is given. The orthography has been normalized according to classical standards.

The text opens abruptly with the words: "*His habitis* circa librum Topicorum Boethii primo quaeritur..." The words "*His habitis*" probably indicate that the first question originally followed a prologue, which

was omitted in our MS, like the prologues we know from most works by Radulphus.

I wish to thank professor Jan Pinborg, who kindly read my whole manuscript and suggested a good many changes, and Mrs. Margareta Fredborg, who kindly read the manuscript of book IV and suggested some changes.

4. MSS to the Sophisma "*Omnis homo est omnis homo*"

1. M: München, Bayerische Staatsbibliothek, clm. 3852, ff.51va-53va: XIVth cent. + XIth cent., 69ff.

The MS contains some commentaries on Aristotle, and at the end: "*Excerpta ex canonibus Conciliorum*" (XIth cent.). On ff. 44r-53v we find this group of sophisms:

1. ff. 44ra-47vb: Patricius de Hibernia, *Homo est animal: Circa istam orationem quaeritur cum animal praedicetur de homine sicut genus de specie...*(Ed. Roos 1978, pp.16-34).
2. ff. 48ra-49rb: Simon de Faverisham, *Universale est intentio: Circa istud sophisma tria quaerebantur circa ipsum universale...*(Ed. Yokoyama 1969; Pinborg 1971).
3. ff. 49rb-50ra: Aegidius Romanus, *De gradibus formarum: Dilecto sibi in Christo fratri frater Aegidius salutem in domino. Postulas a me ut de quaestione illa an sit dare gradum in formis accidentalibus...*(also found in Clm.317, ff.197-199).
4. ff. 50ra-51ra: Sigerus de Cortraco, *Album potest esse nigrum: Hoc est sophisma propositum, quod probatur sic: quod est album...*
 f. 51ra-51rb: <idem>, *Quaerebatur secundo de veritate huius 'album potest esse nigrum', et arguitur primo quod ipsa esset falsa...*
 f. 51rb: <idem>, *Ultimo quaerebatur utrum 'potest' faciat propositionem modalem, et videtur quod non, quia illud quod est de consideratione naturalis...*(Ed. Wallerand 1913, pp. 154-165; Pinborg 1977, pp.66-77 & 101-104).
5. ff. 51va-53va: Our sophism.

On the whole this MS gives a good text, which only rarely does not make sense. Unfortunately the greater part of f. 52va is unreadable in a microfilm, and the MS itself is only readable in ultraviolet light. Most kindly dr. Thiel (Staatsarchiv, München) and dr. Heinz Enders (Freier Mitarbeiter des Grabmann-Institutes, München) performed this task for us in Munich. This means that we owe practically all the readings of M in §§ 43-46 to them. We ask them to accept our sincere thanks.

2. P: Paris, Bibliothèque Nationale, nouv. acq. lat. 1374, ff. 107ra-109vb: early XIVth cent. (a later hand added the year 1331 at the bottom of f.109vb).

The MS is described in Pinborg 1975, pp. 124-125. Ff. 87r-109v contain a collection of sophisms, three of them by Radulphus Brito (ff. 96vb-100vb; 103va-106vb; 107va-109vb).

The quality of the text in P is generally not so good as in M. Some of the longer variants (e.g. §§ 16, 24, 33) can be interpreted as due to a tendency to make arbitrary, if insignificant, changes in the text.

5. *The Edition*

It is impossible to say anything with certainty about the relationship of the two MSS. We have, however, found it necessary to assume the existence of errors common to both MSS, e.g. in §§ 36, 44, 46, 71. This can be taken to indicate that they do not belong to different lines of tradition.

The edition was based upon a transcription of M, and the text of M was kept on all minor points, the word-order e.g. But at the comparison of significant variants no preference was given to any of the MSS; the choice of text was decided by reasons of contents and of grammar, and by the possibility of explaining the origin of the variants. In the apparatus we have only given such variants as could be true, or would bring about significant changes, in contents or expression, if they were received in the text. It has always been stated, of course, when we give a text which is found in neither of the MSS.

We can give no arguments for choosing between the title of the sophism in M and that in P. Neither of them has any connection with the contents of the sophism.

To facilitate references we have numbered the sections of the text. Where Radulphus gives cross-references we have inserted in the text, in pointed brackets, the number of the section to which he refers. The orthography has been normalized according to classical standards.

6. *Authorship and date of the two works*

The two works are evidently written by the same author, and both are ascribed to Radulphus Brito, and further comparison with other works by him shows that there is no reason to doubt his authorship.

It is more difficult to propose an exact date of the two works. It is known that Radulphus must have written his commentary on Aristotle's *Topics* before 1296, as one MS of it (Erfurt, Ampl. 4° 276, f. 131r) is dated 1296. A MS of his commentary on the *Sentences* (Pavia, BU Aldini

244, f. 54v) is dated 1309, and his works belonging to the faculty of the arts would probably be earlier than his theological works. We have no dates from Radulphus' career by help of which we can narrow down further the period when our two works could be written. A comparison with other works of his does not offer much help:

The best comparison to make with his commentary on Aristotle's *Topics* is between II qu. 14 of that work ("Utrum sit aliquis locus a contradictoriis") and §§ 39-44 of our sophism and II qu. 21 of the commentary on Boethius. Here we can perhaps say that in the sophism and in the commentary on Boethius Radulphus felt compelled to explain in more detail how we can understand privation through possession (*habitus*). This can indicate that Radulphus in our two works answers objections raised against his solutions in earlier works, e.g. the commentary on Aristotle's *Topics*. But there are many ways of explaining why Radulphus is more brief in the commentary on Aristotle: this work was much longer; or even: he had already explained the question before, and so saw no need to go into detail again. The same question is also discussed in the commentary on *De anima* III qu. 19, but again: which of the discussions is the earlier one?

We meet the same problem if we try to decide the relative chronology of our two works. The principal points of comparison are:

<u>Sophism §§</u>	<u>Commentary qu.</u>
35-37	II qu. 2
38	II qu. 3
39-44;66	II qu. 21
49-63	II qu. 22-23
71	II qu. 12

A general - but vague - impression is that Radulphus' standpoints are more clarified and a little further developed in the sophism than in the commentary. This is the case especially at the last two points of comparison. But again it can be argued the other way round that the sophism is a work where Radulphus took his time to discuss in detail some points of special interest, whereas in the commentary he had to discuss a lot of things in a comparatively shorter space, and accordingly did not go into details about questions which he thought he had discussed sufficiently earlier.

It is then my suggestion that the commentary on Aristotle's *Topics* is earlier than the two works edited here, and that the sophism is the later one of the two. But this may easily be wrong. At any rate the difference in date between the three works is not a big one.

There are few contemporary and dated works by other authors with which we can compare Radulphus' works on the topics. The best choice may be Iacobus de Sancto Amando, *Summa compendiosa de locis*, found in München, Bayerische Staatsbibliothek, clm. 14246, ff. 133ra-140rb, which according to the *explicit* is "edita et congregata" in 1312. There we find many parallels to Radulphus, but most of them appear to be traditional. It is more remarkable that Iacobus agrees with John Buridan (the *Summulae* VI) on some points where they both disagree with Radulphus. E.g. Iacobus (f. 133va; 139va) like Buridan (*Summ.* VI.2.3; Kraków BJ 662, f. 58ra; ed.Green-Pedersen 1976, p.133) is quite clear that in the *loci medi* there are two relations (*habitudines*) to be found, whereas Radulphus (Soph. §§ 49-63; Com. II qu. 22-23) reaches no definite solution to that question. Buridan declares that all the types of *totum*, which are listed by Boethius, are other names of either *totum integrale* or *universale* (*Summ.* VI.4.5-8; Kraków BJ 662, ff. 62vb-63va), and similarly Iacobus (f. 134rb) states that all types of *totum* can be reduced to *totum universale et integrale*. Concerning this question Radulphus works hard (Soph. § 71; Com. II qu. 12) to draw subtle distinctions between the several types of *totum*. The most striking difference between Radulphus and Iacobus is Iacobus' lack of any mention of the concept *modus essendi*, which is such an important tool to Radulphus. Certainly, Iacobus' text is much shorter than Radulphus' and this may account for many omissions, but Iacobus is able to take a fairly long discussion (f. 137rb-va) of how not-being is understood through being without even mentioning *modus essendi*, while Radulphus' discussion of the same question (Soph. §§ 39-44; Com. II qu. 21) would hardly work without this concept.

As a conclusion to these few and perhaps not very informative comparisons I shall propose to date our two works round 1300, perhaps a few years earlier, but at any rate not much later than 1300.

RADULPHI BRITONIS QUAESTIONES
SUPER LIBRO TOPICORUM BOETHII

edidit N.J. Green-Pedersen

LIBER I

Quaestio 1

His habitis circa librum Topicorum Boethii quaeritur primo de subiecto, utrum locus sit ibi subiectum.

1. Arguitur quod non, quia illud de quo determinatur in alia scientia non est subiectum in isto libro. Sed de loco determinatur in alia scientia. Ideo etc. Maior patet, quia sicut scientiae sunt diversae, ita et scibilia debent esse diversa. Minor patet, quia de loco determinatur in libro Topicorum Aristotelis.

2. Item: illud quod pertinet ad metaphysicum et ad naturalem non est subiectum in hoc libro. Sed locus pertinet ad istos. Ideo etc. Maior patet, quia sicut scientiae sunt diversae ita et scibilia debent esse diversa. Minor de se patet.

Oppositum dicit Boethius, qui dicit quod vult in isto libro determinare de loco^A.

Aliqui dicunt quod argumentatio localis est hic subiectum, nec ponunt differentiam inter istam et locum. Sed hoc non valet, immo locus differt ab argumentatione locali, quia argumentatio localis est illud quod confirmatur, locus autem est habitudo confirmans argumentationem; ideo differunt sicut confirmans et confirmatum. Et ideo dico quod locus consideratus secundum suam essentiam, ut per ipsum potest argumentatio confirmari, est hic subiectum, quia illud est hic subiectum, de quo primo et principaliter determinatur hic et <de> cuius partibus et proprietatibus. Modo sic est de loco hic. Ideo etc. Maior de se patet. Et minor, quia hic determinatur de loco, et omnia hic determinata habent ad ipsum et ad suas partes attributionem, et de partibus eius, /f.163vb/ sicut de locis intrinsecis, extrinsecis et mediis et de partibus istorum, et etiam de

A. I,1173C.

proprietatibus eorum, sicut sunt loci destructivi et constructivi et sic de aliis. Etiam omnia hic determinata habent attributionem ad locum, quia omnia hic determinata vel sunt partes loci vel habent attributionem ad locum, sicut argumentum in quantum confirmatur per locum habet attributionem ad ipsum; etiam conclusio et quaestio habent attributionem ad locum, quia conclusio per argumentum confirmatur, et quaestio dicitur antequam per argumentum probetur; et propositio pars est argumenti; ita quod omnia habent attributionem ad argumentum, et argumentum habet attributionem ad locum, ideo et ista omnia habent attributionem ad locum.

Sed est advertendum quod locus potest sumi proprie vel metaphorice et similitudinarie. Locus proprie sumptus pertinet ad naturalem, scilicet ut est ultima superficies corporis continentis ut est in tanta distantia ad orbem. Sed locus metaphorice sumptus pertinet ad logicum. Unde sicut locus naturalis conservat locatum, ita habitudo localis in dialectica confirmat argumentum.

Ulterius est advertendum quod sicut in naturalibus quidam est locus communis et quidam proprius, communis locus appellatur qui plures res continet, sed locus proprius appellatur ille qui rem praecise continet et nihil aliud, sicut locus mei vel tui, ita in dialectica est quidam locus communis et quidam proprius, communis sicut sunt maximae communes, ut 'de quolibet esse vel non esse, et de nullo simul', 'omne totum est maius sua parte' et consimiles quae continent sub se multas speciales /f.164ra/ maximas et multa¹ argumenta specialia. Alius est locus proprius, sicut specialis maxima et speciale argumentum, sicut habitudo generis² ad speciem ut 'de quolibet praedicatur species, et genus' et consimiles.

Ulterius intellegendum est quod differenter determinatur hic de loco et in Topicis Aristotelis, quia hic determinatur de loco secundum suam essentiam, sed in Topicis Aristotelis quantum ad sui usum et applicationem, ut applicatur ad terminandum problemata de quattuor praedicatis. Et propter hoc apparet quare hic vocantur loci et in libro Aristotelis considerationes, quia in Topicis Aristotelis determinatur de eis quantum ad suum usum et applicationem, et 'consideratio' magis nominat illud quod est in usu et applicatione; sed hic vocantur loci quia hic determinatur de eis quantum ad eorum essentiam.

1. multa; nulla B.

2 generis: communis B.

Item ex hoc apparet quare Auctor iste determinavit in hoc libro^B de locis rhetoricis sicut de dialecticis et Aristoteles in Topicis suis non, quia determinatur hic de loco quantum ad suam essentiam; modo ut sic loci dialectici conveniunt cum rhetoricis, quia utrique procedunt ex communibus, sed quantum ad applicationem differunt, quia loci dialectici applicantur ad generandum opinionem et rhetorici ad generandum persuasionem; et ideo Aristoteles in Topicis suis de locis rhetoricis non determinavit.

1. Tunc facile est respondere ad rationes, procedunt enim viis suis. Ad primam: cum dicitur: "quod determinatur in alia scientia non debet esse hic subiectum", verum est eodem modo. Et cum dicitur quod de loco determinatur in Topicis Aristotelis, verum est quantum ad suum usum et applicationem, et isto modo non est subiectum hic, ut visum est, sed alio modo.

2. Ad aliam: cum dicitur: "quod pertinet ad naturalem /f.164rb/ non est hic subiectum", verum est ut sic. Et cum dicitur: "locus pertinet ad naturalem", verum est proprie sumptus, sed metaphorice sumptus pertinet ad dialecticum, ideo etc.

Quaestio 2

Consequenter quaeritur de illa divisione quam ponit Auctor in littera^A, scilicet quod logica dividitur in iudicativam et inventivam, et quaeritur utrum illa divisio sit bona.

1. Arguitur quod non, quia divisio quae non est propria divis[i]o non est bona de ipso. Ista non est propria logicae. Ideo etc. Maior patet, quia divisibilia debent esse appropriata diviso. Minor declaratur, scilicet quod ista divisio non sit propria logicae, quia omnis scientia aliquid invenit, quia principium omnium scientiarum est inventio; quaelibet etiam¹ scientia aliquid iudicat. Ergo omnis scientia potest esse iudicativa et inventiva. Ista ergo divisio non est propria logicae.

2. Item: omnis bona divisio debet dari per opposita. Ista non sic datur. Quare etc. Maior patet per Boethium in Divisionibus^B suis. Et minor declaratur, quia omnis scientia quae aliquid invenit habet iudicare

1. etiam; enim B.

B. Cf. IV qu.3; infra p.90-92. A. I,1173C. Cf. Rad. Britonis, Quaest. s. Topica Arist., I qu.7; ed Cahiers 9, 40-42. B. 881D; 883C; 891A.

de inventis, quia habet ea cognoscere et iudicare ea vera vel falsa esse, ita quod omnis ille sciens qui invenit habet iudicare de illis quae invenit. Ergo omnis scientia inventiva est iudicativa per locum a coniugatis.

3. Item: illa divisio non est bona in qua dividens est in plus diviso. Sic est hic. Quare etc. Maior patet, quia divisum debet esse in plus quam dividenda. Minor declaratur, quia Philosophus I. Topicorum^C et etiam Auctor iste in isto libro^D dividunt problema dialecticum sive quaestionem² in problema morale, naturale et logicum, ita quod pro/f.164va/blema dialecticum est in plus quam problema logicum. Tunc arguitur: sicut se habet subiectum ad subiectum ita scientia ad scientiam. Sed problema dialecticum est communius quam logicum. Ergo scientia quae est dialectica erit communior quam logica. Quare etc.

4. Item: illa divisio logicae non est bona in qua membra coincidunt. Sic est in ista divisione. Quare etc. Minor declaratur, quia omnis pars logicae est inventiva, ut probabo, et etiam iudicativa. Probatio primi, scilicet quod sit inventiva: de scientia libri Topicorum et Elenchorum non est dubium, sed probatio quod scientia libri Priorum et Posteriorum sit inventiva, quia illa scientia quae procedit per habitudines locales est inventiva. Ista sic procedunt. Quare etc. Maior de se patet. Et minor, primo de libro Priorum, quia ibi determinatur de dici de omni et nullo; modo ista dicunt quandam habitudinem localem, scilicet totius in quantitate. Etiam de libro Posteriorum, quia ibi proceditur³ per causam ad effectum et per definitionem; modo habitudo causae ad effectum sive ad causatum et definitionis ad definitum⁴ sunt habitudines locales. Ideo etc.

5. Item: scientia quae docet invenire est inventiva; istae docent invenire medium, quia sicut dialectica docet invenire medium probabile, ita scientia libri Priorum docet invenire medium syllogisticum, sicut in illo capitulo "quomodo autem idonei erimus"^E, et scientia libri Posteriorum docet invenire medium demonstrationis, sicut in II. Posteriorum. Quare omnes partes logicae sunt inventivae.

6. Sed probatio quod omnes sunt iudicativae, quia scientia libri Topicorum resolvit syllogismum dialecticum in sua principia, et per consequens docet /f.164vb/ ipsum iudicare per eius resolutionem in sua principia, ideo est iudicativa sive resolutoria. Eodem modo est de scientia

2. quaestionem: quoque B.
definitionem B.

3 proceditur; procedit B.

4. definitum

C. I, 14 105b 20-22.

D. I, 1180A.

E. I, 27 43a 20.

libri Elenchorum. Et non est dubium de scientia libri Priorum et Posteriorum, quin sunt resolutoria sive iudicativa. Quare tota logica est iudicativa et tota inventiva, et sic membra illius divisionis coincidunt.

In oppositum est Auctor^F qui totam logicam dividit in partem inventivam et iudicativam.

Dicendum quod aliqua scientia non dicitur iudicativa vel inventiva quia inveniat vel resolvat, quia omnis scientia aliquid invenit et resolvit etiam suum scibile in sua principia, et sic omnis scientia esset resolutoria et inventiva. Sed scientia dicitur inventiva quia docet modum inveniendi medium probabile ad quamlibet conclusionem, sed dicitur iudicativa quia docet modum resolvendi aliquid in sua principia et etiam modum iudicandi, quia iudicium est cognitio rei cum certitudine firma⁵, et ideo iudicium sequitur ad resolutionem.

Hoc viso patet quod illa divisio est bona, quia illa divisio est bona quae est propria divisio et data per opposita et totum divisum evacuat. Sed ista divisio est huiusmodi. Ideo etc. Maior patet, quia istae sunt condiciones bonae divisionis. Minor declaratur, primo quod sit propria, quia licet aliae scientiae utantur resolutione et inventione, tamen modum inveniendi et resolvendi non docent, sed istud est proprium logicae. Item hoc probatur ex alio, quia logica debet dare modum sciendi in qualibet scientia accipiendo communiter modum sciendi vere vel probabiliter et apparenter. Modo ista scientia quae sic /f.165ra/ docet dare modum resolvendi aliquid in sua principia et etiam modum inveniendi medium probabile <***> si istud sit modus essendi. Item ista datur per opposita, quia dare modum considerandi rem ex suis principiis et certitudinaliter et dare modum considerandi rem probabiliter ex communibus signis sunt opposita. Modo per ista dividitur logica, quia pars inventiva docet modum inveniendi medium probabile et per quod scitur res non certitudinaliter sed ex quibusdam signis, et iudicativa docet modum resolvendi rem per quem scitur res certitudinaliter. Item evacuat totum divisum quia omnis pars logicae quantum ad id quod principaliter ibi consideratur - quod dico propter scientiam de incomplexis sicut libri Praedicamentorum et consimiles, quae ordinantur ad scientias complexorum sicut ad scientiam de syllogismo cuius sunt partes - vel docet modum resolvendi rem in sua principia, et hoc vel

5. firma: finem B.

in principia essendi quantum ad librum Posteriorum, vel in principia inferendi quantum ad librum Priorum, et sic est iudicativa, vel docet invenire medium, et hoc vel probabile quantum ad librum Topicorum, vel apparens quantum ad librum Elenchorum. Ergo praedicta divisio fuit bona.

1. Tunc ad rationes. Ad primam: cum dicitur: "divisio quae non est propria divisio non est bona", concedatur. Et cum dicitur quod ista est huiusmodi, falsum est. Et cum probatur quod "omnis scientia aliquid invenit et iudicat", verum, tamen non omnis scientia docet modum inveniendi et iudicandi, et /f.165rb/ propter hoc iudicabatur scientia inventiva et iudicativa, non quia iudicet vel inveniat, ut visum est.

2. Ad aliam: "omnis bona divisio debet dari per opposita", concedatur. Et cum dicitur: ista non est huiusmodi, falsum est. Et cum probatur, quia qui invenit iudicat, dico quod licet ille qui invenit cognoscat rem, non [non] oportet tamen quod iudicat eam resolvendo eam; etiam dato quod ille qui invenit iudicet, tamen non oportet quod det modum iudicandi eam resolvendo eam in sua principia. Modo propter hoc dicitur scientia iudicativa, et non quia iudicet.

3. Ad aliam: "illa divisio non est bona in qua dividens est in plus divisio", verum est si sit in plus tamquam aliquid communius [et] praedicatione. Et cum dicitur quod dialectica sive pars inventiva est in plus quam logica, dicendum quod non est in plus praedicatione. Et cum dicitur: "problema dialecticum dividitur in naturale, morale et logicum", debet intellegi quod problema dialecticum dividitur in ista quantum ad applicationem, non quia sit commune istis per praedicationem vel quantum ad praedicationem, sed quia est applicabile ad terminos morales, naturales et logicos. Et sic dialectica potest etiam applicari ad omnem materiam, quia possum probabiliter arguere in qualibet materia. Tamen quantum ad praedicationem problema logicum est communius, quia problema logicum potest esse vel quantum ad scientiam libri Topicorum et etiam libri Priorum et Posteriorum.

4. Ad aliam: "illa divisio non est bona cuius membra coincidunt", conceditur. Et cum dicitur: sic est in proposito, falsum est. Et cum dicitur quod omnis pars logicae est inventiva, falsum est. Et cum probatur: /f.165va/ "de scientia libri Topicorum et Elenchorum non est dubium", verum est. Et cum dicitur quod "etiam Priorum et Posteriorum", falsum est. Et quando probatur, quia illa scientia quae docet procedere per habitudines

locales est inventiva, concedatur. Et cum dicitur: istae sic docent, falsum est. Et quando probatur quod liber Priorum docet procedere per dici de omni et de nullo, verum est. Et: "ista dicunt habitudinem totius in quantitate", falsum est, immo totum in quantitate addit supra dici de omni et de nullo aliquid, scilicet quod antecedens sit notius consequente, quod requiritur in omni bona probatione, et istud non requiritur in dici de omni et de nullo. Et cum dicitur de scientia libri Posteriorum quod docet probare per habitudines locales, scilicet causae ad causatum et definitionis ad definitum, dico quod causa et definitio possunt considerari dupliciter: vel quantum ad id quod est causa et definitio vel quantum ad istas intentiones; modo si considerentur primo modo, sic docetur in libro Posteriorum procedere ex eo quod est causa et ex eo quod est definitio; sed dialecticus per habitudinem definitionis ad definitum et causae ad causatum considerando quantum ad intentiones docet procedere.

5. Ad aliam: "illa quae docet modum inveniendi est inventiva", scientia libri Priorum et Posteriorum sunt huiusmodi, quare etc.; communiter^G solvitur quod licet doceant invenire, solum quantum ad partem aliquam, tamen quia plura docent resolvere quam invenire, ideo a pluri denominantur. Vel potest dici quod licet doceant invenire medium syllogisticum vel demonstrativum, tamen hoc non est ut ibi⁶ sit status, sed ut ulterius /f.165vb/ fiat resolutio in principia, vel essendi quantum ad Posteriora vel inferendi quantum ad Priora.

6. Ad aliam: cum dicitur quod scientia Topicorum sit iudicativa, quia resolvit syllogismum dialecticum in sua principia, dico quod verum est, tamen ibi non docetur modus resolvendi aliquid in sua principia, immo supponitur a parte iudicativa.

Quaestio 3

Consequenter quaeritur cuiusmodi sit ista divisio quam ponit Auctor^A, utrum sit divisio totius universalis in suas partes vel totius integralis vel vocis in significationes.

1. Arguitur primo quod non sit divisio totius universalis in suas partes, quia divisio totius universalis in suas partes vel est generis in

6. ibi: sibi B.

G. Cf. Roberti Kilwardby De ortu scientiarum c.LIIII §514; "communiter" tamen haud vere dici videtur. A. I,1173C.

species vel speciei in individua. Sed ista nulla istorum est. Ergo etc. Maior de se patet. Et minor, quia non est divisio generis in species, logica enim non est genus ad partem inventivam et iudicativam, cum sit species atoma, nec speciei in individua, quia pars inventiva et iudicativa non sunt individua logicae, immo individua logicae sunt secundum individuationem subiectorum in quibus est logica, sicut logica Socratis et logica Platonis ista sunt individua logicae. Ideo etc.

2. Item: nec est divisio totius integralis, quia totum integrale non praedicatur de suis partibus. Sed logica praedicatur de istis in quae dividitur. Ideo etc. Maior patet, quia ars inventiva est quaedam logica, et etiam iudicativa. Et si dicatur, sicut dicit Robertus Lincolniensis^B, quia ista divisio est totius integralis homogenei, quia tale totum bene praedicatur de suis partibus /f.166ra/ [quia tale totum bene praedicatur de suis partibus], contra quia totum integrale homogeneum est aliquid continuum. Modo logica non est quid continuum nec per se nec per accidens. Quare etc. Probatio minoris: primo quod non sit aliquid continuum per se, quia quod est continuum per se est quantitas; modo logica non est quantitas; ideo etc. Nec etiam ratione subiecti in quo est, quia non extenditur secundum extensionem subiecti in quo est, quia est in intellectu qui non habet quantitatem. Item dato quod logica sit homogenea, probatio quod non sit divisio totius homogenei, quia in toto homogeneo quaelibet pars est eiusdem rationis cum toto et cum qualibet alia parte, sicut quaelibet pars carnis est caro, et sic de aliis talibus. Modo partes istae, scilicet iudicativa et inventiva, non sunt eiusdem rationis. Ideo etc.

3. Item: probatio quod non sit divisio vocis in significationes, quia logica est habitus in prima specie qualitatis existens. Modo tale non dicitur aequivoce nec analogice, immo univoce. Quare etc.

4. Oppositum apparet; primo quod sit divisio alicuius totius per Auctorem^C; etiam in Commento Topicorum Marci Tullii^D dicit quod est divisio totius integralis; et expositores^E dicunt quod est divisio totius integralis homogenei.

B. Robertus Lincolniensis: "Robertus Li" in MS legitur, quod "Lincolniensis" solvendum videtur; locus tamen non invenitur in Rob.Grossatestae Com.in An. Post., quod opus Roberti unum communiter legebatur; pro sententia cf. adnot.E. C. I,1173C. D. Explicite non invenitur in Com.in Top.Cicero-nis I, PL 64, 1045-47. E. Nicolai Parisiensis Notulae super librum Topicorum Boethii; ad I,1173C; MS München, clm.14460, f.152va.

Sed ego dico quod est divisio totius in modo in suas partes. Et si dicis quod ibi non est aliqua determinatio contrahens, quomodo hoc sit possibile. Ideo declarabitur accipiendo dictum Philosophi II. De anima^F, quod scientiae habent distingui ex distinctione suorum subiectorum, quia sicut potentia se habet ad /f.166rb/ obiectum sic scientia ad subiectum, et ideo sicut potentia sortitur distinctionem ex obiecto, sic scientia ex subiecto. Tunc arguitur: sicut se habet subiectum ad subiectum, sic scientia se habet ad scientiam. Modo subiectum logicae est totum in modo ad subiecta partis inventivae et iudicativae. Ergo logica erit totum in modo ad istas. Maior patet ex praemissis. Minor etiam patet, quia totum in modo est terminus sumptus sine determinatione respectu sui ipsius sumpti cum determinatione materiali ipsum contrahente ad partem materialem, quia si contraheret ad partem formalem, tunc ibi esset differentia specifica. Modo syllogismi qui sunt subiecta artis inventivae et iudicativae solum addunt condiciones materiales supra syllogismum qui est subiectum in tota logica, sicut syllogismus dialecticus addit probabilitatem quae est condicio materialis, et etiam syllogismus demonstrativus addit necessitatem compositionis¹ terminorum, quae est ratione materiae, scilicet terminorum; etiam syllogismus simpliciter qui est subiectum in libro Priorum addit quendam modum considerandi syllogismum unde syllogismus quantum ad materiam et formam syllogismi absolute, qui modus accidit syllogismo in communi. Ergo ita erit in scientiis, scilicet quod scientiae de illis syllogismis erunt ut partes in modo ad logicam.

Et si dicas: ars inventiva comprehendit scientiam Elenchorum cuius subiectum non est pars in modo syllogismi in communi, quia syllogismus sophisticus non includit formam syllogismi. Dico quod licet simpliciter et realiter non sit pars syllogismi, tamen imaginative et similitudinarie est pars eius, et ideo habet attributionem ad aliquam partem eius, scilicet ad dialecticum /f.166va/ syllogismum; et ideo illa scientia reponitur sub inventiva, quia sicut in dialectica docetur modus inveniendi medium probabile, ita in libro Elenchorum docetur modus inveniendi medium apparens.

Item: sicut se habet albedo Socratis et Platonis ad albedinem in communi, ita se habet logica quae est de isto scibili, scilicet syllogismo dialectico, et logica de alio, scilicet de demonstrativo et syllogismo

1. compositionis: comparisonis B.

F. III,8 431b 24-25.

simpliciter, ad logicam in communi. Modo albedo Socratis et Platonis sunt ut partes in modo respectu albedinis in communi, quia ibi sunt determinationes accidentales contrahentes² ipsam albedinem. Ergo logica de tali syllogismo, scilicet dialectico, et de alio, scilicet de demonstrativo etc., erunt partes in modo respectu logicae in communi³.

Est tamen notandum quod ista divisio habet similitudinem cum divisione totius universalis in suas partes, quia sicut totum universale salvatur in qualibet sui parte. Et propter hoc forte Commentator⁶ fuit motus quod esset divisio totius integralis homogenei in partes. Habet etiam similitudinem cum divisione totius integralis, quia in Divisionibus^H suis ponit tale exemplum de divisione totius integralis: hominum alii sunt in Africa, alii sunt in Scythia; et propter istam similitudinem dixit forte super Topica Marci Tullii^I quod est divisio totius integralis. Similitudo autem talis est quia sicut totum integrale homogeneum habet dividi in partes quae sibi accidunt et salvatur in qualibet eius parte, ita in toto in modo super totum partes⁴ addunt determinationem accidentalem, et salvatur etiam /f.166vb/ in partibus suis.

1. Tunc ad rationes: Cum dicitur: "vel esset generis" etc., verum est, si esset divisio totius universalis⁵ proprie; modo non est ita sed est divisio eius quod habet similitudinem cum toto universali⁶.

2. Ad aliam: quando probatur quod non est divisio totius integralis, quia totum integrale non praedicatur de suis partibus, concedo quod non est divisio totius integralis proprie ut homogenei nec heterogenei, ut visum est.

3. Ad aliam: cum dicitur: nec vocis in significationes, concedo.

4. Etiam auctoritas⁷ Boethii soluta est, quia totum in modo habet similitudinem cum toto integrali, et propter hoc dixit quod erat divisio totius integralis.

Quaestio 4

consequenter quaeritur circa definitionem propositionis, qua dicitur quod propositio est oratio verum vel falsum significans^A.

1. Arguitur quod non sit bene assignata, quia illa definitio non est bene assignata quae non est cuilibet contento sub definito. Sed ista est

2. contrahentes: contra habentes B. 3. in communi: modi(?) B. 4 totum partes: totam partem B. 5 universalis: *cor.ex* integralis B. 6 universali: integrali B. 7. auctoritas: auctoritate B.

G. Cf. adnot.D et E. H. PL 64, 888C. I.Cf. adnot.D. A.I, 1174C.

huiusmodi. Quare etc. Maior patet de se. Et minor patet, quia quaestio est quaedam propositio, et tamen ista definitio non competit quaestioni, quia quaestio non significat nec verum neque falsum.

2. Item: differentiae divisivae alicuius non debent poni in eius definitione. Sed verum et falsum sunt differentiae divisivae propositionis. Quare cum ibi ponantur istae, ista definitio est male data. Maior patet, quia definitio debet dari per priora, et differentiae divisivae alicuius sunt posteriores eo. Minor patet de se.

3. Item: probatio quod nulla propositio significat falsum, quia omnis propositio significat se esse veram. Ergo omnis propositio significat verum. Male ergo dicit, cum dicit quod propositio significat verum /f. 167ra/ vel falsum.

4. Item: probatio quod propositio non sit significativa veri vel falsi, quia propositiones sunt signa compositionis intellectus. Non ergo sunt signa veritatis et falsitatis, quia idem non potest esse signum diversorum.

5. Item: Philosophus I. Priorum^B definiens propositionem dicit quod propositio est oratio affirmativa vel negativa alicuius etc. Cum ergo iste¹ alio modo definiat, male definit eam.

In oppositum est Auctor qui definit eam sicut dictum est.

Ad dissolutionem huius quaestiones quaedam sunt primo notanda. Primo quod propositio, quaestio, conclusio, enuntiatio et oratio sunt diversae intentiones attributae alicui obiecto complexo secundum secundam operationem intellectus, quae est componere et dividere, considerato² secundum diversas proprietates. Unde secundum quod est aliquid aggregatum ex duobus incomplexis, ut sic est oratio; sed secundum quod in isto complexo alterum absolute de altero enuntiatur, ut sic est enuntiatio. Sed si illud complexum consideretur secundum quod potest poni pro conclusione habenda, istud complexum sic intellectum est propositio, vel in ipso sic intellecto fundatur intentio propositionis. Sed secundum quod est complexum illud³ argumentis probatum, ut sic est conclusio. Sed secundum quod in tali complexo dubitatur de inhaerentia praedicati ad subiectum, sub ista ratione huic complexo attribuitur intentio quaestiones. In eodem ergo obiecto⁴

1. iste: isto B.
quaestio vel B.

2. considerato: considerata B.
4. obiecto: oratio B.

3. complexum illud:

ut ibi considerantur diversimode proprietates possunt fundari omnes istae intentiones.

Secundo est notandum quod propositio habet hic definiri non⁵ in communi, scilicet⁶ ut est communis ad dialecticam et demonstrativam, sed solum definitur ibi quae est in materia probabili, et hoc satis apparet ex definitione /f.167rb/ hic data de propositione, quae dicit quod est significativa veri vel falsi, quia istud, scilicet significare⁷ verum vel falsum, sibi debetur ut est⁸ in materia dialectica, non enim debetur sibi ut est in materia demonstrativa, quia illa propositio quae est in materia demonstrativa [quia illa propositio quae est in materia demonstrativa] semper est significativa veri; ergo debetur propositioni ut est in materia dialectica; ut dicit Philosophus VIII. Topicorum^C nihil prohibet quaedam falsa esse probabiliora quibusdam veris, et etiam falsum, dummodo sit probabile, considerat dialecticus, sicut et verum.

Et hoc viso dico quod ista definitio est bene data, sive detur de propositione pro intentione concreta propositionis sive pro re subiecta intentioni secundum quod sibi est applicabilis intentio propositionis.

Primo quod sit bene data de propositione pro re subiecta intentioni, hoc declaratur sic, quia obiectum super quod fundatur intentio propositionis est aliquid complexum secundum secundam operationem intellectus quae est componere et dividere; quia bene est aliud complexum secundum tertiam operationem intellectus, quod est obiectum respectu aliarum intentionum, sicut respectu intentionis syllogismi, inductionis, et sic de aliis. Modo de tali complexo est bene data ista definitio, et hoc ut habet esse in materia dialectica, quia isto modo definitur hic propositio, ut visum est, quia illa definitio est bene data de aliquo complexo, quae exprimit eius essentiam et per quam differt ab omni alio. Modo ista definitio si exponatur de re quae est obiectum intentionis, ut sibi est applicabilis intentio, est huiusmodi. Ergo etc. Maior patet, quia illud est de ratione bonae definitionis, ut apparet VI. Topicorum^D. Minor /f.167va/ declaratur, et primo quod explicetur essentia rei subiectae intentioni, quia dicendo 'propositio est oratio' ibi sumitur oratio pro eo quod est complexum. Modo omne complexum est in plus quam propositio. Datur ergo quantum ad

5. non: etiam B.

6. scilicet: sed B.

7. significare: singulare E.

8. ut est: nec esse B.

C. VIII,11 161a 25sq.

D. Explicite non dicitur, sed cf. VI,4 141a 26sq; 12 149a 29 sq.

istam partem per aliquid communius et notius propositione, quod est de essentia propositionis, et tunc est praedicatio formalis dicendo 'propositio est oratio'. Item: 'significativa veri vel falsi', istud totum ibi sumitur loco differentiae, unde ista duo sub disiunctione accepta sunt differentiae istius complexi, ut est in materia dialectica, quia ut est in materia demonstrativa non sunt eius differentiae⁹, quia propositio ibi formata solum est significativa veri. Nec etiam ut est¹⁰ pars syllogismi simpliciter est significativa veri¹¹ vel falsi, immo [est] 'veram esse vel falsam' sibi accidit, sed solum debet esse affirmativa vel negativa. Ergo per¹² definitionem exprimitur essentia illius complexi, si¹³ de ipso exponatur¹⁴. Item: per hanc definitionem separatur propositio hic definita a qualibet alia, sicut a propositione demonstrativa quae solum est significativa veri, et a syllogistica quae quantum est de se non habet esse vera vel falsa. Ista ergo definitio bene est assignata, si exponatur de re subiecta intentioni.

Secundum declaratur, scilicet si exponatur de intentione concreta propositionis, quod adhuc est bene assignata. Propter quod intellegendum quod sicut accidentia realia denominant subiectum suum, sicut 'simus' denominat nasum et sic de aliis, ita istae intentiones secundae concretae denominant obiectum suum supra quod fundantur¹⁵, et non subiectum. Unde nulla intentio denominat intellectum, sed magis denominat obiectum quod est causa efficiens intentionis; non enim dicimus quod anima sit scita sed quod scibile sit scitum. Tunc /f.167vb/ accipitur quoddam dictum Philosophi VII. Metaphysicae^E, ubi dicit quod in definitione accidentium ponuntur subiecta, quia esse et cognitionem habent a subiecto; et ideo per subiecta habent definiri. Sed differenter, ut dicit Commentator ibidem^F, quia in definitione accidentium in abstracto ponitur subiectum loco differentiae, sicut 'simitas est nasi cavitas', et aliquid sui generis loco generis. Sed in definitione accidentium in concreto ponitur subiectum loco generis et aliquid sui generis loco differentiae, ut 'simus est nasus cavus'. Tunc arguitur: sicut accidentia se habent ad subiectum, et hoc¹⁶

9. differentiae: differentia B. 10. ut est: est ut B. 11. veri: om. B. 12. Ergo per: per ergo B. 13. si: sic B. 14. exponatur: exprimitur B. 15. fundantur: *cor. i. mg. e* significantur B². 16. hoc: hic B.

in concreto, ita se habent intentiones concretae ad obiecta sua. Sed accidentia concreta definiuntur per subiectum suum loco generis, ut visum est. Ergo intentiones concretae debent definiri per obiecta sua loco generis et per aliquid loco differentiae quod est sui generis. Ergo cum propositio pro intentione concreta propositionis <accipitur>, sic debet definiri, quia ut sic propositio est quaedam intentio concreta attributa alicui obiecto complexo, ut est pro alio positum, scilicet pro conclusione habenda. Modo isto modo definitur hic propositio ut est in materia dialectica, quia sic definitur hic ita quod dicendo 'propositio est oratio' est praedicatio materialis, sicut dicendo 'simus est nasus', quia 'oratio' ponitur ibi ut est complexum supra quod fundatur intentio propositionis; sed 'significans verum vel falsum' ponitur loco differentiae, quae dicit aliquam proprietatem ratione cuius fundatur ibi intentio propositionis, et per differentiam contrahentem illud complexum ad materiam specialem.

1. Tunc ad rationes: ad [ad] primam: cum dicitur: "illa definitio non est bona quae non est cuilibet contento sub definito", concedo. Et cum dicitur: ista est huiusmodi, falsum est. Et cum dicitur: quaestio est propositio, dico quod quaestio non /f.168ra/ est propositio formaliter, ut visum est, sed solum materialiter, quia quaestio est quaedam intentio attributa alicui eidem complexo, cui potest attribui intentio propositionis, considerato¹⁷ secundum diversas proprietates.

2. Ad aliam: cum dicitur: "differentiae alicuius divisivae non debent poni in eius definitione", verum est ut sic; sed una sub disiunctione ad aliam ad circumloquendam unam differentiam convertibilem cum definito bene potest isto¹⁸ modo poni; sic ponuntur istae 'verum vel falsum significans', scilicet ad circumloquendum unam differentiam convertibilem cum propositione. Et si dicatur: Philosophus non definit isto modo propositionem dialecticam in libro Topicorum^G, immo dicit quod est interrogatio probabilis. Dicendum quod Philosophus in Topicis suis definit propositionem dialecticam ut cadit in usu opponentium et respondentium, et quia ut sic habetur ex consensu respondentis, et tale est probabile, ideo sic definit eam. Sed iste non illo modo, sed ut est actu pars syllogismi dialectici. Ideo aliter habuit eam definire.

17. considerato: considerate B. 18. isto: in B.

G. I, 10 104a 8-9.

3. Ad aliam: "omnis propositio significat se esse veram. Ergo omnis propositio est vera." Dico quod non sequitur, immo est ibi fallacia secundum quid et simpliciter, quia plus requiritur ad hoc quod propositio sit vera quam ad hoc quod significet se esse veram, quia ad hoc quod sit vera oportet quod ita sit in re sicut per orationem exprimitur.

4. Ad aliam: cum dicitur: "propositiones sunt signa compositionis intellectus, ergo non sunt signa veritatis et falsitatis". Dico quod compositio intellectus est signatum immediatum propositionis, ita quod propositio est signum immediatum compositionis intellectus, sed mediante compositione significat verum vel /f.168rb/ falsum, quia compositio intellectus est vera vel falsa. Et ideo propositio erit signum veri vel falsi mediate.

5. Ad aliam: Philosophus non definit propositionem isto modo in libro Priorum, ergo male definit iste. Dico quod non est verum, quia Philosophus in libro Priorum definit propositionem syllogisticam, de cuius ratione non est quod sit vera vel falsa. Immo verum et falsum accidunt sibi, quia verum et falsum in propositione non mutant modum syllogizandi sed habent esse circa materiam probabilem. Sed affirmativum et negativum debentur propositioni, unde syllogistica est, quia ista variant modum syllogizandi; ideo per ista definit ibi propositionem syllogisticam.

Quaestio 5

Consequenter quaeritur utrum affirmatio et negatio sint species enuntiationis^A.

1. Arguitur quod non: quia species debent esse coaequaevae sub genere. Sed istae non sunt coaequaevae sub enuntiatione. Quare etc. Maior patet per Boethium in Divisionibus suis^B. Minor patet, quia affirmatio est ut habitus et negatio ut privatio. Modo habitus praecedat privationem.

2. Item: enti et non-enti non est aliquid commune univocum. Affirmatio est ens et negatio non-ens. Ergo etc.

3. Item: genus praedicatur in quid de suis speciebus et non in quale, et etiam species de suis individuīs. Sed affirmativum et negativum praedicantur in quale de propositionibus, ut si quaeratur qualis est aliqua propositio, respondetur affirmativa vel negativa. Ergo non sunt species.

A. Cf. Rad. Britonis Quaest. sup. Perihermeneias, qu. 11.
non invenitur, cf. PL 64, 882A-885C.

B. Explicite

Oppositum dicit Auctor^C iste qui dicit quod huiusmodi, scilicet enuntiationis, /f.168va/ sunt duae species, scilicet affirmatio et negatio, et etiam Ammonius supra I. Peri hermeneias^D.

Dico quod propositio, affirmatio et negatio possunt sumi pro re subiecta intentioni absolute vel pro intentione ibi fundata. Modo si sumatur primo modo, tunc propositio vel enuntiatio non est genus ad istas, quia de ratione generis est quod sit incomplexum, quia genus debet esse abstractum a suis speciebus et per consequens intellectum simplici apprehensione intellectus. Modo enuntiatio sic considerata et etiam affirmatio et negatio sunt complexa. Ergo etc.

Item: genus debet esse praedicabile. Modo omne praedicabile est incomplexum. Ergo propositio ratione obiecti complexi non est genus. Unde bene verum est quod complexum ratione intentionis est in plus quam hoc complexum vel illud, tamen id quod est non.

Si autem accipiatur enuntiatio, affirmatio et negatio pro intentione, sic enuntiatio est genus ad ista, quia illud quod praedicatur in quid de aliquibus quae differunt formaliter illud est genus ad ista. Modo enuntiatio est huiusmodi respectu affirmationis et negationis. Quare etc. Maior de se patet. Minor patet, quia si quaeratur quid est affirmatio vel negatio, respondetur enuntiatio. Praedicatur ergo in quid. Etiam affirmatio et negatio differunt formaliter, quia sunt diversae intentiones attributae alicui complexo secundum diversas proprietates repertas in eo.

Item hoc apparet ex alio, quia intentio propositionis vel enuntiationis sumitur ex eo quod absolute praedicatum enuntiatur de alio. Sed intentio affirmationis sumitur ex eo quod praedicatum enuntiatur de subiecto assertive, et intentio negationis sumitur ex eo quod enuntiatur de/f.168vb/assertive. Sicut ergo est in modis essendi, ex quibus sumuntur istae intentiones, sic erit in istis intentionibus. Modo modus essendi vel obiectum sub modo essendi, a quo sumitur intentio propositionis, est in plus quam modus essendi, a quo sumitur intentio affirmationis et negationis, quia esse enuntiatum assertive et esse enuntiatum deassertive est esse enuntiatum. Ergo eodem modo se habebunt intentiones utrobique, quod intentio enuntiationis erit in plus et erit genus respectu intentionis affirmationis et negationis.

C. I, 1174D.

D. Cap.V.Corp.Lat.Com.Arist.Gr.II, p.129.

Et si dicas: probatio quod sit hoc impossibile, quod intentio enuntiationis sit genus ad affirmationem et negationem pro intentione, quia genus semper differt secundum intellectum et rationem a suis speciebus. Ergo si enuntiatio esset genus ad affirmationem et negationem, differret ab illis secundum rationem et intellectum. Sed probatio quod hoc sit impossibile, quia in entibus secundum intellectum suum esse secundum intellectum est suum esse simpliciter. Modo intentiones solum habent esse secundum intellectum. Si ergo differant secundum intellectum, differunt simpliciter. Ergo si ponatur quod enuntiatio sit genus ad affirmationem et negationem oportet ponere quod genus et species differant simpliciter. Sed hoc est impossibile. Ergo genus et species idem sunt realiter. Ergo enuntiatio non erit genus ad ista. Et ista ratio communis est ad probandum quod in istis intentionibus non sit dare superius et inferius. Et propter hanc moti fuerunt quidam quod in intentionibus secundis non sit dare superius et inferius, quod non oportet propter istam rationem ponere. Unde dicendum quod ibi est fallacia aequi/f.169ra/vocationis. Cum dicitur: genus et species debent differre secundum rationem, verum est secundum rationem accidentalem, sicut animal differt a suis speciebus secundum rationem accidentalem. Et quando dicitur quod istae intentiones non habent esse nisi secundum intellectum, ergo suum differre etc., distingo de esse secundum intellectum intentionum, quia quoddam est esse earum secundum intellectum earum quo primo fiunt in intellectu ex obiecto et modo essendi ratione cuius in obiecto fundantur; et istud esse secundum intellectum est esse earum essenziale. Verbi gratia ut haec intentio quae est enuntiatio attribuitur huic obiecto 'homo currit' ut praedicatur ibi aliquid de alio absolute; et istud esse quod habet in intellectu est sibi essenziale. Aliud autem esse habent in intellectu, quia postquam enuntiatio habet esse in intellectu primo sicut dictum est, iterum intellectus potest ipsam intellegere, et istud esse intellectum quo intellectus intellegit istas intentiones, ut conveniunt¹ vel disconveniunt², est esse intellectum earum accidentale. Et secundum istud esse intellectum differt enuntiatio a suis speciebus, sed secundum primum non. Quando ergo dico: in entibus secundum intellectum suum esse et suum differre secundum intellectum est suum esse et suum differre simpliciter, verum est si differant secundum esse intellectum essenziale; sed si differant secundum suum esse intellectum

1. conveniunt: convenienter B.

2. disconveniunt: disconvenienter B

accidentale non oportet quod differant simpliciter. Modo enuntiatio differt a suis speciebus secundum esse accidentale et non /f.169rb/ secundum esse intellectum essentielle, ut visum est.

1. Tunc ad rationes: ad primam: quando dicitur: "species debent esse coaequaevae sub genere", verum est si referantur ad suum genus; sed si inter se comparentur, una bene potest esse prior quam alia; sicut binarius et ternarius si referantur ad numerum, simul sunt sub ipso, sed si inter se comparentur, binarius praecedit ternarium. Modo sic est hic, quia si affirmatio et negatio referantur ad enuntiationem, aequaliter recipiunt eius praedicationem, sed comparando affirmationem ad negationem affirmatio praecedit negationem.

2. Ad aliam: "enti et non-enti non est aliquid commune univocum", verum est non-enti ut non-ens. Modo negatio secundum intellectum est aliquod ens, quia est aliqua compositio deassertiva, quae <est> ens positivum secundum intellectum.

3. Ad aliam: "genus praedicatur in quid de suis speciebus, et species de individuis", concedatur. Et cum dicitur: affirmatio et negatio praedicantur in quale etc., dico quod licet affirmativum et negativum praedicentur in quale, quia sunt magis sicut dicitur, tamen affirmatio et negatio praedicantur in quid.

Quaestio 6

Consequenter quaeratur circa definitionem argumenti, qua¹ dicitur "argumentum est ratio rei dubiae fidem faciens"^A, utrum sit bene data.

1. Et arguitur quod non, quia illa definitio non est bona quae non competit soli definito. Sed haec non competit soli argumento. Ergo etc. Maior patet, quia bona definitio debet competere soli definito. Minor patet, quia locus facit fidem de re dubia. Modo locus non est argumentum, /f.169va/ immo differunt sicut confirmans et confirmatum.

2. Item: quod non debet ibi poni ratio, quia idem non debet poni in sua definitione. Sed argumentum est quaedam ratio. Quare etc. Maior patet, quia definitio datur per notiora, et idem non est notius se ipso. Minor apparet, quia argumentum est quaedam ratio.

1. qua: quia B.

A. I. 1174D.

3. Item: nullum aequivocum debet poni in bona definitione sine distinctione, sicut apparet VI. Topicorum^B. Modo 'ratio' est aliquod dictum aequivoce [modo], et ibi ponitur sine distinctione. Quare etc.

4. Item: contra illam partem 'rei dubiae faciens fidem', tunc ergo arguitur: quia si argumentum facit fidem de re dubia, tunc de certa re non possemus facere argumentum. Sed hoc est falsum, quia possemus facere argumentum ad probandum illud quod certum est sicut dictum <est> esse. Etc.

In oppositum est Auctor, qui sic definit.

Dico quod illa definitio est bona, sive detur de argumento pro intentione concreta argumenti sive pro re subiecta intentioni. Et quod possit exponi de re subiecta intentioni potest declarari, quia intentio argumenti attribuitur obiecto complexo secundum tertiam operationem intellectus sive alicui processui, in quo alterum ex altero infertur, ut habet virtutem inferendi alterum. Tunc arguitur: illa definitio est bene data de aliquo, quae exprimit quicquid pertinet ad essentiam eius, et per quam potest differre a quolibet alio. Sed ista definitio est huiusmodi, si exponatur de argumento pro re subiecta intentioni. Quare etc. Maior patet. Probatio minoris, quia dicemus /f.169vb/ quod argumentum est ratio, id est processus rationis faciens fidem de re dubia, unde obiectum argumenti est processus per quem aliquid potest declarari, et istud habetur per istam definitionem. Item per istam differt argumentum ab omnibus aliis, quia ab omnibus complexis iuxta secundam operationem intellectus, sicut et propositio et consimilia, quia ex sola propositione non probatur aliquid nisi ut habet respectum ad aliquam aliam. Et ideo per hoc quod dico quod habet potestatem aliud inferendi differt ab omnibus complexis secundum secundam operationem intellectus; et multo magis differt a simplicibus. Differt etiam ab argumentatione, quia in argumentatione ratio argumenti exprimitur, istud quod non habetur per argumentum. Immo dicit quod est processus habens virtutem probandi implicite, et argumentatio habet explicite probare. Per hanc ergo definitionem differt argumentum ab omni alio, ut patet, et exprimit e converso eius essentiam, si accipiatur argumentum pro re subiecta, et erit tunc predicatio formalis dicendo 'argumentum est ratio'. Sed si exponatur de argumento pro intentione, adhuc est bene data, quia argumentum est quaedam intentio secunda concreta attributa

B. VI,2 139b 19-31.

alicui obiecto complexo secundum tertiam operationem intellectus, ut habet virtutem aliud probandi. Tunc arguitur sic: sicut se habent accidentia realia ad suum subiectum, sic intentiones ad suum obiectum, ut prius dictum est^C. Modo in definitione accidentium concretorum ponitur suum subiectum loco generis et aliquid sui generis loco differentiae. Ergo in definitione argumenti ut est intentio, /f.170ra/ et in definitione cuiuslibet alterius concreti², habet poni obiectum supra quod fundatur loco generis et aliquid de sua essentia loco differentiae. Modo sic fit in ista definitione. Cum dicitur: 'argumentum est ratio' etc., sic debet exponi: ratio enim id est medium ordinatum ad probandum aliud vel processus, ita quod sit praedicatio materialis 'argumentum est ratio', id est intentio argumenti est ratio, id est fundatur in tali processu etc. Etiam ibi ponitur modus essendi ratione cuius talis intentio in tali obiecto fundatur, quia propter istam proprietatem, quae est esse aptum natum facere fidem etc., est quod tali obiecto attribuitur intentio argumenti. Cum igitur <in> ista definitione ponatur obiectum, supra quod fundatur intentio argumenti, et proprietas, ratione cuius in illo complexo fundatur, erit ergo bene data de argumento pro intentione. Et sic qualitercumque exponatur sive de re sive de intentione, bene data est, secundum quod est possibile in materia subiecta. Unde non est in omnibus sicut dicit Commentator^D aequalis demonstratio quaerenda, sicut etiam nec aequalis definitio.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "illa definitio non est bona quae non competit soli definito", concedatur, si non insit sibi primo et immediate. Et cum dicitur: ista definitio non competit soli argumento sed loco, dico quod locus non facit fidem de re dubia nisi in quantum confirmat argumentum, et ideo mediante argumento facit fidem de re dubia.

2. Ad aliam: "idem non debet poni in sua definitione." Dico quod /f.170rb/ falsum est, immo bene sub ratione notiori consideratum, sicut genus est idem cum specie sub alia tamen ratione consideratum, et tamen ponitur in eius definitione. Et ideo licet ratio sit idem cum argumento, tamen quia notius est eo, bene potest poni in sua definitione. Sed si sumatur argumentum pro intentione, tunc ratio non est idem cum argumento, ut visum est, immo differt ab eo ut obiectum ab intentione.

2. concreti: concrete B.

C. I qu.4; supra pp.13-14. D. Met. II c. 16; ed. Iun. VII f.35K-M. Cf. Arist. Eth. nic. I,7 1098a 26-27.

3. Ad aliam rationem: "nullum aequivocum debet poni in bona definiti-one". Dico quod verum est, non determinatum ad ultimum significatum, sed ut iam determinate sumitur³ pro altero significato bene potest poni. Modo licet 'ratio' dicatur aequivoce, tamen per hoc quod ibi ponitur 'facere fidem de re dubia' determinatur pro medio sive processu ordinato ad aliud probandum.

4. Ad aliam: si argumentum faceret fidem de re dubia, tunc de re certa non possemus facere argumentum. Potest dici dupliciter: primo sic quod argumentum est aptum natum facere fidem de re dubia, sed non oportet quod semper faciat fidem de ista, quia non potest non facere fidem de re certa. Vel potest dici quod argumentum facit fidem de re dubia, id est de re sub dubio sive sub modo dubii proposita. Unde non oportet quod in qualibet quaestione sit res dubia, sed quod sit⁴ sub modo dubii proposita. Item si diceretur: testis facit fidem de re dubia, ergo testis est argumentum. Dicendum quod ibi est fallacia consequentis ab insufficienti, quia testis non est ratio faciens fidem etc. Unde facere fidem de re /f.170va/ dubia est in plus quam argumentum.

LIBER II

Quaestio 1

Deinde quaeritur circa II. huius. Et primo quia Auctor dicit^A quod argumentationis sunt duae species, scilicet syllogismus et inductio, ideo quaeratur utrum ista quattuor, scilicet syllogismus, inductio, enthymema et exemplum, sint species argumentationis.

1. Arguitur quod non, ita quod argumentatio non sit genus ad istas, quia species debent esse coaequaevae sub genere. Sed ista quattuor non sunt coaequaeva sub argumentatione. Quare etc. Maior patet per Boethium in Divisionibus suis^B. Et minor patet, quia syllogismus est principalior argumentatio quam aliquid aliorum.

2. Item: una species non potest reduci ad aliam. Sed tria istorum, scilicet inductio, enthymema et exemplum, reducuntur ad syllogismum. Ideo etc. Maior apparet, quia species distinguuntur ex opposito, et unum

3. sumitur: sunt B. 4. sit: fit B.

A. II, 1183A. B. Explicite non invenitur, cf. PL 64, 882A-885C.

oppositorum non potest reduci ad aliud. Minor apparet per Philosophum II. Priorum^C, ubi docet istas tres reducere ad syllogismum.

Oppositum dicit Auctor qui vocat syllogismum et inductionem species argumentationis.

Ad dissolutionem huius quaestionis notandum est quod argumentatio et argumentum differunt et sunt diversae intentiones, quia argumentum est intentio attributa alicui obiecto complexo secundum tertiam operationem intellectus, ut habet virtutem inferendi conclusionem et hoc implicite. Argumentatio autem est intentio attributa tali complexo secundum quod ibi habetur explicite medium inferens conclusionem. Et propter hoc dicit Auctor quod argumentatio est argumenti per orationem explicatio^D.

Secundo est notandum quod argumentatio potest sumi pro re subiecta intentioni /f.170vb/ argumentationis, scilicet pro complexo cui talis intentio applicatur; vel potest sumi pro intentione concreta ut denominat tale obiectum.

Hoc viso dicendum quod si argumentatio sumatur pro obiecto supra quod fundatur intentio argumentationis, sic non est genus ad syllogismum et alia, quia de ratione generis est quod sit apprehensibile apprehensione prima intellectus; etiam debet esse ordinabile in genere, et per consequens incomplexum. Modo obiectum argumentationis non est incomplexum. Ergo istud non potest esse genus ad aliqua. Maior declarata est, scilicet quod genus debet esse incomplexum. Minor patet, quia obiectum supra quod fundatur intentio argumentationis est aliquid complexum ex antecedente et consequente, et tale non est incomplexum.

Si autem sumatur argumentatio pro intentione concreta vel abstracta argumentationis, tunc dubitatio est utrum sit genus ad illa quattuor vel non. Posset enim dici quod isto modo non esset adhuc¹ genus ad ista, quia ratio argumentationis per prius salvatur in syllogismo quam in aliis tribus, quia argumentatio est explicatio argumenti per orationem. Modo ista explicatio est magis manifesta et magis efficax in syllogismo quam in aliis. Ideo etc. Isto modo posset dici. Verumtamen propter dictum Auctoris, qui dicit quod syllogismus et inductio sunt species argumentationis, potest

1. adhuc: ad hoc B.

C. II, 23 68b 30sq.; 24 69a 16sq.; 27 70a 11. D. I, 1174D; II, 1183A.

sustineri quod argumentatio pro intentione argumentationis sit genus ad syllogismum et inductionem etc., quia illud quod praedicatur in quid de aliquibus differentibus specie et secundum unam rationem univocam est genus ad illa. Sed argumentatio pro intentione isto /f.171ra/ modo praedicatur de istis. Quare etc. Maior patet per definitionem generis. Minor probatur; primo quod praedicatur in quid de istis, hoc apparet, quia si quaeratur quid est syllogismus et inductio et sic de aliis, respondetur argumentatio. Etiam differunt specie, quia sicut obiecta istarum intentionum differunt formaliter, sicut processus ab universalibus ad particulare, cuiusmodi est syllogismus, et processus a singularibus ad universale, sicut est inductio, ista obiecta differunt formaliter, ergo eodem modo et intentiones ibi fundatae.

Item: ratio argumentationis aequaliter salvatur in istis, quia per argumentum, neque ut est intentio attributa alicui obiecto complexo, ut dictum est, non habetur plus nisi quod est oratio explicans virtutem argumenti. Modo argumentum est intentio attributa alicui obiecto complexo secundum tertiam operationem intellectus, ut habet virtutem inferendi aliterum; secundum autem quod ista virtus est explicatio per orationem, tunc est argumentatio, ut dicit Auctor. Modo talis explicatio argumenti uniformiter reperitur in syllogismo et in aliis speciebus argumentationis, quia sicut ista explicatio habetur in syllogismo coniungente medium extremis, ita etiam in inductione, quia per hoc quod praedicatum inest singularibus, quae se habent in ratione medii in inductione, ut apparet per Philosophum II. Priorum^E, infertur idem; et sic in aliis speciebus argumentationis habetur ista explicatio argumenti sicut in syllogismo.

Sed notandum propter solutionem cuiusdam rationis, quod licet duae species sic se habeant ad invicem /f.171rb/ quod comparando unam ad aliam est prior et nobilior alia, tamen comparando eas ad tertium, sicut ad genus, aequaliter recipiunt eius praedicationem; sicut comparando binarium et ternarium inter se, binarius prior est ternario, sed si comparentur ad numerum, simul sunt sub numero. Et per hoc soluta est prima ratio.

1. Tunc ad rationes: quando dicitur: "species debent esse coaequaevae sub genere", verum est si referantur ad illud genus, tamen referendo unam ad aliam, una bene potest esse prior alia, sicut si homo comparetur ad alias species, homo est nobilior et principalior aliis speciebus, sed omnes

referendo ad animal, non. Et quando dicitur quod syllogismus est principalior aliis speciebus argumentationis, dico quod falsum est, si omnes referantur ad argumentationem, quia ratio argumentationis aequaliter salvatur in quolibet istorum; sed bene verum est quod comparando istas species inter se, syllogismus est principalior.

2. Ad aliam: cum dicitur: "una species non potest reduci ad aliam", verum est ut species sunt. Et cum dicitur: omnes istae reducuntur ad syllogismum, dico quod intentio inductionis, et sic de aliis, non reducitur ad intentionem syllogismi, et ut sic erunt species, ut visum est. Sed quantum ad obiecta, una reducitur ad aliam, quia obiectum inductionis sub alia dispositione quam ut stabat sub intentione inductionis potest esse obiectum syllogismi aliter dispositum; sicut verbi gratia in isto complexo sic disposito² dicendo: 'Socrates currit, Plato currit, et sic de aliis, /f.171va/ ergo omnis homo currit' fundatur intentio inductionis, et istud obiectum potest aliter disponi ita quod sit obiectum syllogismi, sicut dicendo: 'omne quod est Socrates et Plato et sic de aliis currit. Ergo omnis homo currit'.

Quaestio 2

Consequenter quaeritur circa illam partem: "Restat quidem nunc locum aperire"^{1A}. Et primo quaeritur utrum locus maxima et locus differentia maximae differant.

1. Arguitur quod non, quia pars et totum non differunt. Sed locus differentia maximae est pars maximae. Ideo etc. Maior patet de se. Et minor, quia locus differentia maximae sunt termini, ex quibus maxima constituitur.

2. Item: quod est de essentia alicuius non differt ab eo. Sed locus differentia maximae est de essentia maximae. Ideo etc. Maior de se patet. Et minor per Auctorem^B, qui dicit quod sicut rationale constituit hominem, ita locus differentia maximae constituit maximam.

In oppositum est Auctor^C qui distinguit locum maximam a loco differentia maximae.

Dicendum primo praemittendo quid sit locus maxima et quid locus differentia maximae, et istis visis apparebit solutio quaestionis.

2. disposito: disponitur B. 1. aperire: comparare B.

A. II, 1185A. B. II, 1186B. C. II, 1185D-86A.

Primo igitur est intellegendum quod locus sumitur in dialecticis metaphorice ad similitudinem loci[s] naturalis, quia sicut locus in naturalibus dat firmitudinem rei quae est in loco, ita locus dialecticus dat firmitudinem argumento.

Secundo est intellegendum quod locus potest dicere primam intentionem loci et secundam, et de hoc sunt diversae opiniones. Uno modo potest dici quod locus per prius pro prima inten/f.171vb/tione sive pro obiecto est terminus positus in antecedente habens habitudinem ad terminum positum in consequente. Si autem sumatur locus pro ipsa intentione, tunc locus est habitudo termini positi in antecedente ad terminum positum in consequente, vel intellectio termini in antecedente positi ut habet habitudinem ad terminum positum in consequente, vel iste terminus sic intellectus. Verumtamen hoc videtur insufficiens, immo adhuc oportet addere, quia habitudo termini ad terminum non sufficit ad ostendendum locum dialecticum, quia in loco sophistico, sicut in petitione principii, bene reperitur talis habitudo. Etiam dicendo 'animal currit, ergo homo currit' ibi est habitudo unius termini ad alterum, et tamen non est locus dialecticus, immo oportet plus addere.

Unde secundum quod vult Commentator IV. Physicorum^D in loco naturali est aliquid materiale et aliquid formale; materiale ibi est quod sit ultimum corporis continentis, et formale est virtus conservativa locati, et istud est locus formaliter. Et propter hoc dicit Commentator quod locus formaliter est qualitas. Ergo eodem modo in loco <dialectico> dicitur esse aliquid materiale et aliquid formale, ex quo sumitur ad similitudinem loci naturalis, ita quod materiale in loco dialectico sit habitudo termini positi in antecedente ad terminum positum in consequente, et hoc non facit locum dialecticum formaliter. Et est ibi aliquid formale, scilicet virtus confirmativa argumenti, et hoc respectu praedicati notioris de termino posito in antecedente quam in consequente. Et quod illud requiritur ad locum dialecticum probatur ex definitione loci primo, /f.172ra/ secundo ex eius divisione, tertio ex eius similitudine. Primo ex definitione loci, quia locus est sedes argumenti, id est firmitudo argumenti, ergo ad locum non sufficit habitudo termini ad terminum, sed quod ista confirmet argumentum. Item ex divisione loci hoc apparet, quia locus dividitur in locum maximam et locum differentiam maximae, et ideo locus maxima et locus

D. IV c. 14; ed. Iun. IV f.126F-H.

differentia maximae debent convenire in ratione loci. Modo maxima non est habitudo termini ad terminum, immo est explanativa istius habitudinis per orationem. Ista ergo non est ratio loci. Sed conveniunt in eo quod est formale in loco, scilicet quod sicut locus confirmat argumentum, ita et maxima debet confirmare argumentum, et hoc procedendo ex notiori est formalis ratio loci. Et etiam² hoc apparet ex similitudine dialectici loci ad naturalem, quia sicut dicit Commentator IV. Physicorum^E locus naturalis est virtus conservativa locati, et istud est formale in loco naturali, ergo in loco dialectico virtus confirmandi argumentum erit formale. Locus ergo dialecticus ultra istam habitudinem requirit rationem confirmandi argumentum per aliquid notius, quia de ratione dialectici est probare. Modo probatio non habet esse nisi sit habitudo terminorum, et hoc respectu alicuius notioris praedicati de inferente quam de illato.

Tenendo ergo istam viam locus pro obiecto loci est terminus in antecedente habens habitudinem ad terminum in consequente. Sed locus pro intentione loci est terminus habens talem habitudinem intellectus ut confirmativus argumenti, /f.172rb/ vel intellectio³ talis termini habentis talem habitudinem confirmandi argumentum.

Secundo notandum est quid maxima et differentia maximae. Differentia maximae est habitudo termini ad terminum ut confirmans argumentum. Locus autem maxima pro obiecto est propositio per se nota explicans habitudinem termini ad terminum, sicut est in ista 'de quocumque praedicatur definitio, et definitum'; ista maxima explicat habitudinem definitionis ad definitum. Sed maxima ex parte intentionis est aliquid complexum intellectum ut est⁴ explanativum habitudinis termini ad terminum confirmativi argumentum, vel intellectio complexi explicantis talem habitudinem. Unde qui poneret quod terminus accidentaliter concretus significaret solam formam, diceret quod esset intellectio talis complexi sic explicantis talem habitudinem. Sed qui poneret quod significat aggregatum sub ratione formae, diceret quod est complexum intellectum ut explanativum habitudinis terminorum.

Hoc viso dico quod apparet solutio quaestionis. Et dico quod locus maxima et differentia maximae differunt, sicut satis visum est, quia maxima est propositio explicans habitudinem termini ad alterum, ut visum est.

2. etiam: cum B.

3. intellectio: intentio B.

4. est: s. l. B.

E. Cf. D.

Sed differentia maximae est habitudo termini ad terminum ut confirmans argumentum. Modo ista differunt sicut explicans et explicatum. Quare etc.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "pars et totum non differunt", falsum est, immo pars non est suum totum, et alia est ratio partis et alia totius; bene enim verum est quod pars non est /f.172va/ separata a toto. Et cum dicitur: "differentia maximae⁵ est pars maximae", dico quod non est pars eius formalis. Et cum dicitur: "differentia maximae sunt termini", et isti sunt partes maximae, dico quod termini absolute non sunt differentia maximae, sed ut habent habitudinem ad invicem confirmantem argumentum, et quantum ad hoc formaliter differunt a maxima.

2. Ad aliam: cum dicitur: "illud quod est <de> essentia alicuius non differt ab eo", verum est. Et cum dicitur quod "locus differentia maximae est de essentia maximae", dico quod locus differentia maximae formaliter non est de essentia maximae; bene verum est quod termini sunt de essentia maximae, sed differentia maximae non dicitur absolute termini⁶, sed habitudo istorum ad invicem. Modo ista habitudo terminorum non est idem cum maxima. Et quando probatur: "Auctor dicit quod sicut rationale constituit hominem, ita locus differentia maximae constituit ipsam maximam", dicendum quod simile est in hoc quia sicut rationale constituit intellectum hominis, ita terminus cuius est habitudo ad alium est pars integrans maximam, et sic quantum ad materiale in utroque unum est [est] de essentia alterius; tamen quantum ad formale in utroque differunt, quia habitudo termini ad terminum et oratio explicans istam habitudinem differunt. Modo maxima est oratio explicans habitudinem, et differentia maximae dicitur illa habitudo, et ideo differunt formaliter.

Quaestio 3

Consequenter quaeratur circa divisionem locorum quam ponit Auctor^A, in qua /f.172vb/ dicitur quod locorum alii sunt intrinseci, alii extrinseci et alii medii; et quaeritur utrum sit bona.

1. Arguitur quod non, quia quot modis dicitur unum oppositorum, tot modis dicitur et reliquum. Modo locus dialecticus et sophisticus opponuntur. Ergo quot modis dicitur locus sophisticus, tot modis dicitur

5. maximae: maxima B.

6. termini: s.l. B.

A. II, 1186D.

dialecticus. Sed locus sophisticus distinguitur in locum in dictione et extra dictionem, ita quod habet duo membra. Ergo locus dialecticus sic debet distinguī.

2. Item: loci dialectici ordinantur ad terminandum quaestiones. Modo quaestiones quattuor solum sunt secundum numerum quattuor praedicatorum. Ergo quattuor debent esse differentiae locorum.

3. Item: loci sumuntur penes divisionem entis. Modo istae sunt multae sicut idem et diversum, unum et multa, actus et potentia, causatum¹ et causa, pars et totum et sic de aliis. Ergo plures debent esse differentiae locorum quam tres.

4. Item: probatio quod omnis locus debet esse intrinsecus, quia in omni loco oportet quod antecedens inferat consequens. Sed id quod infert alterum est eius causa. Ergo omnis locus est a causa. Sed locus a causa est locus intrinsecus. Ideo etc.

5. Item: probatio quod omnis locus sit extrinsecus, quia locus dialecticus habet similitudinem cum loco naturali. Modo locus naturalis semper est extrinsecus locato, ut apparet IV. Physicorum^B. Ergo et locus dialecticus semper erit extrinsecus.

In oppositum est Auctor^C qui ponit illam divisionem locorum: alius intrinsecus, alius medius etc.

Ad dissolutionem istius quaestionis praemittendum est quid sit locus intrinsecus, extrinsecus /f.173ra/ et medius. Propter quod debet sciri quod locus est habitudo termini ad terminum ut confirmans argumentum sive terminus ut habens talem habitudinem, ut dictum est prius^D. Modo locus intrinsecus est quando ita est quod unus illorum terminorum inter quos est habitudo includit alterum aliquo modo essendi in. Sed locus extrinsecus est quando² isti termini sic se habent quod unus excludit alterum et est extra rationem eius. Sed locus medius est quando illi termini sic se habent quod partim includunt³ se ad invicem et partim excludunt⁴.

Hoc viso dico quod ista distinctio bona est, quia distinctio intentionum debet esse penes distinctionem obiectorum supra quae fundatur habitudo localis <***> aut sunt sibi invicem intrinseci aut extrinseci aut partim

1. causatum: causant B. 2. quando: quod B. 3. includunt: includitur B.
4. excludunt: excluditur B.

B. IV, 2 209a 31-b 16. C. II, 1186D. D. II qu. 2; supra pp.25-26.

intrinsici aut partim extrinseci. Ergo loci in istis fundati aut erunt intrinsici, scilicet quando attribuuntur eis quorum unus alium includit aliquo modo essendi in, aut extrinseci, scilicet quando termini supra quos fundantur sunt tales quorum unus excludit alium, aut medii quando unus terminorum partim includit alterum et partim excludit.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "quot modis dicitur unum oppositorum" etc., ista propositio intellegenda est quoad significata et non quoad supposita. Et cum dicitur: locus dialecticus et sophisticus sunt oppositi, potest dici quod non sunt oppositi sed solum disparati. Etiam dato quod essent oppositi, adhuc ratio non concludit, quia istae differentiae locorum non sunt significata /f.173rB/ loci, sed supposita. Modo non oportet quod quot sunt supposita unius oppositi quod tot sunt supposita alterius.

2. Ad aliam: cum dicitur: "loci dialectici ordinantur ad terminandum quaestionem", concedo. Et cum dicitur: quattuor sunt quaestiones, verum est. "Ergo quattuor differentiae erunt locorum", non sequitur, quia distinctio locorum non sumitur penes distinctionem quaestionum, sed penes distinctionem habitudinis terminorum. Modo ista habitudo vel est terminorum quorum unus includit alterum vel excludit vel partim excludit et partim includit. Ideo sunt solum tres⁵ differentiae locorum.

3. Ad aliam: "loci sumuntur penes differentiam entis". Dico quod non penes omnes, sed solum penes istam quae est idem et diversum, secundum quod termini sibi invicem sunt idem vel diversi.

4. Ad aliam: cum dicitur: "in omni loco oportet quod antecedens inferat consequens", concedo. Et quando dicitur: "illud quod infert alterum est causa eius", dico quod causa potest accipi dupliciter: vel quantum ad illationem et⁶ probationem vel quantum ad esse. Modo in consequentia antecedens est causa consequentis in inferendo et probando, sed in esse non est causa. Modo locus a causa dicitur non quod sit causa illationis vel probationis, sed quia est causa in essendo consequentis et quantum ad id quod est consequens.

5. Ad aliam: cum dicitur quod sumuntur ad similitudinem loci naturalis, concedo. Et cum dicitur quod iste semper est extrinsecus locato, verum est. "Ergo dialecticus semper erit extrinsecus locato", non sequitur.

5. tres: terminus B. 6. et: cor.e vel B.

Sed bene sequitur quod sicut locus naturalis est extrinsecus locato quod conservat⁷, sic locus dialecticus est extrinsecus argumento quod confirmat, sed non propter hoc dicitur [quod] locus extrinsecus, /f.173va/ scilicet quia non sit idem confirmato, sed quia fundatur supra tales terminos quorum unus excludit⁸ alterum; et ideo non oportet quod omnis locus sit extrinsecus.

Quaestio 4

Consequenter quaeritur circa locum a definitione, utrum sit locus dialecticus.

1. Arguitur quod non, quia ubi est petitio principii, ibi non est locus dialecticus. Sed procedendo a definitione ad definitum est petitio principii. Ideo etc. Maior patet, quia petitio principii est locus sophisticus; modo ubi est locus sophisticus, similiter non potest esse locus dialecticus. Et si dicatur, sicut communiter dicitur, quod in una consequentia uno modo potest esse locus dialecticus, alio modo locus sophisticus per comparisonem ad diversos, quia aliquando quibusdam¹ notior est definitio definito et aliis e converso, quia definitio notior est definito distincta et determinata cognitione, et definitum est notius definitione cognitione confusa² et indeterminata, ut habetur I. Physicorum^A; hoc non valet, quia loci dialectici non habent principium suae probationis extrinsecus ex parte utentium, sed intrinsecus ex parte habitudinis terminorum. Modo quod sit locus dialecticus in una consequentia per comparisonem ad unum [per comparisonem] et sophisticus per comparisonem ad alium, hoc est habere suam probationem ex parte utentium. Ergo illud non valet. Et confirmatur per Philosophum I. Elenchorum^B qui dicit quod distinctio orationum non est sumenda per comparisonem ad utentem. Distinctio ergo locorum non sumetur penes utentes, immo magis penes habitudinem terminorum. Item probatio quod nullo modo sit possibile quod in eadem consequentia, sit locus /f.173vb/ dialecticus et locus sophisticus, et hoc similiter per comparisonem ad quoscumque, quia privative opposita esse simul in eodem respectu cuiuscumque est impossibile, sicut impossibile est idem simul esse videns et caecum respectu cuiuscumque. Modo locus sophisticus privat

7. conservat: confirmat B. 8. excludit: includit B. 1. quibusdam: quibus (?) B. 2. confusa: *cor.e* diffusa B.

A. I, 1 184b 10-12; cf. Thomam Phys. I, no. 10. B. c. 10 170b 12sq.; cf. Aegidium Rom. ad locum, ed. Venetiis 1500, f.31va.

dialecticum. Ergo impossibile est quod sint in eodem simul³ respectu cuiuscumque [dicatur]. Et sic apparet maior. Et minor patet, scilicet quod procedendo a definitione ad definitum et e converso fit petitio principii similiter, quia Philosophus dicit in Elenchis^C quod tot modis petitur⁴ principium quot modis dictum est in Topicis. Modo in VIII. Topicorum^D ponitur unus modus petitionis principii, quando proceditur a definitione ad definitum et e converso.

2. Item: quod pertinet ad demonstratorem non est locus dialecticus. Modo definitio et eius habitudo pertinent ad demonstratorem. Ideo etc. Maior patet, quia definitio est medium in demonstratione, quam demonstrator considerat. Etiam Auctor iste dicit in fine II. huius^E quod locus a definitione ad demonstratorem pertinet.

3. Item: non habemus locum a proprio nec ab accidente. Ergo nec debemus habere locum a definitione. Antecedens apparet. Probatio consequentiae per locum a simili, quia sicut definitio est praedicatum, ita et proprium et accidens sunt praedicata. Ergo ita bene debet esse locus ab istis sicut a definitione.

In oppositum est Auctor qui dicit^F quod locus a definitione est locus a substantia.

Primum declaratur quod ibi est locus dialecticus ubi est habitudo terminorum potens confirmare argumentum. Modo habitudo definitionis ad definitum et e converso est confirmativa argumenti. Ergo ibi est locus dialecticus. Maior patet per definitionem /f.174ra/ loci. Minor declaratur.

Sed est advertendum quod quidam voluerunt quod definitio est notior definito cognitione determinata et distincta, sed definitum est notius definitione⁵ cognitione confusa⁶ et indeterminata, et ideo poterit esse locus dialecticus procedendo ab uno ad aliud et e converso. Et etiam cum isto loco dialectico poterit locus sophisticus coincidere propter diversitatem notioritatis. Unde si procedatur a definitione ad definitum sub illa ratione ut definitio est ignotior, est locus sophisticus; et sic eodem modo ex parte definiti. Sed istud non valet, quia dato quod ita sit,

3. simul: similiter B.
definito B.

4. petitur: ponitur B.
6. confusa: diffusa B.

5. definitione:

C. c. 5 167a 36-37.
F. II, 1187A.

D. VIII, 13 162b 30-163a 1.

E. II, 1195A-B.

scilicet quod definitio cognitione determinata sit notior definito, et definitum cognitione confusa sit notius definitione, istud non facit ad locum dialecticum, quia omnis probatio habet fieri ex notioribus. Modo licet definitio sit notior definito vel e converso, tamen praedicatum potest esse ignotius de definitione quam de definito vel e converso de definito quam de definitione, et quando ita est non est bona probatio, et ubi⁷ est locus dialecticus debet esse bona probatio. Ergo procedendo a definitione ad definitum, dato quod definitio sit notior cognitione distincta⁸ definito, dummodo praedicatum sit ignotius de definitione quam de definito, est locus sophisticus. Similiter nec potest dici quod per comparisonem ad diversos locus dialecticus et locus sophisticus habeant suam probabilitatem, quia si esset locus dialecticus vel sophisticus per comparisonem ad aliquem, esset locus secundum quid et non simpliciter.

Propter quod debet sciri quod quaedam sunt praedicata notiora de definitione /f.174rb/ quam de definito et quaedam minus nota. Modo quando proceditur a definitione ad definitum respectu praedicatorum quae sunt notiora de ipsa⁹ quam de definito, tunc est bonus locus dialecticus, quia habitudo termini ad terminum non est sufficienter locus, sed oportet quod id quod debet probari de consequente sit magis notum de inferente quam de illato, quia locus [quia locus] dialecticus habet probare, et¹⁰ omnis probatio est ex notiori. Procedendo ergo a definitione ad definitum respectu praedicatorum notiorum de definitione quam de definito erit bonus locus dialecticus. Alia autem sunt praedicata quae sunt notiora de definito quam de definitione, et tunc procedendo de definito ad definitionem erit bonus locus dialecticus sicut prius. Si autem procedatur a definitione ad definitum respectu praedicatorum minus notorum de definitione quam de definito, vel e converso si procedatur a definito¹¹ ad definitionem¹² respectu praedicatorum minus notorum de definito quam de definitione, tunc petitur principium, et per consequens est locus sophisticus, quia petere principium est non demonstrare propositum. Modo hoc est quando praedicatum ignotius est de inferente quam illato. Et si quaeratur quae sunt illa praedicata quae sunt notiora de definitione quam de¹³ definito <***> quia in definitione explicantur principia essentialia rei, et ideo praedicata

7. ubi: ibi B.

8. distincta: confusa B.

9. ipsa: ipso B.

10. et: quod B.

11. definito: definitione B.

12. definitionem:

definitum B.

13. de: s.l. B.

essentialia quae vel explicantur in definitione vel causantur a principiis essentialibus rei, sicut est propria passio, sunt notiora de definitione quam de definito. Sed praedicata accidentaliter sunt notiora de definito quam de definitione, quia definitum notius est definitione cognitione confusa, et per consequens /f.174va/ illa quae insunt sibi, ut confusum <est>, sicut praedicata accidentaliter, sunt notiora de ipso quam de definitione.

Secundo dico quod locus a definitione est locus <a> substantia. Et accipio quid est locus a substantia et quid est locus a concomitantibus substantiam. Locus a substantia consistit in sola definitione, ut dicit Auctor^G, et definitio est integra rei demonstratio, ut dicit, id est dicens essentiam rei integre et perfecte et explicite. Tunc accipio a dictis Auctoris quod locus a substantia est habitudo terminorum quorum unus est explicativus substantiae alterius, unde non sufficit quod unus dicat totam essentiam alterius, sed quod explicite dicat eam, quia licet genus dicat totam essentiam speciei, tamen non dicit eam explicite, et ideo inter genus et speciem non est locus a substantia. Unde accipitur ibi locus a substantia pro essentia, id est ab eo quod explicite dicit totam essentiam alterius, sive sit de genere <substantiae> sive de genere accidentis. Sed locus a concomitantibus substantiam est, quando aliquid est in alio inclusum concomitans eum, nec est eius totum intellectum explicans, sed concomitatur ad eius intellectum essentialem.

Tunc dico quod locus a definitione est locus a substantia, quia illud quod integre et explicite dicit essentiam alterius facit locum a substantia. Modo definitio explicite et integre dicit essentiam speciei, ut apparet I. Physicorum^H, ubi dicitur¹⁴ quod definitio dividit in singularia, unde distincte dicit essentiam definiti.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "ubi est petitio principii, ibi non est locus dialecticus", concedatur. Et cum dicitur: "procedendo a definitione ad definiendum est petitio principii", <***> eodem modo est ex parte definiti, unde in eadem consequentia numquam fieret locus dialecticus et petitio principii.

2. Ad aliam: "quod pertinet ad demonstratorem, non pertinet ad dialecticum", verum est eodem modo. Et quando dicitur: definitio pertinet

14. dicitur: dicit B.

G. II, 1187A. H. I, 1 184b 10-12.

ad demonstratorem, dico quod definitio potest dupliciter considerari: vel quantum ad id quod est, et sic pertinet ad demonstratorem, vel ad habitudines locales et attributas, scilicet quantum ad intentionem, et sic pertinet ad dialecticum.

3. Ad aliam: cum dicitur: "nos non habemus locum a proprio nec ab accidente, ergo" etc. Dico quod ratio supponit falsum, quia bene habemus locum ab istis, sed non sunt distincti loci. Unde duplex est proprium: complexum et incomplexum. Complexum idem est quod descriptio, ut apparet libro Topicorum^I, et locus ab isto continetur sub loco a descriptione. Si autem sit incomplexum, tunc reducitur ad effectum causae efficientis. Sed locus ab accidente multum est commixtus, quia vel illud accidens est intrinsecum, et tunc est locus intrinsecus, sicut locus ab usibus et a communiter accidentibus; vel est extrinsecum, et tunc est locus extrinsecus, sicut locus a simili et consimiles; vel est partim intrinsecum et partim extrinsecum, et tunc est locus medius, sicut locus a casibus et coniugatis. Ideo etc.

Quaestio 5

Consequenter quaeritur utrum locus a descriptione et a nominis interpretatione sit a substantia.

1. Arguitur quod non, quia ille locus non est a substantia, quando termini sic se habent quod unus est extra essentiam alterius. Modo in loco a descriptione sic est, quia ibi ponitur proprium accidens quod /f.175ra/ <est> extra essentiam descripti. Ideo etc.

2. Item: probatio quod locus a nominis interpretatione non sit locus a substantia, quia secundum Auctorem^A locus a substantia consistit in sola definitione. Modo interpretatio non est definitio. Ergo etc.

3. Item: locus a substantia est quando unus terminus explicite dicit essentiam alterius. Modo interpretatio sic non facit, sed solum dicit quid significatur per nomen. Ergo etc.

4. Item: locus a transsumptione non est locus a substantia, quia non est locus intrinsecus. Ergo nec locus a nominis interpretatione erit locus a substantia. Antecedens patet. Probatio consequentiae, quia tam in loco a nominis interpretatione quam in loco a transsumptione sumitur nomen magis notum pro nomine minus noto.

I. I, 5 102a 18-31 (?). A. II, 1187A.

5. Item: arguitur contra omnem locum quod non debet denominari a definitione, descriptione et sic de aliis, quia locus debet denominari ab inferente. Modo inferens est illud quod est sub intentione sive ipsa res et non habitudo nec intentio. Ergo dicendo 'animal rationale currit, ergo homo currit' debet dici locus ab animali rationali et non a definitione; et sic in aliis locis.

In oppositum est Auctor^B qui ponit isto<s> locos esse a substantia.

Dico quod isti duo loci sunt loci a substantia, quia ibi est locus a substantia ubi est habitudo terminorum talis quod unus illorum explicite dicit essentiam alterius. Sed in locis istis est talis habitudo. Ideo etc. Maior patet ex dictis^C. Minor declaratur, et primo in loco a descriptione, quia secundum Auctorem^D descriptio saepe numero¹ facit locum a substantia, quia ponitur loco definitionis. Ergo sicut definitio dicit essentiam definiti explicite, ita et descriptio, verumtamen hoc est /f. 175rb/ per accidentalia, et hoc ut circumloquantur differentias essentielles rerum nobis ignotas.

Hoc etiam apparet de loco a nominis interpretatione, quia interpretatione habetur explicite quid per nomen significatur, ita quod explicat totam essentiam interpretati, ut per nomen significatur, [ita quod explicat totam essentiam.]

Et ideo isti erunt loci a substantia. Unde debet intellegi, locus a substantia per prius dicitur de loco a definitione et postea de loco a descriptione et postea de loco a nominis interpretatione, quia a descriptione non est locus a substantia nisi pro tanto quod ponitur pro definitione; nec etiam interpretatio dicit essentiam rei ut habet esse extra animam, sed solum ut significatur per nomen. Unde quando dicitur quod in loco a substantia explicatur essentia rei, debet intellegi vel quantum ad esse essenziale, sicut est in loco a definitione, vel quantum ad esse accidentale, sicut in descriptione, vel quantum ad esse significatum, sicut in loco a nominis interpretatione.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "ille locus non est a substantia quando termini sunt tales quod unus est extra essentiam

1. saepe numero: pro enumeratio (?) B.

B. II, 1187B-88A.

C. II qu.4; supra p.33.

D. II, 1187C.

alterius", verum est si ibi ponatur terminus extrinsecus ut extrinsecus est. Et cum dicitur: proprium ponitur in descriptione quod est extrinsecum descripto. Dico quod non ponitur ibi ut extrinsecum sed ut circumloquens propriam differentiam essentialem. Vel potest dici quod proprium potest considerari velut est seorsum acceptum, et sic est extra essentiam speciei; tamen totum aggregatum ex proprio et genere explicat substantiam definiti per accidentalialia.

2. Ad aliam: cum dicitur quod "locus a substantia consistit in sola definitione", dicendum /f.175va/ quod ipse accipit large definitionem, et pro alia quae dicit quid significatur per nomen et pro descriptione.

3. Ad aliam: "locus a substantia est quando unus terminus explicat essentiam alterius", verum est vel quantum ad esse extra vel quantum ad esse significatum. Modo interpretatio nominis licet non explicet essentiam rei quantum ad esse extra, tamen quantum ad esse significatum explicat.

4. Ad aliam: "locus a transsumptione non est locus a substantia", verum est. "Ergo nec locus a nominis interpretatione", non sequitur. Unde quidam dicunt quod locus a transsumptione est extrinsecus, quia ibi sumitur nomen magis notum pro nomine minus noto. Modo minus notum est extra magis notum. Ideo etc. Hoc non valet, quia cum in omni loco procedatur a magis noto ad minus notum, iam omnis locus esset extrinsecus. Ideo debet dici quod interpretatio et interpretatum idem significant, et ideo est ibi locus intrinsecus et a substantia. Sed transsumptio et transsumptum non idem significant, sed simile iudicium est de utroque, sicut 'sapiens' non significat idem cum 'philosopho', sed est proprietas quaedam ipsorum² communis, et ideo est ibi locus extrinsecus. Unde syllogismus ad transsumptum, ut dicit Philosophus^E, est quando aliquis transfert se ab uno in aliud de quibus est simile iudicium, et tunc probato illo ad quod se transfert, de quo erat simile sicut de proposito, probat circa propositum. Ergo cum locus sit principium syllogismi, talis erit locus a transsumptione, scilicet quod erit inter³ aliqua duo quae non significant idem, sed simile iudicium est de utroque.

5. Ad aliam: "locus debet de/f.175vb/nominari ab inferente". Modo res est inferens etc. Debet intellegi quod locus non denominatur ab

2. ipsorum: ipsum B. 3. inter: in B.

E. Cf. Arist. Top. VI,2 140a 9-12.

inferente, id est a toto antecedente, sed denominatur a termino ratione cuius unum est inferens, sicut dicendo 'homo currit, ergo animal currit' ibi est locus a specie. Modo hoc totum antecedens 'homo currit' non est species huius consequentis⁴ 'animal currit'. Ulterius non denominatur locus ab illo termino in antecedente posito pro re absolute, nec etiam ab intentione absolute, quia logicus rem absolute [rem] non considerat, nec etiam intentionem absolute [non] considerat logicus, sed magis intentiones concretas. Unde Avicenna^F dicit quod logica est de secundis intentionibus adiunctis primis. Et ideo locus denominari debet ab intentione concreta, sicut a definitione, et sic de aliis. Unde non dicimus quod est locus ab habitudine hominis ad animal quae est intentio absolute, nec dicimus quod est locus ab homine qui dicit rem absolute, sed dicimus quod est locus a specie quae dicit intentionem concretam.

Quaestio 6

Consequenter quaeritur circa locum a genere, et primo utrum sit locus a concomitantibus substantiam vel a substantia.

1. Arguitur quod sit locus a substantia, quia tunc est locus a substantia quando termini sunt tales, quod unus dicit totam essentiam <alterius. Modo genus dicit totam essentiam>¹ speciei. Ideo etc. Maior patet de se. Et minor, quia nisi genus diceret totam essentiam speciei, tunc non praedicaretur per se et in recto ordine de specie. Hoc est falsum. Quare etc.

2. Item: aut est locus a substantia aut a concomitantibus substantiam. Non a concomitantibus substantiam. Ergo a substantia. Maior patet, quia locus a genere est locus intrinsecus. Modo omnis locus intrinsecus vel est a substantia vel a concomitantibus substantiam. Probatio minoris, quia locus /f.176ra/ a concomitantibus substantiam est, quando unus terminus concomitatur alterum. Modo genus non concomitatur ad speciem, quia sunt eadem, et talia unum non concomitatur alterum.

In oppositum est Auctor^A qui enumerat ipsum inter locos a concomitantibus substantiam.

4. consequentis: consequentiae B. 1. signo 'X' i.m.g. posito error indicatur.

F. Met. I c.2; ed. Venetiis 1508, f.70v A. A. II, 1188B-C.

Ad hoc dico duo: primo quod locus a genere non est locus a substantia; secundo quod est locus a concomitantibus substantiam.

Primum declaratur sic, quia locus a substantia est quando sumitur argumentum a talibus terminis, quorum unus explicite dicit totam essentiam alterius. Modo genus non se habet isto modo ad speciem. Ideo etc. Maior apparet ex dictis^B. Minor declaratur, quia licet genus dicat eandem essentiam cum specie, tamen non explicat totam essentiam speciei sive totum intellectum essentialem ipsius, quia des quod genus explicat totum intellectum speciei, iam sufficeret ponere genus in definitione absque differentia, quod est inconveniens.

Secundum declaratur, quia in loco a concomitantibus substantiam exigitur quod unus terminus intrinsecus sit alteri et consequatur intellectum essentialem eius. Et bene dico quod unus sit intrinsecus alteri etc., quia unum relativum bene consequitur ad alterum, tamen non est sibi intrinsecus, et ideo inter ista non est locus a concomitantibus substantiam. Modo genus isto modo se habet ad speciem, quia consequitur ad ipsam et includitur in intellectu essentiali speciei, vel saltem ordinem habet ad ipsum.

1. Tunc ad rationes: ad primam quae soluta est ex dictis: cum dicitur: "tunc est locus a substantia", verum est, si explicite dicat totam essentiam alterius; et quia genus sic non dicit, /f.176rb/ ut visum est, ideo etc.

2. Ad aliam: "aut est locus a substantia aut a concomitantibus substantiam", dico quod a concomitantibus substantiam. Et cum dicitur: genus non concomitatur ad speciem, cum dicat eandem essentiam cum ea, verum est quantum ad essentiam, tamen quantum ad rationem intellegendi essentialem genus concomitatur speciem, quia in intellectu speciei plus includitur quam genus.

Quaestio 7

Consequenter quaeritur utrum locus a genere valeat constructive.

1. Arguitur quod sic per Philosophum II. Topicorum^A, qui dicit quod si contraria insunt generi, inerunt speciei. Verbi gratia: 'si contingit recte et non recte iudicare, contingit recte et non recte sentire'. Modo

B. II qu. 4; supra p.33. A. II,4 111a 14-32. Ad totam quaestionem cf. Rad.Britonis Quaest.sup.Topica Arist., II qu. 12.

iudicare est genus, ad sentire. Ergo arguit per locum a genere ad speciem constructive.

2. Item: hoc apparet per Auctorem^B istum qui arguit sic: 'virtus est utilis, ergo iustitia est utilis'. Et virtus est genus iustitiae. Ergo arguitur per locum a genere constructive.

3. Item: hoc apparet per Philosophum in Praedicamentis^C qui dicit sic: quando alterum de altero praedicatur quaecumque dicuntur de praedicato, et de subiecto; quaecumque ergo dicuntur de animali, dicuntur de homine. Sed ibi proceditur a genere ad speciem constructive. Ideo etc.

4. Item: sequitur: 'numerus est, ergo binarius est'. Sed numerus est genus binarii. Ergo etc. Et quod ita sequatur potest probari, quia si non sequitur, da oppositum 'non est binarius', ergo nullus alius numerus est, quia binarius includitur in quolibet alio numero, et ergo prima consequentia fuit bona.

5. Item: quando aliqua sunt relativa, posito uno ponitur alterum, et e converso. Sed genus et species sunt relativa, hoc dicit Porphyrius^D. Et si dicas quod /f.176va/ genus et species quantum ad intentiones sunt relativa et ut sic posito uno ponitur alterum, tamen quantum ad rem non sunt relativa, et sic non sequitur quod posito uno ponitur alterum et e converso. Contra, quia locus denominatur a genere et a specie non pro re absolute sed pro intentione concreta. Cum ergo per te quantum ad intentiones sunt relativa, ergo ut sic inter ea fundabitur locus a relativis, et per consequens posito uno ponitur alterum, et e converso.

6. Item: quando aliqua duo sunt eadem essentialiter, posito uno ponitur alterum. Genus et species sunt huiusmodi. Ergo etc. Et si dicatur: verum est si sint eadem re et ratione, sed si differant ratione non oportet. Modo sic est de genere et specie. Hoc non valet quia consequentia fundatur in re non penes rationes sed penes essentiam rei. Ergo si in re sint eadem, quantumcumque differant ratione, semper posito uno ponitur alterum. Et quod penes intentiones non fundatur consequentia, hoc apparet, quia per illa per quae res differunt non fundatur ibi consequentia. Modo res differunt per intentiones secundas. Ergo etc.

In oppositum est Philosophus II. Topicorum^E qui dicit quod iste locus falsus est constructive. Hoc etiam apparet per communiter loquentes.

B. II, 1188B. C. c. 3 lb 10-15. D. 7.1-20 (ed. Busse) (?).
E. II, 4 llla 24-25.

Et arguitur ratione quia posito priori non oportet ponere posterius, sed magis e contrario. Modo genus est prius respectu specierum. Ergo etc. Maior patet. Et minor etiam in Praedicamentis, capitulo de priori^F, quia ibi dicitur quod illud est prius a quo non convertitur consequentia, ut genus respectu specierum.

Dico quod locus a genere ad speciem non valet constructive gratia formae, quia /f.176vb/ si valeret gratia formae constructive, ex vero sequeretur falsum. Hoc est inconveniens. Ergo etc. Maior probatur, quia supponamus illud quod est possibile quod homo non currat et quod asinus currat, tunc erit vera 'animal currit', quia propositio infinita habet verificari pro quolibet eius supposito. Si ergo sequeretur constructive 'animal currit, ergo homo currit', iam ex vero sequeretur falsum, ut patet per positionem. Modo hoc est contra Philosophum II. Priorum^G. Ideo etc.

Item: ubi est fallacia consequentis non est bona consequentia, ut probabo. Sed procedendo a genere ad speciem constructive est huiusmodi. Ideo etc. Maior patet quia fallacia consequentis destruit locum dialecticum, qui est principium bonae consequentiae. Minor apparet, quia iste est unus modus fallaciae consequentis, scilicet procedendo a genere ad speciem constructive. Verumtamen gratia materiae tenet iste locus, et hoc in praedicatis per se.

1. Tunc ad rationes: ad auctoritatem Philosophi II. Topicorum dicendum, quod ipse arguit in praedicatis per se, et in istis valet locus, quia quae per se insunt, omni insunt. Et ideo si 'recte' et 'non recte' insunt iudicio per se, inerunt cuilibet iudicio.

2. Per idem ad dictum Boethii, quia 'esse utile' est praedicatum quod per se inest virtuti, et ideo inerit cuilibet virtuti. Et si dicas: quare magis exemplificavit in istis terminis quam in illis in quibus tenet gratia formae. Dicendum quod fecit hoc pro tanto, quia non est dubium locum istum tenere destructive in quibusdam praedicatis, quod autem teneret in quibusdam constructive erat dubium, ideo magis exemplificavit sic.

3. Ad auctoritatem Philosophi in Praedicamentis per idem dicendum. /f.177ra/ Unde sicut voluerunt commentatores et expositores^H illa regula

F. c. 12 14a 29-35. G. II,2 53b 4-25. H. Nicolai Parisiensis Notulae Top.Boethii, ad II, 1188B; MS München, clm. 14460, f.158rb; Adenulphi Anagnini Notulae Top.Arist., ad II,4 111a 14sq.; MS Perugia 1077, f.32rb.

intellegenda est in praedicatis per se. Vel potest dici quod Philosophus non vult ex hoc, quod arguatur a genere ad speciem constructive, sed magis per locum a toto in quantitate. Unde per hoc quod dicit quod alterum de altero praedicatur habetur minor propositio. Et cum dicitur: "quaecumque dicuntur de praedicato" habetur maior. Et per hoc quod dicit: "dicuntur de subiecto" habetur conclusio; ita quod ibi habetur tota virtus syllogismi.

4. Ad aliam, cum dicitur: "sequitur 'numerus est, ergo binarius est'". Dico quod numerus et binarius possunt considerari dupliciter: uno modo secundum quod binarius est primus numerus et alii posteriores. Alio modo secundum quod est species numeri. Modo si consideretur binarius ut est species numeri, non sequitur 'numerus, ergo binarius', quia numerus bene potest salvari in ternario vel quaternario. Sed si consideretur ut est primus numerus, sic bene sequitur, quia posteriori posito necessario sequitur prius. Et quia binarius est primus et alii posteriores, ideo etc. Ita quod ille locus non esset iam a genere ad speciem, sed magis a priori ad posterius vel a toto ad partem.

5. Ad aliam: cum dicitur: "quando aliqua sunt relativa, posito uno ponitur alterum", verum est ut sic. Et quando dicitur: "genus et species sunt relativa", dico quod possunt considerari pro re subiecta intentioni vel pro intentione. Si considerentur pro intentione, sic sunt relativa, ut genus speciei genus, et sic inter ista est locus a relativis, et sic posito uno ponitur alterum, sicut si genus est, species est, et e converso. Si autem considerentur pro re, sic non sunt relativa. Et quando contra hoc arguitur: locus denominatur /f.177rb/ a genere et specie non a re absolute sed ut stat sub intentione generis et speciei. Cum ergo ut sic sint relativa, ergo etc. Advertendum est quod quaelibet intentio secunda potest considerari ut est quaedam res in se vel ut est quaedam ratio intellegendi aliquam rem. Verbi gratia sicut hoc quod est nominativus ut sic significatur, iste modus significandi consideratur non ut est modus significandi cuius dictionis sed ut est quaedam res in se significata sub aliqua ratione significandi. Sed nominativus in hoc quod est 'homo' non habetur ut est quaedam res in se, sed ut est quaedam ratio significandi hominem. Ita dicam in proposito quod intentiones secundae possunt considerari ut sunt quaedam intentiones fundatae supra aliquas res, ut sunt quaedam rationes intellegendi illas res, sicut supra hominem et supra animal ut sic fundantur. Possunt etiam genus et species esse quaedam res in se intellectae

sub aliquibus rationibus intellegendi, sicut supra genus et speciem ut sic possum fundare intentionem relativorum. Modo locus non denominatur a re absolute, sed a re ut sub intentione, secundum quod illa intentio est ratio intellegendi rem et non ut est quaedam res in se considerata sub aliqua ratione intellegendi rem, quia semper locus denominatur ab intentione ut est quaedam ratio intellegendi rem. Unde si sit locus inter genus et speciem secundum quod istae intentiones sunt quaedam res in se¹ intellectae sub ratione intellegendi relativorum, sic est ibi locus a relativis. Sed si fundantur² /f.177va/ ut sunt quaedam rationes intellegendi rem, non, sed magis erit locus a genere vel a specie. Tunc ad formam rationis: illa sunt relativa quantum ad intentionem etc. Dico quod verum est si istae intentiones considerantur ut sunt res in se intellectae sub ratione intellegendi aliqua ibi fundata, et sic posito uno ponitur alterum. Sed locus a genere non denominatur ab ipsis intentionibus sic, sed ut sunt quaedam rationes intellegendi rem.

6. Ad aliam: quando dicitur: "quando aliqua sunt eadem" etc., verum est si sint eadem re et ratione, tamen si unum significatur sub ratione communiori dato quod idem sint secundum rem, non oportet. Et quando dicitur: species et genus sunt eadem, verum est, tamen genus dicit id quod dicit sub ratione communiori, quare non oportet. Et quando arguitur contra hoc, quod fundatur in re non penes intentiones sed penes essentiam rei, ergo si ista sunt eadem etc. Dico quod esse principium consequentiae debetur rei non absolute, sed ut stat sub aliqua ratione intellegendi, non ratione intellegendi secunda quae est secunda intentio, sed ratione intellegendi prima; sicut homo infert animal, quia ratio hominis quae est ratiocinari est magis concreta quam ratio animalis quae est sentire; et licet³ istae differant, tamen habent inter se ordinem, et ideo una res sub tali ratione infert aliam sub alia ratione, quare non valet. Ideo etc.

Quaestio 8

Consequenter quaeritur utrum locus a specie ad genus valeat destructive.

1. Arguitur quod sic, quia sequitur 'homo non currit, ergo animal non currit'. Sed ibi est locus a specie ad genus destructive. Ideo etc.

1. absolute *add. et del.* B.

2 fundantur: considerantur *scribendum?*

3. licet: nec B.

Probatio quod sequatur, quia ex opposito consequentis infertur /f.177vb/ oppositum antecedentis. Ergo prima consequentia fuit bona. Detur oppositum consequentis 'omne animal currit'. Modo sequitur 'omne animal currit, ergo omnis homo currit', et hoc repugnat primae quae dicebat 'homo non currit'. Sed forte tu diceres quod negatio non caderet supra hominem et¹ animal, sed negat 'currere' ab utroque sumpto infinite. Contra: si accipiam sic 'homo non est, ergo animal non est', ibi destruitur homo, quia removetur esse ab eo, et [non] animal. Ergo tenet locus a destructione speciei ad destructionem generis. Et quod sequatur 'homo non est, ergo animal non est' probatio, quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis, quia detur oppositum consequentis: 'omne animal est', ad hanc sequitur 'omnis homo est', et ista repugnat primae, ut prius. Quare etc.

2. Item: sequitur 'binarius non est, ergo numerus non est'. Sed ibi proceditur a specie ad genus destructive. Quare etc.

Oppositum dicit Auctor^A et Aristoteles II. Topicorum^B:

Dico quod locus a specie ad genus non valet destructive, sed constructive, quia ista consequentia non est bona in qua incidit fallacia consequentis. Sed sic procedendo incidit ista fallacia. Quare etc. Maior patet, quia fallacia consequentis impedit locum et consequentiam. Minor apparet, quia sicut unus modus istius fallaciae² est procedendo a superiori ad inferius affirmando, ita est alius procedendo ab inferiori sive a specie ad genus negando.

Item: si locus a specie ad genus valeret destructive, tunc ex vero sequeretur falsum. Hoc est inconveniens. Quare etc. Probatio consequentiae, quia ista est vera 'asinus non est homo', et tamen ista est /f.178ra/ falsa 'asinus non est animal'. Quare etc.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "sequitur homo non currit" etc., concedo. Et cum dicitur quod ibi est locus a specie ad genus destructive, falsum est, quia, sicut³ dicebatur, negatio non cadit supra hominem et animal, sed removetur 'currere' ab istis infinite sumptis. Et quando tu arguis in aliis terminis dicendo "'homo non est, ergo animal non est',

1. et: *cor. ex* esse B. 2. fallaciae: figurae B. 3. sicut: *s.l.* B.
A. II, 1188C-D. B. II, 4 111a 29-30. Cf. Rad. Britonis Qu. sup. Topica Arist., II qu. 12.

ibi destruitur homo et animal", dico quod ibi est considerare duplicem consequentiam, unam a parte praedicati a non esse hominis ad non esse animalis, et ibi est alia consequentia ex parte subiecti, scilicet ex parte de li homo ad li animal. Modo ex parte subiecti est bona consequentia ab homine ad animal, quia utrumque sumitur affirmative. Sed si proceditur a non esse hominis ad non esse animalis, iam non erit ibi bona consequentia, immo est fallacia consequentis.

2. Ad aliam patet solutio ex dictis^C, quia si consideretur binarius ut est species numeri, sic non valet processus a binario ad numerum destructive, quia potest esse aliquis alius numerus. Sed si comparetur ad numerum sicut primus numerus, sic ex eius destructione destruuntur alii numeri. Ideo etc.

Quaestio 9

Consequenter quaeritur circa locum a toto integrali ad suam partem, utrum locus iste valeat constructive.

1. Arguitur quod non, quia non sequitur 'domus valet centum marcas, ergo et paries valet tantum'. Et proceditur ibi proprie¹ a toto integrali ad suam partem. Quare etc.

2. Item: probatio quod teneat destructive, quia sequitur 'non est aqua, ergo non est pars aquae'. Et tamen /f.178rb/ ibi proceditur a toto integrali ad suam partem destructive. Quare etc.

3. Item: probatio quod valeat constructive a parte integrali ad totum, quia sequitur 'haec pars aquae est, ergo aqua est'. Et proceditur a parte totius integralis ad suum totum. Quare etc.

4. Item: hoc dicit Auctor^A quod si mederi vulneribus est utile, ergo medicina est utilis. Et ibi proceditur a parte integrali medicinae. Ergo etc.

In oppositum sunt communiter loquentes.

Dicendum quod duplex est totum integrale, quia ibi est unum homogeneum et aliud heterogeneum. Totum integrale homogeneum est cuius essentia salvatur in qualibet parte, ut aqua et caro et similia, quaelibet enim pars aquae est aqua, et sic de aliis. Sed totum heterogeneum est ubi

1. proprie: constructive *scribendum?*

C. II qu. 7; supra p.41. A. II, 1188D-89A.

essentia et ratio totius non salvatur in qualibet eius parte, sicut est domus, quia quaelibet pars domus non est domus.

Tunc dico quod in toto heterogeneo integrali valet locus a toto integrali ad suam partem constructive solum, et locus ab eius parte ad totum valet destructive, quia totum integrale heterogeneum non habet esse nisi aggregatione suarum partium. Ergo si istud totum ponatur, ponitur quaelibet pars eius. Tenet ergo iste locus constructive, sed destructive non tenet, non enim oportet² quod si ista aggregatio partium destruat quod partes destruuntur. Sed e contrario de partibus ad totum destructive valet, quia destructa una sola parte non tenet forma totius, sed quia ad esse totius requiritur /f.178va/ quaelibet pars, quare etc.

Si autem loquamur de toto homogeneo, istud possumus dupliciter considerare: vel quantum ad quantitatem eius vel quantum ad essentiam. Si consideratur quantum ad quantitatem, idem iudicium est de ipso sicut de toto integrali heterogeneo, quia sicut ex destructione unius partis in toto heterogeneo destruitur totum, sic etiam totum homogeneum quantum ad eius quantitatem destruitur ex destructione unius partis eius. Unde³ tenet ibi locus constructive a toto ad partem, ut 'tota aqua est, ergo quaelibet pars eius est', ita quod sumatur quantitative, quia quantitas totius huius resultat ex quantitate partium. E contrario valet procedendo a partibus ad totum, scilicet destructive, sicut dicendo 'haec pars aquae non est, ergo tota aqua quantitative non est'.

Si autem istud totum consideratur quantum ad eius essentiam, tunc valet locus iste procedendo a toto ad partem destructive, sed constructive non tenet. Unde non sequitur 'aqua est, ergo haec pars aquae est'. Procedendo a parte ad totum valet constructive, sicut dicendo 'haec pars aquae est, ergo aqua est', quia tota essentia aquae salvatur in qualibet parte eius; ita quod simile est de illo toto sicut de toto universalis, quia sicut ibi valet locus a toto ad partem destructive et a parte ad totum constructive, ita hic.

Sed notandum est hic propter primam rationem quod habitudines locales sunt principia consequentiae et illationis respectu praedicatorum, quae non pertinent ad differentiam inter inferens et illatum. /f.178vb/

1. Tunc ad primam rationem: cum dicitur: "domus valet centum marcas" etc., dico quod non sequitur, quia hoc praedicatum quod est 'valere centum'

2. oportet: *add.s.l.* B.

3. non *add. et del.* B.

debeatur domui ut differt a suis partibus, et ideo non potest inferri de partibus.

2. Ad aliam: cum dicitur: "sequitur 'non est aqua, ergo non est pars aquae'", ibi arguitur in toto homogeneo, unde quantum ad essentiam aquae bene sequitur, ut visum est. Sed quantum ad quantitatem⁴ totius aquae non sequitur, nec in toto heterogeneo integrali.

3. Per idem ad aliud, quia ibi arguitur a parte totius homogenei, et quantum ad essentiam aquae bene sequitur, quantum ad quantitatem non tenet.

4. Per idem [idem] ad auctoritatem Auctoris, arguitur enim per partem totius integralis homogenei.

Quaestio 10

Consequenter quaeritur circa locum a toto in quantitate, utrum habeamus locum a toto, et utrum sit bonus.

1. Arguitur quod non habemus talem locum, quia non habemus locum a toto in substantia nec a toto in qualitate. Ergo non debemus habere locum a toto in quantitate, quia substantia dignior est quantitate. Quare etc.

2. Item: ubi est petitio principii, ibi non est bonus locus dialecticus. Sed procedendo a toto in quantitate ad suam partem est petitio principii. Quare etc. Maior patet, quia locus dialecticus et locus sophisticus non stant simul. Minor apparet, quia procedendo ab universali ad particularem est petitio principii, ut apparet VIII. Topicorum^A, ut 'omnium oppositorum eadem est disciplina, ergo omnium contrariorum'. Et si dicas quod ibi est petitio principii secundum opinionem, non valet, quia in Elenchis^B /f.179ra/ ubi loquitur de petitione principii, ut est locus sophisticus, dicit quod tot modis contingit petere principium quot modis dictum est in Topicis. Ergo cum dictum sit in Topicis quod procedendo ab universali ad particularem sit petitio principii, ergo ibi est petitio principii, ut est locus sophisticus.

3. Item: non sequitur 'omnis homo est omnis homo, ergo Socrates est omnis homo', et tamen est ibi locus a toto in quantitate ad suam partem. Nec etiam sequitur 'omnis homo est totum in quantitate, ergo Socrates'. Quare non est ibi bonus locus.

In oppositum est Auctor^C.

4. quantum ad quantitatem: quantitatum B.

A. VIII, 13 163a 2-7. B. c. 5 167a 36-37. C. II, 1189 B.

Dico quod habemus locum a toto in quantitate, et quod est bonus locus. Sed est intellegendum quod ibi accipitur quantitas non proprie sed metaphorice. Unde totum in quantitate est terminus sumptus universaliter respectu suorum inferiorum; et sumitur ad similitudinem quantitatis continuæ, licet quidam dicant quod sumitur ad similitudinem discretæ. Dico tamen quod ad similitudinem continuæ, quia sicut in toto continuo ipsum est divisibile in omnes suas partes, quarum quaelibet recipit praedicationem totius, sicut quaelibet pars lineæ est linea, ita in toto in quantitate universalis distribuitur in omnia sua inferiora, et quodlibet eius suppositum suscipit eius praedicationem, quia quodlibet suppositum hominis est homo.

Secundo est notandum quod in omni loco dialectico, ex quo locus dialecticus est habitudo termini ad terminum respectu tertii, oportet illud tertium¹ esse magis notum de inferente /f.179rb/ quam illato, quia locus dialecticus est principium probationis, et omnis probatio habet esse per notiora. Quare oportet illud² tertium³ esse notius de inferente quam de illato, quia si esset e contrario, esset petitio principii.

Hoc viso dico quod habemus locum a toto in quantitate, et quod iste locus sit bonus, quia totum in quantitate est terminus sumptus universaliter. Modo quandocumque aliquod praedicatum est magis notum inesse termino sumpto universaliter quam eius supposito, tunc procedendo ab illo termino ad supposita potest illud praedicatum praedicari de quolibet supposito, quia tunc proceditur ex notioribus. Modo aliqua praedicata sunt talia, scilicet notiora de termino sumpto universaliter quam de eius suppositis, sicut sunt praedicata per se in primo vel secundo modo; sicut 'animal' notius est de 'homine' quam de 'Socrate', quia animal non inest Socrati nisi quia Socrates est homo. Etiam ista quae sunt per se in secundo modo sunt notiora de termino universali quam de eius suppositis, quia ut dicit Porphyrius capitulo de communitatibus^D, propria accidentia insunt individuis per naturam specierum. Ergo ista praedicata per hoc quod insunt termino universaliter sumpto poterunt probari de eius suppositis. Sed talis processus est locus a <toto in> quantitate. Ergo etc. Et tenet constructive, ut 'omnis homo currit, ergo Socrates currit', et destructive ut 'nullus homo currit, ergo Socrates non currit'.

1. illud tertium: a.cor. illum terminum p.cor.B. 2. illud: a.cor.illum p.cor.B. 3. tertium: terminum B.

D. Cf. 13.9-21; 20.11-21.3 (ed. Busse).

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "non habemus locum a toto in substantia" etc., dicendum quod ibi est aequivocatio de quantitate, quia non accipitur ibi quantitas ut est distinctum praedicamentum contra alia praedicamenta, /f.179va/ sed accipitur totum in quantitate pro termino sumpto universaliter in quocumque genere sit, sive in genere substantiae sive in genere accidentium. Modo tu accipis quantitatem ut est distinctum genus contra alia genera.

2. Ad aliam: cum dicitur: "ubi est petitio principii, non est bonus locus dialecticus", concedatur. Et cum dicitur: "procedendo a toto in quantitate ad suas partes est ita", verum est respectu praedicatorum minus vel aequae notorum de toto in quantitate quam de suis partibus, sicut respectu praedicatorum accidentalium⁴ [sive accidentalium], ut 'omnis homo currit, ergo Socrates currit', quia ista praedicata accidentalia per prius insunt individuis quam speciebus. Sed procedendo respectu talium praedicatorum a partibus totius in quantitate ad totum esset bonus locus.

3. Ad aliam: cum dicitur: "non sequitur 'omnis homo est omnis homo'" etc., dicendum quod cum locus dialecticus sit habitudo termini ad terminum respectu tertii, oportet quod illud tertium non pertineat ad differentiam inter inferens et illatum, quia tunc non esset locus dialecticus, immo fallacia accidentis. Modo sic est in proposito, quia esse totum in quantitate est praedicatum pertinens ad diversitatem inter 'Socratem' et 'omnis homo'. Eodem modo est de hoc quod est 'omnis homo', quia terminus distributus secundum rationem differt a quolibet eius supposito, et ideo aliquod praedicatum rationis potest sibi attribui ut differt ab eis, et si tale praedicatum inferatur de suppositis, est fallacia accidentis. Sed verum est quod aliqui ponunt istas esse falsas 'omnis homo est omnis homo' et 'omnis homo est totum in quantitate'. /f.179vb/

Quaestio 11

Consequenter quaeritur circa locum a toto in modo, utrum [utrum] sit locus intrinsecus.

1. Arguitur quod non, quia ille locus non est intrinsecus, ubi termini in quaestione positi sunt sibi invicem extrinseci¹. Sic se habent termini in isto loco. Ideo etc. Maior apparet per definitionem loci intrinseci. Minor apparet, quia dicendo 'homo albus est'², ergo homo', ibi est locus

4. accidentalium: accidentium B.

1. extrinseci: *cor. ex* intrinseci B.

2. albus est: est albus B.

a parte in modo inter album et hominem, <et> est comparatio extrinseca, quia unum est extra rationem alterius. Quare etc.

2. Item: magis conveniunt 'album' et 'albedo' quam 'album' et 'homo' vel quam 'homo' et 'homo albus'. Sed habitudo quae est inter 'album' et 'albedo' facit locum medium et non intrinsecum. Ergo multo magis habitudo 'hominis' ad hoc quod est 'homo albus' non facit locum intrinsecum.

3. Item: probatio quod non sit locus a toto in modo, immo magis a toto sine modo, quia illud quod non habet modum non debet dici totum in modo sed magis sine modo. Sed illud quod dicitur totum in modo non habet modum, ut apparet, est enim terminus sumptus secundum se sine modo. Quare etc.

4. Item: probatio quod illud quod dicitur totum in modo magis debeat dici pars, et pars sui magis debeat dici totum, quia illud quod aggregat in se aliquid et quoddam alterum est totum eius et non pars. Modo 'homo albus' aggregat in se 'hominem' et quoddam alterum, puta 'album'. Ergo 'homo albus' magis debet dici totum in modo quam pars.

Oppositum dicit Auctor^A.

Dicendum quod locus a toto in modo est locus intrinsecus, et secundo quod est bonus.

Primum patet praemitten/f.180ra/do quid appellatur totum in modo. Unde totum in modo est terminus universalis sine determinatione sumptus, sed pars eius est idem terminus cum determinatione accidentali sumptus; et dico accidentali quia 'animal rationale' respectu 'animalis' non est pars in modo sed magis pars subiectiva, quia 'rationale' non est determinatio accidentalis. Tunc dico quod iste locus est intrinsecus, quia locus intrinsecus est quando habitudo confirmans argumentum est talium terminorum quorum unus³ includitur in alio aliquo modo essendi in. Modo totum in modo includitur in 'homine albo'. Ergo habitudo istorum est intrinseca, et per consequens erit locus intrinsecus. Et debet intellegi quod habitudo debet esse inter terminos positos in antecedente et terminos positos in consequente. Unde licet 'album' et 'homo' sint sibi invicem extrinseci, tamen inter 'hominem' ex una parte et 'hominem album'⁴ ex alia est habitudo intrinseca, quia 'homo' includitur in 'homine albo'.

3. unus: unum B.

4. album: *add.s.l.* B.

A. II, 1189A-B.

Secundum declaratur, scilicet quod sit bonus, quia pars in modo in minus est suo toto et ipsum includit. Modo illud quod includit aliud et est in minus [in] eo, ipsum infert, et si sit praedicatum notius de eo quam de toto, habet illud probare de toto. Sed pars in modo est huiusmodi, ut praeassumptum est, et quaedam praedicata sunt notiora de ea quam de toto. Ergo poterit ea inferre de toto, sicut dicendo 'homo albus currit, ergo homo currit'; et per consequens a destructione consequentis sequitur 'si homo non currit, ergo homo albus non currit'; et sic est locus a toto in /f.180rb/ modo destructive.

Sed notandum propter solutionem rationum quod denominatur totum in modo non quia habeat modum, sed ex respectu quem habet ad partem, quia est totum respectu partis modificatae; ideo dicitur totum in modo.

Secundo est intellegendum in parte in modo unum eorum quae sunt ibi potest esse determinatio alterius, et e converso, sicut <in> 'homo albus' 'album' contrahit hominem ad albos quia⁵ potest reperiri in nigris et aliis qui non sunt albi; et etiam 'homo' contrahit album ad homines⁶, quia poterit inveniri in cignis et aliis qui non sunt homines⁷. Et ideo totum aggregatum est in minus quam quaelibet eius pars secundum se sumpta. Et ideo ad totum aggregatum sequitur quaelibet pars, ut 'homo albus, ergo homo' vel 'ergo albus'. Et ideo istud aggregatum 'homo albus' est pars secundum ambitum respectu illorum ex quibus est aggregatum, et partes integrantes ipsum sunt totum secundum ambitum, quia ad plura se extendunt quam aggregatum ex ipsis.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "ille locus non est intrinsecus, ubi termini sunt sibi invicem extrinseci", verum est, quorum unus sit positus in antecedente et alius in consequente. Et cum dicitur: inter hominem et album est comparatio extrinseca, dico quod licet inter hominem et album sit comparatio extrinseca, tamen inter hominem album et hominem non, quia in homine albo includitur homo. Modo illa habitudo est inter hominem album ex una parte et album ex alia vel hominem. /f.180va/.

2. Ad aliam: "magis conveniunt 'album' et 'albedo' quam 'album' et 'homo'". Dico quod est verum quantum ad rem significatam formaliter, sed quantum ad rationes intellegendi essentielles non magis conveniunt, quia⁸

5. quia: qui B. 6. ad homines: *add. i.mg.* B².
albi B. 8. quia: *cor.e* quam B.

7. homines: *cor.ex.*

ratio albi excludit rationem albedinis, quia 'albedo' significat essentiam ut distincta est a subiecto, sed 'album' significat eam ut unita est subiecto. Et ideo 'album' et 'albedo' sive habitudo terminorum facit locum non intrinsecum, sed habitudo aliorum facit intrinsecum.

3. Ad aliam: cum dicitur: "illud quod non habet modum" etc. Dicendum quod non sequitur, quia totum in modo non⁹ dicitur eo quod habeat modum, sed quia est totum respectu partis habentis modum.

4. Ad aliam: "illud quod aggregat in se aliquid et quoddam alterum est totum eius". Dicendum quod secundum quod aggregat est totum, unde loquendo de toto integro pars in modo bene potest esse totum respectu sui totius¹⁰, tamen partes sunt totum secundum ambitum et communitatem, quia totum aggregatum ex ambabus partibus est minus quam quaelibet pars.

Quaestio 12

Consequenter quaeritur utrum locus a toto in tempore et a toto in loco differunt a toto in quantitate.

1. Arguitur quod non, quia totum in loco et totum in tempore sunt sicut 'ubique' et 'semper'. Modo 'esse in omni loco' et 'ubique' sunt idem et 'esse in omni tempore' et 'semper' sunt idem. Ideo etc. Modo dicendo 'esse in omni loco' ibi est totum in quantitate. Quare locus a toto in quantitate non differt ab istis duobus.

2. Item: si dicas quod 'esse in omni loco' et 'ubique' differunt secundum rationem, /f.180vb/ et ideo facient distinctos locos, hoc non valet, quia ad distinctionem locorum non sufficit distinctio rationum, immo oportet quod distinctio sit in modis essendi a quibus accipiuntur. Ergo non obstante quod differant ratione non facient distinctos locos.

In oppositum est Auctor^A qui istos distinguit a loco a toto in quantitate.

Dicendum quod isti duo loci sunt distincti a loco [in] a toto in quantitate, quia distinctio locorum habet sumi secundum distinctionem rationum intellegendi; quod apparet quia super eandem rem fundantur diversae habitudines locales, secundum quod ibi sunt diversae rationes intellegendi, sicut licet 'animal' et 'homo' idem significant, tamen alia¹

9. non: *add.s.l.* B. illa B.

10. totius: *cor.ex.* ipsius B.

1. alia: *cor.ex*

habitus localis est hominis ad animal et animalis ad hominem, secundum quod sunt ibi diversae rationes intellegendi. Et hoc ultimum notum² est in intentionibus secundis, quod diversitas intentionum sumitur secundum diversitatem rationum intellegendi. Modo totum in quantitate et totum in loco et tempore diversa sunt secundum rationem; et dato quod realiter sunt idem, sicut 'deum esse in quolibet tempore' et 'semper' et 'esse in quolibet loco' et 'ubique', tamen differunt ratione. Ergo erunt distincti loci. Probatio minoris, quia dicendo 'in omni loco' vel 'in omni tempore' intellego aliquam naturam communem ut habet esse in omnibus eius suppositis, ita quod ex hoc quod habet esse in pluribus sive in omnibus suppositis sumitur modus intellegendi istum locum. Sed in hoc quod dico 'ubique' vel 'semper' non intellego aliquam naturam communem sub tali modo intellegendi, /f.181ra/ scilicet ut in quolibet supposito, immo rem existentem in quolibet supposito, ita quod 'esse in quolibet supposito' non sit modus intellegendi eam. Sed totum istud scilicet 'rem existentem in quolibet supposito' pro significato intellego, ut est adiacens alteri in ratione termini³, ita quod 'esse adiacens alteri' est ratio intellegendi sub qua intellegitur res existens in omnibus suppositis. Istud tamen est res significata. Et ideo cum sint diversae rationes istorum locorum, ut visum est, erunt ibi diversae habitudines locales, et per consequens diversi loci.

Etiam aliquis posset dicere quod 'esse semper' et 'esse ubique' dicunt aliquid de genere quando et ubi. Sed 'omne tempus' et 'omnis locus' non dicunt aliquid de genere quando et ubi, sed magis sunt de genere quantitatis. Sed hoc non multum valet, quia licet 'omne tempus' et 'omnis locus' non sunt idem quod 'ubique' et 'semper', nec sunt in genere quando et ubi, tamen 'esse in omni loci' est quoddam ubi, et 'esse in omni tempore' est quoddam quando, sicut 'semper'⁴ et 'ubique' sunt de genere quando et ubi. Et sic 'ubique' et 'semper' non differunt ab 'esse in omni loco' et 'esse in omni tempore'.

Sed potest dici quod dicendo 'esse in omni loco' istud totum circumloquitur aliquem modum essendi in loco; eodem modo est de 'esse in omni tempore'. Modo dicendo 'esse in omni loco' vel 'in omni tempore' est habitudo non ratione modi essendi qui est de genere ubi vel quando, sed magis ratione habitudinis /f.181rb/ termini communis qui est tempus vel

2. notum: in cor., lect.dubia; signo 'X' i.mg.posito error indicatur.

3. termini: cor.e fieri B. 4. semper: add.s.l. B.

locus ad hunc locum et ad hoc tempus. Et sic est ibi locus a toto in quantitate, nec ut sic dicit aliquam dispositionem de genere ubi vel quando.

Alii dicunt quod dicendo 'esse in omni loco', ibi non est locus a toto in quantitate, sed a toto in loco, tamen prima via melior est.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "'esse in omni loco' et 'ubique' sunt idem", dico quod licet realiter sunt idem, tamen differunt ratione intellegendi, et hoc sufficit ad distinctionem⁵ locorum. Vel potest dici quod dicendo 'omnis locus' et 'ubique', ista non sunt idem, quia dicendo 'omnis locus' habetur probatio ratione habitudinis loci distributi ad hunc locum, qui est eius suppositum, sed dicendo 'ubique' non habetur talis habitudo.

2. Ad aliam: cum dicitur: "distinctio rationum non sufficit ad distinctionem locorum", verum est. Modo isti non solum differunt ratione intellegendi, sed in modo⁶ essendi correspondentibus illis rationibus intellegendi, ut visum est.

Quaestio 13

Consequenter quaeritur utrum locus a causa efficiēte sit intrinsecus.

1. Arguitur quod non, quia illi termini non faciunt locum intrinsecum quorum habitudo est extrinseca. Modo causa efficiens et effectus habent talem rationum habitudinem quod sunt extrinseci sibi invicem, quia causa est ad cuius esse sequitur aliud, ita quod effectus est aliud a causa. Ergo habitudo istorum non faciet locum intrinsecum.

2. Item: probatio quod talis locus non valeat, quia si dicatur: 'domificator est, ergo domus est', non sequitur, et tamen est ibi locus a causa efficiente. Quare etc. Et /f.181va/ quod non sequatur apparet quia domificator est qui habet habitum efficiendi. Modo iste qui habet habitum efficiendi non oportet quod semper aedificat. Quare etc.

In oppositum est Auctor^A.

Dico quod locus a causa efficiente est locus intrinsecus. Secundo dico quod est bonus.

Primum patet quia ibi est locus intrinsecus ubi est habitudo terminorum, quorum unus est intrinsecus alteri. Modo habitudo causae efficientis

5. distinctionem: *cor.e* definitionem B².
scribendum.

6. modo: modis fortasse

ad suum effectum et e converso est talis, quia causa efficiens habet esse in suo effectum et e converso, ut dicit Philosophus IV. Physicorum^B, ubi distinguit modos essendi in. Ergo habitudo istorum faciet locum intrinsecum.

Secundum declaratur. Sed intellegendum quod duplex est causa sive multiplex, quia una est causa in esse, alia in fieri, alia in actu, alia in potentia. Modo sicut apparet IV. Physicorum^C causae et effectus debent esse ad invicem proportionales. Unde causa in actu et effectus in actu simul sunt et non sunt, et causa in potentia et effectus, et sic de aliis. Ergo posita causa ponetur effectus, scilicet correspondens, et destructa destruitur. Tenebit ergo iste locus a causa ad effectum et e converso constructive et destructive.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: illi termini non faciunt locum intrinsecum quorum est unus extrinsecus alteri, verum est, si unus nullo modo sit intrinsecus¹ alteri. Et cum dicitur: causa et effectus sunt diversa essentialiter, dico quod licet ita sit, tamen effectus includitur in causa, et e converso causa in effectum. Modo habitudo localis intrinseca non sumitur /f.181vb/ penes illud quod aliqua sunt eadem, sed penes id quod unum includitur in alio.

2. Ad aliam: cum dicitur quod non sequitur 'domificator est, ergo domus est', dico quod domificator non est causa domus in esse, sed in fieri. Unde si domificator est in actu et in fieri ipsius domus, et domus erit in² fieri; et si domificator est in potentia, et domus est in potentia.

Quaestio 14

Consequenter quaeritur utrum locus a causa materiali et formali sint loci dialectici.

1. Et arguitur quod non, quia illud quod pertinet ad naturalem non constituit locum dialecticum. Sed materia et forma pertinent ad naturalem. Ideo etc. Maior patet, quia ex quo pertinent ad naturalem non pertinent ad dialecticum. Et minor patet.

2. Item: omnis locus dialecticus vel est intrinsecus vel extrinsecus vel medius. Modo locus a causa materiali et formali nullus istorum est.

1. intrinsecus: *cor.ex* extrinsecus B. 2. in: ut (?) B.

B. Explicite non invenitur: IV,3 210a 14-24. C. Cf. Auctoritates Aristotelis (ed. Hamesse) Phys. II, 73; Thomae Phys. II, no. 197; Arist. Phys. II,3.

Quare etc. Maior patet, quia ista divisio evacuat omnia membra loci. Minor declaratur; primo quod non sit locus intrinsecus, quia omnis locus intrinsecus vel est <a> substantia vel a concomitantibus substantiam. Modo ibi non est locus a substantia, quia materia et forma singillatim sumptae non dicunt explicite totam essentiam eius cuius sunt, et hoc requiritur ad hoc quod faciunt¹ locum a substantia. Nec faciunt locum a concomitantibus substantiam, quia materia et forma sunt de essentia rei cuius sunt, et tale quod est de essentia alicuius non est concomitans eius substantiam, quia idem non est concomitans ad se ipsum. Nec faciunt locum extrinsecum, /f.182ra/ quia materia et forma non sunt extra rem cuius sunt, quod requiritur ad hoc quod aliquid faciat locum extrinsecum. Item non faciunt locum medium, ut apparet de se. Ergo non faciunt locum dialecticum.

3. Item: probatur specialiter de materia quod non faciat locum dialecticum, quia illud quod facit locum dialecticum debet esse principium notificandi alterum. <Sed materia non est principium notificandi alterum>² quia ignota est, et magis est causa ignorantiae quam scientiae, cum [sic] sit solum in potentia, et nihil quod est in potentia secundum quod huiusmodi habet intellegi, immo secundum quod in actu. Ergo materia non potest facere locum dialecticum. Maior patet, quia cum locus dialecticus habeat probare, et omnis probatio est ex notioribus, ideo illud quod facit locum dialecticum debet esse principium notificandi alterum.

4. Item: probatur quod locus a forma non sit locus dialecticus, quia si esset locus dialecticus, esset locus intrinsecus. Sed probatio quod non sit locus intrinsecus, quia quod constituit locum medium non facit locum intrinsecum. Modo habitudo formae ad illud cuius est facit locum medium, sicut habitudo albedinis ad album faciat locum medium, quia ibi est locus a coniugatis, et albedo est forma albi. Quare etc.

Oppositum vult Auctor^A, qui ponit locum a causa materiali et formali inter locos a concomitantibus substantiam.

Ad hanc quaestionem dicenda sunt duo: primo quod locus a causa materiali et formali sint loci dialectici. Secundo quod sunt /f.182rb/ loci a concomitantibus substantiam.

Primum probatur sic: quia illud quod est habitudo potens confirmare argumentum est locus dialecticus. Modo eius quod est materia et forma

1. faciunt: facit B. 2. Signo 'X' i.mg. posito error indicatur.

A. II, 1189D-90A.

ad id cuius sunt est habitudo confirmans argumentum. Ergo inter materiam et formam et illud cuius sunt est habitudo localis. Maior patet per definitionem loci. Minor declaratur, primo de habitudine materiae ad illud cuius est. Nam duplex est materia, scilicet permanens et transiens, modo in materia permanente tenet locus destructive, dicendo 'ferrum non est, ergo arma ferrea non sunt', hic est bona habitudo confirmans argumentum, scilicet materiae ad materiatur; <in> materia autem transiente non tenet locus destructive simpliciter, sed sub condicione, sicut non sequitur: 'filix non est, ergo vitrum non est', quia filix est materia transiens vitri, item³ non sequitur: 'farina et aqua non sunt, ergo panis non est', sed sequitur sic: 'farina et aqua non sunt nec fuerunt, ergo panis non est'. Sed constructive a causa materiali ad effectum non tenet locus⁴ nisi potentialiter solum. Unde non sequitur: 'ferrum est, ergo arma sunt', sed sequitur quod possunt esse, quia materia non educit se de potentia ad actum, sed oportet quod ab alio educatur. Et ideo iste locus affirmative solum tenet potentialiter, ut dicendo <***>⁵ 'arma sunt, ergo ferrum est'. Sed in effectum materiae transientis non valet locus ad causam ab effectu constructive simpliciter, sicut non sequitur 'panis est, ergo farina et aqua sunt', sed sequitur 'sunt vel fuerunt'. Sic ergo /f.182va/ inter materiam et eius effectum est habitudo confirmans argumentum, et per consequens locus⁶ dialecticus⁷.

Item⁸ inter formam et illud cuius est forma talis est habitudo, et tenet locus iste constructive et destructive, quia posita forma secundum quod forma est ponitur compositum cuius est, et destructa forma destruitur compositum, quia unumquodque habet esse per formam. Et bene dico 'secundum quod forma', quia anima intellectiva separata a corpore, quando est separata, non est forma, nec accipitur ut forma. Et ideo sequitur: si est forma, est⁹ et illud cuius est forma, et e converso. Quare etc.

Secundum declaratur, scilicet quod sunt loci a concomitantibus substantiam et non a substantia, quia locus a substantia est, quando termini sic se habent quod unus dicit explicite totam substantiam alterius. Modo materia et forma seorsum considerata non dicunt explicite totam essentiam

3. item: tamen B. 4. locus: locum B. 5. Deficiunt hic exemplum de loco a causa materiali ad effectum constructive et expositio de loco ab effectu ad caus.mat.in materia permanente, ad quem locum pertinet exemplum quod sequitur. Signo 'X' i.mg.posito error indicatur. 6. locus: locum B. 7. dialecticus: cor.e dialecticum B. 8. Item: tamen B. 9. est: add.s.l. B.

compositi. Ideo non faciunt locum a substantia. Sed faciunt locum intrinsecum, quia sunt intra essentiam eius cuius sunt; etiam faciunt locum a concomitantibus substantiam, quia ad totum compositum concomitantur partes eius essentielles et intrinsecae. Modo partes essentielles sunt materia et forma. Ergo faciunt locum a concomitantibus substantiam.

1. Tunc ac rationes: ad primam: cum dicitur: quod pertinet ad naturalem non pertinet ad dialecticum, verum est sub eadem ratione. Et cum dicitur: "materia et forma pertinent ad naturalem", verum est quantum ad id quod est /f.182vb/ materia et forma; sed quantum ad aliquam habitudinem intentionalem attributam materiae et formae, ut habent habitudinem ad illud cuius sunt, sic possunt pertinere ad dialecticum.

2. Ad aliam: "omnis locus vel est intrinsecus vel extrinsecus" etc., verum est. Et cum dicitur quod isti loci non sunt intrinseci, falsum est, immo sunt loci intrinseci et a concomitantibus substantiam. Et quando probatur quod non, quia sunt de essentia eius cuius sunt, et talia non concomitantur ad illud de cuius essentia sunt, dicendum quod concomitantia est multiplex, quia vel est partis essentialis ad suum totum vel alicuius extrinseci quod in aliquo inclusum est aliquo modo, vel alicuius totius sub ratione partis considerati, sicut genus isto modo concomitatur ad speciem. Quando ergo dicitur: illud quod est de essentia alicuius non concomitatur ad ipsum, dico quod partes essentielles bene concomitantur ad suum totum. Sic autem est in proposito. Quare etc.

3. Ad aliud: cum dicitur: "illud quod facit locum dialecticum debet esse principium notificandi alterum", concedo quod notius sit praedicatum de eo quam de illo de quo probatur per illud. Et quando dicitur: materia est ignota, dicendum quod possumus considerare materiam dupliciter: vel materiam primam secundum se et absolute vel materiam proximam ut est ordinata ad determinatam formam. Modo materia prima ista est ignota, sed materia signata in ordine ad formam determinatam bene potest esse nota et principium manifestandi¹⁰ alterum.

4. Ad aliam: si locus a forma esset locus dialecticus, esset locus intrinsecus, verum est. Quando dicitur: non est locus intrinsecus, falsum est. Et cum probatur, quia habitudo albedinis ad album constituit locum medium, /f.183ra/ et tamen albedo est forma albi, dicendum quod album et albedo possunt dupliciter considerari: uno modo secundum quod albedo informat album et est eius forma, et sic inter ista est locus a causa formali.

10. manifestandi: manifestare (?) B.

Alio modo ut conveniunt in re significata et differunt in ratione intelligendi essentiam, et sic, quia ut sic partim conveniunt et partim differunt, ideo ut sic faciunt locum medium.

Quaestio 15

Consequenter quaeritur circa locum a causa finali, utrum sit locus dialecticus.

1. Arguitur quod non, quia quod non est locus a causa non est locus a causa finali. Modo finis non est causa, quia de ratione causae est quod sit prior effectui, sed finis non est prior, immo finis est ultimum. Ideo non est causa. Quare etc. Et confirmatur ratio, quia inferens est notius illato. Modo finis non est notior eo quod ordinatum est ad finem, quia finis est posterior re cuius est finis. Modo tale est ignotius, quia posteriora sunt ignotiora quam priora. Ideo etc.

2. Item: quod pertinet ad naturalem non constituit locum dialecticum. Sed finis pertinet ad naturalem potissime, sicut apparet II. Physicorum^A, quia potissime fiunt demonstrationes per finem.

Oppositum dicit Auctor^B.

Dico quod locus a causa finali est locus dialecticus, quia quod habet habitudinem confirmantem argumentum constituit locum dialecticum. Modo finis habet habitudinem ad illud cuius est confirmantem argumentum, sicut aliqua sunt praedicata notiora de fine quam de ordinatis ad finem, ut hoc praedicatum quod est 'bonum' notius est de beatitudine quam de virtutibus quae ordinantur ad beatitudinem. Facit etiam esse locum intrinsecum, quia unaquaeque res est in suo fine, ut apparet per Philosophum IV. Physicorum^C, ubi enumerat modos essendi in.

1. Tunc ad /f.183rb/ rationes: ad primam: cum dicitur: quod non est locus non est locus a¹ causa, concedo. Et cum dicitur: finis non est causa, falsum est, immo est causa causarum, ut apparet II. Physicorum^D et V. Metaphysicae, capitulo de causis^E. Et cum probatur quod de ratione causae est quod sit prior effectui, verum est. Et cum² dicitur quod finis

1. locus a: loci B. 2. cum: non B.

A. Cf. II, 9 200a 15-b 8; Thomae Phys. II no. 272-73. B. II, 1189D.
C. IV, 3 210a 22-23. D. II, 3 195a 24-25; Thomae Phys. II no. 186.
E. V, 2 1013b 26-27; Thomae Met. V no. 781.

non est prior effectu, dico quod est in intentione, quia aliter efficiens non moveretur nisi moveretur a fine, unde finis habet rationem primi moventis in agibilibus. Ad aliam³: inferens est notius illato, <concedatur>. Et cum dicitur: finis non est notius eo quod ordinatur ad finem, falsum est, immo aliqua praedicata sunt notiora de fine, ut visum est. Et quando dicitur: finis est posterior, dico quod verum est in executione, sed in cognitione et intentione est prior.

2. Ad aliam: "illud quod pertinet ad naturalem non constituit locum dialecticum", potest interimi, quia loci dialectici accipiuntur ex proprietatibus rerum quae pertinent ad naturalem, ita quod ille qui fundavit habitudines locales in re potuit esse naturalis. Vel potest dici: finis⁴ potest est considerari quantum ad esse reale vel quantum ad aliquam habitudinem intentionalem illi fini⁵ additam sive attributam in relatione ad illud cuius est. Modo primo modo pertinet ad naturalem, sed secundo modo pertinet ad dialecticum.

Quaestio 16

Consequenter quaeritur circa locum a generatione et corruptione utrum sint loci dialectici.

1. Arguitur quod non, quia sicut generatio et corruptio sunt species motus, ita augmentatio, alteratio et loci mutatio. Sed non habemus locum ab istis. Ideo etc. Maior patet ex V. et III. Physicorum^A et I. De generatione^B. Minor de se patet.

2. Item: quod pertinet ad naturalem non constituit locum dialecticum. Sed generatio et corruptio pertinent ad naturalem, sicut ad librum De generatione et corruptione. Ideo etc.

Oppositum apparet per Auctorem^C.

Dico quod loci a generatione /f.183va/ et corruptione sunt dialectici, et secundo quod sunt intrinseci et a concomitantibus substantiam.

Primum patet, quia habitudo per quam potest confirmari argumentum facit locum dialecticum. Modo per habitudinem generationis ad generatum et corruptionis ad corruptum potest confirmari argumentum. Ideo etc. Maior satis patet ex dictis^D. Et minor, quia generatio est de genere

3. aliam: confirmationem scribendum? 4. finis: sicut B. 5. illi fini: cor. i. mg. ex ibi similiter B².

A. V,1 225a 32-b 2; III,3.

B. I,2 315a 26-29.

C. II, 1190A.

D. II qu. 2; supra pp.25-26.

termini ad quem; et¹ ergo si aliquod praedicatum inest generationi, sicut 'esse bonum', inerit ipso generato. E converso erit de corruptione, quia si corruptio alicuius est bona, ipsum erat malum, quia corruptio dicit non esse. Modo non esse mali est bonum, et non esse boni est² malum. Cum ergo hic sit habitudo confirmans argumentum, erit locus dialecticus.

Etiam est ibi locus intrinsecus, quia generatio et corruptio cum sint quidam motus sunt de genere termini ad quem sunt, et ita generatum et generatio sunt sibi invicem intrinseci. Ideo habitudo istorum facit locum intrinsecum.

Sed notandum est quod³ inter ista non est⁴ locus a substantia, quia unum non dicit explicite totam essentiam alterius, sed est locus a concomitantibus substantiam, quia ad rem sequitur quod generata sit et quod possit corrumpi.

Sed est intellegendum quod generationem et corruptionem hic accipit large, accipit enim generationem pro omni acquisitione termini ad quem. Et per hoc soluta est prima ratio; quia in omni mutatione est terminus a quo et terminus ad quem; et similiter in aliis speciebus motus, ita quod sub loco a generatione et corruptione ipse comprehendit locum ab omni mutatione.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "non habemus locum" etc., dicendum quod ratio supponit falsum, quia ibi accipitur generatio et corruptio pro acquisitione et deperditione omnis formae. Unde si dicatur 'illuminatio est bona, ergo illuminatum est bonum', ibi est locus a generatione, et tamen illuminatio⁵ /f.183vb/ est quaedam alteratio.

2. Ad aliam: "quod pertinet ad naturalem non constituit locum dialecticum", potest interim sicut prius^E. Unde generatio non pertinet ad dialecticum, sed habitudo quae est inter generationem et generatum, ut ille qui fundavit istam habitudinem fuit dialecticus. Vel potest dici quod generatio quantum ad id quod est non pertinet ad dialecticum, sed generatio et generatum quantum ad habitudinem intentionalem⁶ quam habent inter se, et etiam corruptio et corruptum, ut sic pertinent ad dialecticum.

1. et: *cor.ex* est B. 2. est: *add.s.l.* B. 3. quod: *add.s.l.* B.
 4. non est: *add.s.l.* B. 5. Illuminatio: eluminatio (?) B.
 6. intentionalem: *cor.ex* intellectualem B

E. II qu. 15; supra p.59.

Quaestio 17

Consequenter quaeritur circa locum ab usibus et a communiter accidentibus; et primo utrum locus ab usibus sit intrinsecus.

1. Arguitur quod non, quia locus intrinsecus est quando sumitur argumentum ab eis qui sunt intra substantiam terminorum positorum in quaestione. Sed usus non est intra substantiam eius cuius est. Ideo etc. Maior patet. Et minor, quia usus est operatio ad quam res est deputata. Modo talis operatio et subiectum suum non sunt idem nec unum est intra¹ substantiam alterius.

2. Item: dato quod operatio illa sit aliquo modo in eo cuius est, probatio quod iste locus non differat a loco a² causa finali: [sed] usus uniuscuiusque est operatio ad quam res est ordinata, ut usus equi est equitare, et equus est ordinatus ad equitandum. Modo istud ad quod res ordinatur est in ratione causae finalis eius. Et sic locus ab usibus non distinguitur a loco a causa finali.

In oppositum est Auctor^A.

Deinde quaeritur utrum locus a communiter accidentibus sit intrinsecus.

3. Arguitur quod non, quia quaedam sunt communiter accidentia quorum unum totaliter est extra reliquum, sicut floratio herbae in horto meo et floratio herbae in horto tuo, ista <sunt> communiter³ accidentia et sunt sibi invicem extrinseca. Ideo etc.

4. Item: hoc apparet in aliis, sicut quod aliquis sit er/f.184ra/-rabundus de nocte et comptus, ista sunt signa illativa. Modo signum et signatum sunt sibi invicem extrinseca. Ergo habitudo istorum non⁴ facit locum intrinsecum⁵.

5. Item: hoc apparet in aliis communiter accidentibus, sicut in poenitentia et delicto, poenitentia est consequens delictum. Modo ista sunt opposita. Ergo inter ista non est locus intrinsecus. Quare etc.

In oppositum est Auctor^B, qui secundum divisionem Themistii enumerat istos locos inter locos intrinsecos.

Dico duo secundum quod duo sunt quaesita, primo quod locus ab usibus est locus intrinsecus, et secundo quod locus a communiter accidentibus est locus intrinsecus.

1. intra: infra B. 2. a: *cor.ex* in B. 3. communiter: circum (?) B.
4. non: *add.s.l.* B. 5. intrinsecum: *cor.ex* extrinsecum B

A. II, 1190A. B. II, 1190A-B.

Primum declaratur, quia ille locus est intrinsecus in quo est habitudo terminorum, quorum unus includitur in alio aliquo modo essendi in. Modo usus sive operatio ad quam res est deputata <***> sic se habent quod unum in alio includitur, quia usus est dispositio subiecti cuius est illa operatio; vel saltem aliquo modo essendi in illa operatio est coniuncta cum re cuius est. Ergo inter usum et illud cuius est erit locus intrinsecus.

Secundum probatur; propter quod intellegendum est quod communiter accidentia quaedam sic se habent quod unum est dispositum ad alterum, unde communiter accidentia sunt talia quod unum concomitatur ad aliud circa unum subiectum. Modo ista sic se habent vel quod unum est disponens ad alterum vel signum alterius vel unum est causa⁶ alterius, vel ambo sunt causata ab aliquo alio <***>. Modo hoc disponitur ad furtum postea, quia nunc⁷ non habet unde expendat, cuius signum est quod postea furetur, unde ista sunt signa probabilia quod aliquis furètur: iste plus expendit quam lucratur nec aliquis dat sibi, et sic de aliis circumstantiis, signum est quod ipse sit latro. Vel /f.184rb/ unum est causa alterius, sicut delictum et poenitentia, unde ex delicto sequitur poenitentia, quia unicuique inerit⁸ poenitentia ex delicto; tamen non accipiuntur ut unum est causa alterius, sed unum concomitatur ad alterum circa unum subiectum. Aliquando ambo communiter accidentia sunt causata ab aliquo tertio, sicut quod haec herba floreat in horto meo et consimilis in horto tuo, ista sunt causata ab aliquo tertio, quia causa utriusque est idem accessus solis ad utrumque, et etiam postquam iste effectus consimilis sequitur, oportet quod istae non solum sunt idem in agente primo, sicut in sole; sed in agente particulari, quia sol non agit nisi quia determinetur⁹ eius actio per agens particulare. Ergo ex quo est ibi consimilis effectus oportet quod ibi sit consimilis dispositio, quae est causa magis proxima istius effectus.

Tunc arguitur: illa faciunt locum intrinsecum quae aliquo modo essendi in concomitantur se ad invicem in aliquo uno subiecto. Modo ista communiter accidentia sunt huiusmodi, ut visum est, quia sunt dispositiones consequentes ad unum subiectum, vel sicut signum ad signatum, vel unum sicut disponens ad alterum, vel unum sicut causa alterius secundum quod concomitantur ad unum subiectum, vel ambo sunt unita aliqua tertia causa. Ergo habitudo istorum ad invicem faciet locum intrinsecum.

6. causa: cum B. 7. nunc: cum B. 8. inerit: *cor.ex* insit (?) B.
 9. determinetur: *cor.ex* terminetur B.

Sed notandum quod inter ista non est locus intrinsecus aequè primo sicut inter alia, de quibus prius visum est. Unde minus est ibi de intrinsecitate quam in aliis locis intrinsecis, et propter hoc inter locos intrinsecos iste loco ultimo ponitur.

Ulterius est advertendum quod licet communiter accidentium unum aliquando sit [cum] causa alterius, sicut delictum respectu poenitentiae, tamen non dicitur inter ista locus a causa, quia non considerantur ut unum est causa alterius, sed magis ut concomitantur aliquid tertium subiectum.
/f.184va/

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur quod "locus intrinsecus est quando sumitur argumentum ab eis quae sunt intra terminos a quibus sumitur argumentum", concedo, et hoc aliquo modo essendi in. Et cum dicitur quod usus non est intra illud cuius est, dico quod licet usus et illud cuius est sunt diversa essentialiter, tamen unum est in alio, <quia> operatio et usus alicuius est in eo cuius est aliquo modo essendi in¹⁰, et hoc sufficit ad hoc quod faciunt locum intrinsecum.

2. Ad aliam: cum dicitur: "usus uniuscuiusque est operatio ad quam est ordinata", volo. Et istud est finis eius, dico quod sub alia ratione est finis et sub alia usus, quia illa operatio dicitur finis rei secundum quod ad ipsam et propter ipsam est ordinata res, sed secundum quod illa est exercitata¹¹ per rem, sic est usus, et sic facit locum ab usibus, sed ut res ordinatur ad eam ut ad finem, sic facit locum a causa finali. Nec est inconveniens in eadem re secundum diversas habitudines ibi consideratas esse¹² diversi loci.

3. Ad aliam quando dicitur de communiter accidentibus: cum dicitur quod unum istorum est extra essentiam alterius, sicut floratio etc. Dico quod licet ita sit, tamen unum concomitatur ad alterum circa unum subiectum, vel ambo concomitantur unam causam efficientem.

4. Ad aliam: unum se habet ad aliud sicut signum ad signatum, volo. Modo signum et signatum sunt circa unum subiectum, ideo faciunt locum intrinsecum; vel etiam signatum aliquo modo est in signo.

5. Ad aliam per idem: cum dicitur: poenitentia et delictum etc. Dico quod ambo sunt intrinseca <***>¹³ in aliquo eius subiecto vel non sicut

10. in: *add.s.l.* B.
in cor., lectio dubia.

11. exercitata: *cor.ex* extrinseca B.

12. esse:

13. Signo 'X' i.mg. posito error indicatur.

in causa communi et causa¹⁴ particulari in dispositione requisita ad talem effectum, sicut in floratione herbae.

Quaestio 18

Consequenter quaeritur utrum locus a simili sit /f.184vb/ locus dialecticus.

1. Arguitur quod non, quia in loco dialectico inferens debet esse notius illato. Sed in loco a simili inferens non est notius illato. Quare etc. Maior patet de se. Minor declaratur, quia similia sunt relativa. Modo relativa sunt simul natura, et per consequens unum non est notius altero. Etiam si unum esset notius, ideo non essent similia.

2. Item: locus dialecticus non determinat se ad aliquam materiam specialem. Sed locus a simili hoc facit. Ideo etc. Maior patet, quia locus dialecticus ad omne propositum se extendit, sicut et dialectica se extendit ad omnia. Minor patet, quia similitudo <est> rerum differentium eadem qualitas. Ergo similitudo determinat se ad unum determinatum genus, puta ad genus qualitatis.

3. Item: simile secundum quod simile est relativum. Ergo locus a simili secundum quod simile erit locus a relativis. Non ergo erit aliquis locus a simili.

In oppositum est Auctor^A.

Dico quod locus a simili est locus dialecticus, quia ubi est habitudo termini positi in antecedente ad terminum positum in consequente potens confirmare argumentum, ibi est locus dialecticus. Modo comparando unum simile ad aliud vel duo obiecta est talis habitudo potens confirmare argumentum. Ergo etc. Maior patet ex prius dictis^B. Minor declaratur, quia si argueretur sic: 'sicut se habet risibile ad hominem, ita se habet hinnibile ad equum. Sed risibile est proprium hominis. Ergo hinnibile est proprium equi', ex eo quod est magis notum probatur minus notum, quia magis notum est risibile inesse homini ut¹ proprium quam hinnibile equo. Ergo est ibi bona probatio, cum ex magis notis procedat, et per consequens est locus dialecticus.

Sed est intellegendum quod locus a simili differt a loco a proportionem, quia in loco a proportionem est comparatio habitudinis, sed in loco a

14. causa: causae B. 1 ut: et B.

A. II, 1190C-D. B. II qu. 2; supra pp.25-26.

simili est comparatio inhaerentiae² praedicati ad subiectum. /f.185ra/
 Nec solum est ista differentia penes voces, immo penes res, quia habitudo
 realis alicuius ad alterum ad plura se extendit quam inhaerentia, <quae>³
 solum in accidentibus habet [habet] esse proprie. Ideo alius est modus
 essendi a quo sumitur habitudo, et alius a quo sumitur inhaerentia. Dif-
 ferunt ergo per aliquos modos essendi in re.

Sed ulterius, ne oporteat de hoc quaerere, est advertendum quare
 Auctor non fecit mentionem de loco a commutata proportionem, sicut fecit
 de loco a proportionem. Et dicendum ad hoc quod commutata proportio tenet
 in virtute primae proportionis, quia commutata proportio est comparando
 primum ad tertium et secundum ad quartum sine priori proportionem, sicut
 verbi gratia 'sicut se habent tria ad sex, ita se habent quattuor ad octo',
 ista est prima proportio; tunc arguam a loco a commutata⁴ proportionem com-
 parando primum ad tertium et secundum ad quartum: 'ergo sicut se habent
 tria ad quattuor, ita sex ad octo. Modo tria se habent ad quattuor in
 sesquialtera proportionem. Ergo isto modo se habebunt sex ad octo.' Quia
 ergo commutata proportio tenet in virtute primae proportionis, ideo solum
 fecit mentionem de loco a proportionem.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "in loco dialectico in-
 ferens debet esse notius illato", scilicet respectu tertii vel praedicati
 vel subiecti. Et cum dicitur: in loco a simili non est ita, quia similia
 sunt relativa etc. Dico quod simile potest dupliciter considerari, vel
 <ut> significatur per hoc quod est 'simile' ut est quoddam relativum; vel
 quantum ad fundamentum similitudinis. Si considerentur similia quantum
 ad relationem quae est similitudo, ut sic unum non est notius altero secun-
 dum quod relativa, sunt enim relativa aequiparantiae. /f.185rb/ Si tamen
 considerentur quantum ad id quod est fundamentum similitudinis, sicut risi-
 bile et hinnibile, ut sic bene est aliquid notius de uno quam de alio, vel
 unum notius est de aliquo quam aliud⁵ de alio, sicut risibile notius est
 de homine quam hinnibile de equo. Et sic dicitur locus a simili, scilicet
 a re ut denominatur sub ratione intentionis similitudinis, et non a simi-
 litudine considerata sub ratione relativi.

2. Ad aliam: cum dicitur: "locus dialecticus non determinat se ad ali-
 quam materiam", verum est, quoniam possit applicari⁶ ad multa. Et cum

2. inhaerentiae: in habitudine B. 3. Signo 'X' i.mg.posito error indi-
 catur. 4. commutata: cor.i.mg.e convertata(?) B. 5. aliud: cor ex
 alius B. 6. applicari: applicare B.

dicitur: similitudo determinat se solum ad qualitatem. Dico quod potest esse similitudo in pluribus quam in qualitate. Unde cum dicitur: similitudo est rerum differentium eadem qualitas, accipitur ibi qualitas pro quacumque dispositione. Vel potest dici quod qualitas non terminat se ad unum subiectum scibile, potest enim reperiri et in logica et in quacumque alia scientia.

3. Ad aliam: cum dicitur: "simile secundum quod simile est relativum". Dicendum, sicut dictum est prius in quadam quaestione^C, quod similia possunt considerari vel ut sunt quaedam res in se consideratae sub aliqua ratione intellegendi, puta sub ratione intellegendi relativorum, vel potest simile considerari ut est quaedam ratio intellegendi rem, et non ut est quaedam res in se. Modo locus a simili denominatur a re ut stat sub intentione similitudinis, et ita quod ratio similitudinis est ratio intellegendi rem illam. Sed si fundetur ibi locus supra hoc quod est simile, ut est quaedam res in se considerata sub ratione relativi, sic esset ibi locus a relativis. Ideo etc.

Quaestio 19

Consequenter quaeritur circa locos extrinsecos¹. Et primo quaeritur circa locum a maiori /f.185va/ et a minori, utrum sit ibi locus dialecticus.

1. Arguitur quod non, quia locus dialecticus non debet esse circa specialem materiam et determinatam. Sed locus a maiori et minori habent esse circa materiam specialem sive determinatam. Ideo etc. Maior patet, quia locus dialecticus, cum sit communis, debet se extendere ad omnem materiam. Minor² patet, quia maius et minus dicunt augmentationem et diminutionem, et ideo habent esse circa materiam determinatam, puta circa quantitatem.

2. Item: si dicatur sic: 'sacerdos non potest ducere uxorem, ergo nec rusticus', hic est locus a maiori ad minus, et tamen iste non valet. Quare locus a maiori et a minori non est locus dialecticus.

In oppositum est Auctor^A qui enumerat istos locos, scilicet a maiori et minori inter locos extrinsecos.

1. Consequenter - extrinsecos: ante II qu. 18 revera haec propositio ponenda esset. 2. Minor: maior B.

C. II qu. 18 ad 1; supra p.65. A. II, 1190D-91A.

Dicendum ad hoc quod locus a maiori et minori est locus dialecticus. Quod potest probari per definitionem loci, quia illa habitudo quae habet virtutem confirmandi argumentum facit locum dialecticum. Sed habitudo maioris ad minus et e converso est potens confirmare argumentum. Quare etc. Maior patet per definitionem loci, quia locus est sedes argumenti, id est confirmans argumentum. Minor apparet, quia si illa quae magis videntur³ inesse alicui quam alteri non insunt ei, nec <in>esse merentur ei cui minus videntur inesse, quia quando aliquid magis videtur inesse alicui quam alteri, illud ex natura sua magis est determinatum illi cui magis videtur inesse quam alteri cui minus videtur inesse. Ergo si illud praedicatum non inest illi de quo magis videtur, nec inest illi de quo minus videtur. Vel etiam⁴ si sint duo praedicata de eodem subiecto, et unum magis sibi videtur inesse quam alterum, si illud cui magis sibi videtur inesse non inest, nec illud quod minus videtur inesse inerit. Etiam si illud quod minus videtur /f. 185vb/ inesse inest, et illud quod magis sibi videtur inesse inerit. Ergo per talem habitudinem confirmatur argumentum, et per consequens erit ibi locus dialecticus, et tenet iste locus a maiori ad minus destructive, et a minori ad maius constructive.

Sed est notandum primo quod sumitur locus a maiori et minori ex comparatione unius ad alterum secundum quod magis et minus sunt, et non ratione subiecti. Unde non⁵ sumitur iste locus secundum potentiam vel aptitudinem subiecti. Et ideo non sequitur, si miles sit maior corpore⁶ quam sit rex quod si miles non potest expugnare castrum, quod etiam nec rex potest expugnare castrum, quia tam miles quam rex est nomen potestatis et principatus. Modo iste principatus signatus nomine regis est maioris potentiae quam ille qui est signatus nomine militis. Et si aliquid quod pertinet ad istum principatum, sicut est expugnare castrum vel consimile praedicatum, non insit illi quod est maioris potentiae, nec inerit ei quod est minoris.

Et ex hoc patet secundo quod iste locus est extrinsecus, quia magis secundum quod sic⁷ est extra rationem minoris, et e converso. Et bene dico secundum quod magis, quia idem subiectum potest esse subiectum maioris et minoris, sicut idem subiectum potest esse miles et rex, tamen maius secundum quod maius est extra rationem minoris et e converso. Ideo inter ista est locus extrinsecus.

3. videntur: videtur B.

4. etiam: esse B.

5. non: *add.s.l.* B.

6. corpore: *lectio dubia*, *cor.e.* contione B.

7. secundum quod sic:

communis quia sicut B.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "locus dialecticus non debet esse circa specialem materiam", concedo. Et cum dicitur quod "locus a maiori et minori habent esse circa specialem materiam", quia maius et minus dicunt augmentationem et deminutionem, et sic habent esse circa specialem materiam, puta circa genus quantitatis. Dico quod maius et minus non accipiuntur ibi ex parte /f.186ra/ magnitudinis et deminutionis in quantitate, sed maioris aptitudinis et minoris praedicati ad hoc ut insit subiecto. Modo ista aptitudo praedicati ad hoc quod insit non solum est in quantitate, immo et est in qualitate et in quolibet alio genere. Et ideo iste locus non determinat se ad materiam specialem.

2. Ad aliam: cum dicitur: hic est locus a maiori 'sacerdos non potest ducere uxorem, ergo nec rusticus' etc. Dico quod ibi non est locus a maiori, quia istud praedicatum quod est 'ducere uxorem' non videtur magis inesse sacerdoti quam rustico. Unde licet sacerdos sit maioris potestatis quam rusticus, tamen non accipitur ibi magis et minus absolute, sed accipitur ibi magis secundum quod magis videtur inesse unum praedicatum alicui subiecto quam alteri; vel si sint duo praedicata, secundum quod magis videtur inesse unum uni quam alterum alteri. Quare non valet.

Quaestio 20

Consequenter quaeritur utrum sit aliquis locus ab oppositis^A.

1. Arguitur quod non, quia locus debet denominari ab inferente et non ab illato. Modo unum oppositum non infert alterum, sicut album non infert nigrum, non enim <sequitur> hoc¹ est album, ergo et nigrum'. Ergo inter ista non est locus. Et si dicas: verum est quod unum oppositum non infert alterum constructive, sed unum bene infert alterum destructive, ut: 'hoc est album, ergo non est nigrum'. Contra, quia positio² unius oppositi et destructio alterius non sunt opposita, immo sunt idem. Et locus denominatur ab inferente. Ergo locus inter opposita magis debet dici locus ab eodem quam locus ab oppositis, sicut dicendo 'hoc est album, ergo non est nigrum' 'esse album' et 'non esse nigrum' non sunt opposita, /f.186rb/ immo eadem. Quare talis locus debet dici locus ab eodem. Non ergo habet esse locus ab oppositis.

1. hoc: hic B. 2 positio: destructio B.

A. Cf. Rad. Britonis Qu. s. Top. Arist., II qu. 13.

2. Item: opposita secundum quod opposita sunt relativa; si ergo esset locus ab oppositis, ille locus esset a relativis, et sic posito opposito poneretur relativum.

3. Item: opposita, saltem contraria, sunt simul natura. Modo illorum quae sunt simul natura unum non potest esse notius alio, nec per consequens poterit esse locus dialecticus inter ista, quia in loco dialectico inferens notius est illato; et hoc³ non est notius alio quod sint simul natura; hoc apparet quia contraria ab opposito dividunt aliquod tertium, et talia sunt simul natura.

In oppositum est Auctor^B qui locos istos ab oppositis ponit esse locos dialecticos.

Dico quod locus ab oppositis est locus dialecticus et locus extrinsecus, quia illa habitudo per quam potest argumentum confirmari facit locum dialecticum. Modo habitudo unius oppositi ad aliud habet argumentum confirmare, ut si dicatur: 'iste est sanus - si ad sensum apparet quod sit sanus - ergo non est aeger', istud argumentum confirmatur per habitudinem quae est inter contraria quae est ista, scilicet quod contraria non possunt simul inesse eidem. Cum ergo per talem habitudinem posset argumentum confirmari, erit ibi locus dialecticus. Hoc idem etiam potest declarari in relative oppositis et in privativis, sed de contradictoriis diffusius videbitur.

In privativis sicut: 'iste est caecus - si sit nobis hoc notum ad sensum - ergo non est videns', illud argumentum confirmatur per habitudinem privative oppositorum. Et non e converso sequitur, scilicet 'iste non est videns, ergo est caecus'. Et /f.186va/ hoc cum constantiis subiecti et circa subiectum aptum natum <***> non sequeretur isto modo, sicut non sequitur: 'lapis non est videns, ergo est caecus' vel etiam 'catulus', quia circa catulum in quocumque tempore non habent esse 'caecus' vel 'videns', sed in tempore determinato; etiam circa lapidem numquam habent esse. Et ideo non tenet locus respectu quorumcumque subiectorum, sed ut dictum est.

Et idem etiam in contrariis immediatis tenet locus eodem modo sicut locus in privativis, et hoc cum constantia subiecti et circa subiectum aptum natum sicut in privativis; unde non sequitur: 'lapis non est sanus, ergo est aeger'.

3. hoc: hic B. 4. est: et B. 5. tamen: quando B.

B. II, 1191B-D.

Eodem modo hoc apparet in relative oppositis, sicut sequitur: 'iste est pater istius, ergo non est filius eius'. Unde alius est locus a relativis et alius a relative oppositis, quia locus a relativis est comparando ipsa relativa ad diversa subiecta, sed locus a relative oppositis est comparando ipsa relativa ad unum subiectum.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "locus debet denominari ab inferente" etc., concedo, sed sic debet intellegi quod locus denominatur ab inferente, id est a termino ratione cuius hoc est inferens, et non denominatur a toto antecedente, sicut dicendo: 'homo currit, ergo animal currit' ibi est locus a specie; modo locus iste non denominatur ab ista tota oratione 'homo currit', quia ista tota oratio 'homo currit' non est species istius 'animal currit'; sed iste terminus 'homo' positus in antecedente et ratione cuius hoc est antecedens est⁴ species animalis ratione cuius illud est consequens. Et ideo locus denominatur a termino posito in antecedente et non a toto antecedente. Et quando dicitur quod unum oppositum non infert alterum, verum est constructive, tamen destructive bene. Et quando contra hoc arguitur quia positio unius contrarii et destructio alterius non sunt opposita, verum /f.186vb/ est, tamen⁵ termini ratione quorum antecedens infert consequens sunt opposita. Modo ab istis denominatur locus et non a toto antecedente, ut visum est. Et ideo non obstante quod antecedens et consequens ibi sunt idem, tamen termini ratione quorum <unum> est antecedens sive inferens et aliud illatum, isti sunt oppositi. Et ideo dicitur iste locus ab oppositis.

2. Ad aliam: cum dicitur quod opposita secundum quod opposita sunt relativa etc. Dico quod opposita possunt considerari dupliciter: vel quantum ad rem, et sic non sunt relativa; vel quantum ad intentionem oppositorum. Modo si considerantur quantum ad intentionem oppositorum, ut ista intentio est quaedam res in se considerata sub ratione intellegendi relativorum, tunc est ibi locus a relativis, ut dicendo: 'oppositum, ergo est sibi oppositum', quia semper locus denominatur ab intentione ut est ratio intellegendi rem et non ut est aliqua res in se. Alio modo potest considerari intentio oppositorum ut est ratio intellegendi illud quod est oppositum, scilicet ut est ratio intellegendi album et nigrum et consimilia, et non ut est quaedam res in se, et sic denominatur locus ab oppositis et non a relativis.

4. est: et B.

5. tamen: quando B.

3. Ad aliam: cum dicitur: "opposita, sicut contraria, sunt simul natura" etc. Dico quod licet aliqua contraria sunt simul natura sub illo tertio quod dividunt, ut album et nigrum sub colore, tamen unum contrarium potest esse magis notum de aliquo quam remotio alterius, sicut potest esse quod magis notum sit mihi quod iste sit sanus quam quod non sit aeger.

Quaestio 21

Consequenter quaeritur circa locum a contradictoriis <utrum inter contradictoria sit locus dialecticus^A.

1. Arguitur quod non,>¹ quia habitudo localis est aliquod positivum. Sed alterum contradictoriorum est non-ens. Ergo habitudo localis non poterit fundari super talia extrema quorum unum est non-ens, quia habitudo localis est unius extremi in habitudine ad alterum. Ergo cum alterum /f. 187ra/ sit non-ens non poterit ibi fundari habitudo localis quae est ens. Et si dicatur ad hoc, quod licet unum contradictoriorum sit non-ens extra animam, tamen in anima [unum] est aliquod ens positivum, et sic super ipsum fundabitur habitudo localis. Contra: quia accipiam ens universaliter et in anima et extra animam, et etiam non-ens in anima et extra animam. Ista tunc contradicunt, scilicet ens universaliter et non-ens universaliter. Modo non-ens hic sumptum negat tam ens in anima quam extra animam. Et sic istud extremum, scilicet non-ens, nihil est positivum, nec secundum intellectum nec extra. Ergo saltem in quibusdam contradictoriis alterum extremorum est penitus non-ens. Et ideo non poterit ibi fundari habitudo localis inter talia extrema, cum alterum extremorum nullo modo sit ens.

2. Item: habitudo localis quae est inter contradictoria fundatur inter ea secundum quod sunt contradictoria. Modo licet unum contradictoriorum, scilicet extremum non-ens, sit ens secundum animam, tamen ut est contradictorium alteri extremo est non-ens. Ergo in illo extremo fundabitur habitudo localis ut est non-ens et non ut est ens in anima. Et cum talis habitudo non possit fundari in non-ente, ergo inter contradictoria non erit locus dialecticus.

3. Item: omnis habitudo localis sumitur ab aliquo modo essendi in re, quia aliter esset ficta. Modo habitudo quae est² inter duo contradictoria,

1. *Signo 'X' i.mg.posito error indicatur.* 2. est: *add.s.l.* B.

A. Cf. Rad.Britonis Qu.s.Top.Arist., II qu. 14. Rad.Britonis Qu.in Arist. De anima, III qu. 19.

scilicet inter extremum non-ens et extremum ens, non sumitur ab aliquo modo essendi in re. Quare inter talia non erit habitudo localis. Maior patet de se. Et minor, quia alterum extremorum, scilicet non-ens, nihil est realiter. Ergo istius extremi non-entis non potest esse talis modus essendi. Ergo per consequens nec aliqua /f.187rb/ habitudo localis poterit inter ista fundari. Sed tu dices forte quod ista habitudo localis non-entis ad ens sumitur ex modo essendi extremi entis, sicut negatio habet intellegi per affirmationem et privatio per habitum. Hoc non valet, quia ex eodem modo essendi non possunt sumi diversae rationes intellegendi. Modo modus essendi³ extremi entis est unus. Ergo ab eo non poterunt sumi diversae rationes sive diversae habitudines. Maior patet, quia sicut habitudo localis sumitur a modo essendi, ita una habitudo localis ab uno modo essendi. Minor patet, scilicet quod modus essendi extremi entis sit unus. Ergo ex⁴ ipso non poterunt sumi diversae habitudines. Modo habitudo entis ad non-ens et habitudo non-entis ad ens sunt diversae habitudines. Quare istae non poterunt sumi a modo essendi extremi entis.

4. Item: si dicas quod extremum ens sit principium intellegendi extremum non-ens. Probatio quod hoc sit impossibile, quia illud quod est maxime repugnans alteri non est principium intellegendi ipsum. Modo extremum ens maxime repugnat extremo non-enti. Quare etc.

5. Item: si dicas quod per speciem entis intellegitur non-ens. Probatio quod hoc sit impossibile, quia aut simul dum intellegitur ens intellegitur non-ens, aut successive. Non potest dici quod simul, quia sunt opposita, et opposita non possunt simul ab intellectu intellegi; nec etiam successive, quia per speciem entis intellectus intellegit ens. Modo post intellectionem alicuius speciei, species eius remanet in intellectu in habitu tantum. Ergo post actualement intellectionem entis species entis manet in habitu solum in intellectu, et tunc species entis post /f.187va/ eius intellectionem manebit in intellectu in potentia solum. Tunc arguitur: per illud quod est in potentia in intellectu intellectus non potest moveri ut intellegat aliquid alterum actu, quia illud quod movet intellectum debet esse in actu et non in potentia. Modo species entis post eius actualement intellectionem manet in intellectu solum in potentia. Ergo per istam speciem entis intellectus non poterit intellegere non-ens.

6. Item: species uniuscuiusque habet ducere in cognitionem eius cuius est species. Modo species entis non est species non-entis. Ergo species

3. essendi: *add.s.l.* B.

4. ex: *add.s.l.* B.

entis solum ducit in cognitionem entis et numquam ducet in cognitionem non-entis, ex quo species unius non est species alterius, sicut species hominis non est species non-hominis. Et sic per extremum ens non poterit intellegi extremum non-ens. Et per consequens inter talia extrema non erit habitudo localis.

In oppositum est Auctor^B qui locum a contradictoriis enumerat inter alios locos extrinsecos.

Est dicendum quod inter contradictoria est locus dialecticus, quia habitudo illa per quam argumentum potest confirmari facit locum dialecticum. Modo per habitudinem contradictoriorum ad invicem potest argumentum confirmari, sicut quod verum est dicere quod tu curris, falsum est dicere quod tu non curris, istud argumentum confirmatur per habitudinem contradictoriorum, quae est quod contradictoria non possunt de eodem verificari, nec etiam falsificari. Ergo inter contradictoria erit habitudo localis.

Sed est intellegendum primo ex quo modo essendi sumitur talis habitudo localis unius contradictorii ad alterum. Et debet intellegi quod privatio habet ordinem naturalem⁵ ad habitum et negatio ad affirmationem. Unde dato quod intellectus non esset, tamen esset quidam /f.187vb/ ordo naturalis privationis ad habitum, sicut oculus esset caecus dato quod intellectus non esset, licet nihil realiter <caecitas> addat supra oculum; unde caecitas non est ab intellectu, tamen privatio non est aliquid positivum. Illo modo est ordo naturalis entis ad non-ens, scilicet quod ens prius est quam non-ens. Ex tali ergo ordine prioris ad posterius, qui est inter ens et non-ens, intellectus consurgit in habitudinem localem unius ad alterum, scilicet entis ad non-ens. Et sic habemus quomodo sumitur habitudo localis entis ad non-ens. Sed quomodo habet sumi habitudo localis non-entis ad ens? Considerandum quod privatio et universaliter non-ens habet intellegi per speciem entis. Modo habitudo localis fundatur in re ut intellecta est. Quia ergo privatio habet intellegi per habitum, ut apparet I. De anima^C et III. Ethicorum^D, ubi dicitur quod punctus et ideo⁶ omnino indivisibile divisibilis privatione⁷ habet monstrari, et etiam IX. Metaphysicae^E, ab

5. naturalem: *add. s. l.* B. 6. Ideo: *io vel ro(?)* B. 7. divisibilis privatione: *divisione* B; *cf. Rad. Britonis Qu. De anima III qu. 19, 30-31.*

B. II, 1191D. C. III, 6 430b 22sq. D. I, 13 1102a 29-32(?); *cf. Thomae Eth. I, 19 lin. 105sq. E. IX, 2 1046b 9sq.*

eodem ergo supposito a quo intellectus accipit habitudinem localem entis ad non-ens, ab isto accipiet habitudinem non-entis ad ens.

Sed sunt hic duo dubia; primum est quomodo non-ens habet intellegi per ens et privatio per habitum. Secundum est quomodo potest esse quod ex eadem proprietate sumuntur diversae habitudines locales.

Propter primum est considerandum quod aliqui dicunt quod per hunc modum per ens intellegitur non-ens. Dicunt enim quod intellectus intellegit non-ens in quantum percipit se non immutari a specie entis, sicut visus percipit tenebram in quantum percipit se non immutari a specie coloris. Sed hoc non valet, immo istud est expresse contra /f.188ra/ textum Philosophi; dicit enim expresse Philosophus IV. Metaphysicae^F quod opiniones⁸ de contradictoriis sunt contrariae, et aliqui ponunt secundum animam, et satis habetur ex Peri hermeneias^G. Modo intellectio eius, scilicet non-entis⁹, non est intellectio positiva. Ergo intellectio non-entis non est intellectio entis, ut ipsi ponunt.

Item: intellectio privationis et non-entis debet esse distincta contra quamlibet aliam intellectionem. Modo non-intellectio entis sicut non-intellectio hominis, non est aliquid distinctum ab¹⁰ intellectionibus cuiuscumque alterius rei ab homine, sicut non-intellectio hominis potest esse intellectio asini vel lapidis vel cuiuscumque alterius ab homine. Ergo ista intellectio entis non erit intellectio non-entis.

Et ideo dico aliter, et tactum est in parte, quod intellectus intellegit privationem per¹¹ habitum et universaliter non-ens per ens, et hoc per hunc modum: capiamus enim dictum Philosophi IX. Metaphysicae^H, dicit enim quod eadem species dicit privationem et habitum, et hoc per hanc viam primo supponendo aliqua.

Primo enim suppono quod dato quod intellectus non esset, adhuc oculus esset caecus; et licet caecitas non sit aliquid positivum sine intellectu, tamen caecitas non¹² dependet ex intellectu, immo habet esse circumscripto intellectu.

Secundo suppono aliud quod habeo ex intentione Philosophi IX. Metaphysicae, scilicet quod semper est ordo habitus ad privationem, ita quod habitus est prior privatione.

8. opiniones: oppositiones B. 9. scilicet non-entis: *add.s.l.* B.

10. ab: sub B. 11. per: et B. 12. non: *add.s.l.* B.

F. IV,3 1005b 26-32. G. c. 14. H. IX,2 1046b 9sq.

Tertio suppono quod intellectus ex cognitione prioris magis inducitur in cognitionem posterioris, quod habet habitudinem ad illud prius; semper prius est principium cognoscendi posterius habens habitudinem ad illud prius. Et hoc /f.188rb/ possumus experiri in nobis, quod semper ex cognitione prioris devenimus in cognitionem posterioris.

Quarto suppono¹³ quod intellectus postquam factus est in actu per primam rei cognitionem plus potest quam quando erat in potentia pura. Et hoc potest haberi ex II. De anima^I, ubi dicitur quod intellectus iam habens in habitu scientiam cum voluerit est actu considerans; sed intellectus non habens scientiam in habitu non considerat cum voluerit, sed est in potentia solum ad scientiam.

His visis dico quod intellectus primo intellegit ens et postea ille intellectus factus in actu per cognitionem entis plus potest modo quam antequam factus esset in actu; et hoc habeo per ultimam suppositionem. Sed per tertiam suppositionem habeo quod intellectus in cognoscendo prius potest cognoscere posterius, quod habet actu [in] habitudinem¹⁴ ad illud prius. Modo privatio est posterior habitu, et non-ens ente. Ergo ex cognitione entis per speciem entis manuducitur in cognitionem non-entis. Et propter hoc intellectus privationis est intellectus positivus alius ab intellectu habitus <***>¹⁵ et postea intellectus manuducitur in cognitionem privationis sive in intellectionem. Unde respiciendo ad intellectum intellectus privationis¹⁶ positivus est, et non ad rem eius. Et propter hoc salvatur dictum Philosophi IV. Metaphysicae^J quod opiniones¹⁷ de contradictoriis sunt contrariae, et ponunt aliquid secundum animam, quia habent intellectum positivum, ut visum est.

Secundum declaratur, scilicet quod non ex uno modo essendi possunt sumi diversae habitudines locales. Unde est considerandum quod habitudo localis attribuitur rei prius apprehensae ab intellectu. Modo licet eadem species sit principium intellegendi /f.188va/ ens et non-ens, tamen intellectus entis et intellectus non-entis non est unus intellectus, immo sunt distincti intellectus. Ergo ex quo isti intellectus sunt distincti intellectus, licet sit bene idem¹⁸ fundamentum a quo sumitur utrumque, et

13. quarto suppono: quare eo supposito B. 14. habitudinem: *cor. i. mg. e* cognitionem B². 15. *Signo 'X' i. mg. posito error indicatur.* 16. intellectus privationis: intellegit privationem B; cf. *Rad. Britonis Qu. De anima III qu. 19, 108-110.* 17. opiniones: oppositiones B. 18. idem: *add. s. l. B.*

habitus localis fundatur supra rem¹⁹ ut intellecta est, erunt ergo ibi diversae habitudines locales, et tamen ex eodem fundamento intellectus manuductus est in utramque habitudinem.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "habitus localis est aliquid positivum", verum est secundum intellectum. Et cum dicitur: "alterum contradictoriorum est non-ens", verum est non-ens extra animam; tamen secundum intellectum est aliquod ens positivum, et ideo supra ipsum poterit fundari habitus localis. Et quando arguitur, quia si accipiat ens universaliter et in anima et extra animam, et non-ens universaliter, tunc non-ens negat tam ens in anima quam ens extra animam, et tunc illud extremum nihil positivum est nec secundum intellectum nec in re extra. Intellegendum est quod sicut aliquis non potest negare loquelam nisi loquendo, quia aliquis negando loquelam ex actu exercito ponit loquelam, licet de actu significato non ponat, ita dico in proposito quod quantumcumque nego ens universaliter, licet de actu significato nihil ponam, tamen in isto actu negandi suppono aliquod ens secundum animam, et pono aliquid secundum intellectum de actu exercito, sicut pono loquelam negando loquelam, et sic quantumcumque negem ens pono ens secundum intellectum.

2. Ad aliam: cum dicitur: "habitus localis quae est inter contradictoria fundatur inter ea secundum quod contradictoria", intellegendum est quod est ibi id quod est fundamentum /f.188vb/ vel obiectum illius habitudinis, et hoc est illud quod intellegitur²⁰, et est ibi²¹ ista ratio sub qua tale obiectum intellegitur. Modo cum dicitur quod habitus localis fundatur inter contradictoria secundum quod contradictoria sunt, verum est quantum ad illud quod est ibi significatum et intellectum, ita quod ista habitus attribuitur non-homini secundum quod est contradictorium homini; tamen ista habitus attribuitur non-homini ut stat sub aliqua ratione intellegendi positiva in anima, unde illi rationi positivae non attribuitur habitus localis, sed rei sub illa ratione positiva consideratae. Et non denominatur locus ab illa ratione positiva, sed a re quae est non-ens, scilicet quae est contradictorium extremi entis, sub aliqua ratione positiva²² considerata. Et ideo denominabitur locus a contradictoriis, quia extremum in quo fundatur talis habitus est²³ non-ens, licet consideretur sub aliqua ratione positiva.

19. rem: sed (?) B.

21. ibi: *add.s.l.* B.

20. intellegitur: *cor.i.mg.sup.ex* universaliter B.

22. positiva: *add.s.l.* B.

23. est: *cor.ex* et B.

3. Ad aliam: cum dicitur: "omnis habitudo localis sumitur a modo essendi", verum est mediate vel immediate. Et cum dicitur: habitudo localis inter contradictoria non sumitur ab aliquo modo essendi, quia extremum non-ens non habet aliquem modum essendi. Dico quod extremum non-ens non habet aliquem modum essendi, et ideo ex eius modo essendi non sumitur habitudo localis, sed sumitur ex modo essendi entis, sicut negatio habet per affirmationem intellectionem. Et quando contra hoc arguitur, quia ex eodem modo essendi non possunt sumi diversae rationes intellegendi. Dico quod verum est aequè primo, sed modus essendi extremi entis est primo principium habitudinis localis extremi entis, et postea iste modus essendi extremi <entis est principium habitudinis localis extremi>²⁴ non-entis. Et si dicas, ergo illa habitudo, /f.189ra/ scilicet extremi entis ad non-ens et extremi non-entis ad extremum ens, erit una habitudo, ex quo ex eodem modo essendi sumitur. Dico quod non, quia locus fundatur supra rem ut intellecta est, et²⁵ quia alius est intellectus non-entis ab intellectu extremi entis, [et] ideo erunt diversae habitudines.

4. Ad aliam: "illud quod est maxime repugnans alteri non est principium intellegendi ipsum". Dicendum quod falsum est, immo per repugnantiam quam habent aliqua et ordinem quem habent, ita quod unum est prius alio, inducitur intellectus ex cognitione unius in cognitionem alterius.

5. Ad aliam: cum dicitur: si per speciem entis intellegitur etc. Dico quod successive. Et quando dicitur quod post actualem intellectionem entis species entis manet in intellectu solum in habitu, verum est. Et cum dicitur, quod illud quod solum est in intellectu in potentia non est principium sufficiens intellegendi alterum. Dico quod, sicut tactum est, quod intellectus post actualem rei cognitionem plus potest quam ante, et ideo modico apparente habito in re intellectus ex illo per speciem entis, quae est ibi in habitu post eius actualem intellectionem, poterit intellegere negationem, scilicet considerando ad ordinem naturalem negationis ad affirmationem, ex isto cum specie entis sufficienter movebitur intellectus ad intellegendum privationem.

6. Ad aliam: cum dicitur: "species uniuscuiusque ducit in cognitionem eius cuius est". Dico quod verum est primo, et ideo species entis primo ducit in cognitionem entis, et ex consequenti in cognitionem non-entis, ut visum est. /f.189rb/

24. Signo 'X' i.mg.posito error indicatur.

25. et: cor.e vel B.

Quaestio 22

Consequenter quaeritur circa locos medios. Et primo utrum locus medius possit esse unus.

1. Arguitur quod non, quia omnis locus unus sumitur ex uno modo essendi. Sed in illo loco medio non est aliquis modus unus¹ essendi a quo possit sumi. Quare etc. Maior patet, quia ex quo omnes loci sumuntur a modis essendi, ergo unus locus sumitur ab uno modo essendi. Minor declaratur, quia locus medius sumitur ex hoc quod termini in quaestione positi partim conveniunt et partim differunt; modo impossibile est quod secundum unam proprietatem termini partim conveniant et partim differant; quare etc.

2. Item: hoc probatur specialiter in loco a divisione, quia Auctor² volens ipsum probare esse locum medium dicit^A quod quantum ad unum processum est ibi locus intrinsecus, <et quantum ad alium est ibi locus extrinsecus,> sicut ipse declarat in exemplo. Cum ergo non sit unus locus, immo diversi aggregati, ergo nec in aliis locis mediis erit unus locus sed multi.

3. Item: probatio quod sint plures loci medii quam³ isti duo: locus a casibus et a coniugatis et locus a divisione, quia medium debet multiplicari secundum multiplicationem extremorum. Modo loci intrinseci et extrinseci qui sunt extrema respectu istorum sunt plures quam duo. Ergo loci medii erunt similiter plures quam duo.

In oppositum est Auctor^B quantum ad utrumque, qui ponit locum medium esse unum, sicut sunt loci intrinseci, extrinseci. Etiam non ponit nisi istos duos locos.

Et arguitur ratione quod locus medius sit unus locus, quia ubique est una maxima /f.190va/ et una differentia maximae, ibi est unus locus. Modo in loco medio est tantum una maxima, sicut in loco a coniugatis est ista [est]: de quocumque praedicatur unum coniugatorum, et alterum; et in loco a divisione est etiam una maxima, scilicet quod quando aliqua duo dividunt aliquod tertium, illa non possunt esse simul.

De ista quaestione dubium est et specialiter in loco a divisione, utrum sit unus locus. Primo una via potest esse quod in loco a casibus et coniugatis est unus locus dialecticus⁴, quia ille locus in quo est una

1. unus: *add. i. mg.* B.

2. Auctor: \bar{a} B.

3. quam: quia B.

4. dialecticus: dialectici B.

A. II, 1193C.

B. II, 1192B-94B.

habitus termini ad terminum est unus locus. Sed in isto loco est una talis habitudo. Ideo etc. Maior patet, quia ab una habitudine sumitur unus locus. Minor declaratur, quia si dicam sic 'iustus est bonus, ergo iustitia est bona', hic est locus a coniugatis. Modo 'iustitia' et 'iustum' possunt considerari dupliciter: vel secundum quod 'iustitia' et 'iustum' formaliter idem significant, et sic conveniunt; vel secundum rationes formales, et sic differunt, quia unum est prius, ut 'iustitia', et alius posterius ut derivatum, ut 'iustum'.

Tunc ex hoc potest sic argui: habitudo localis attribuitur rei ut est intellecta. Modo eadem res intellegitur nomine abstracti et concreti secundum diversas rationes considerata. Ergo inter concretum et abstractum erit una habitudo localis, et ergo constituit unum locum dialecticum. Et dicitur locus medius non quia sit compositus ex locis extremis, sed quia ratio et causa quare inter talia fundatur habitudo localis est [quia]⁵ commixta [est] ex causis et rationibus quare dicuntur loci extremi; sicut colores medii non dicuntur medii quia sunt compositum ab extremis, ut pallidum non est compositum ex albo et nigro, immo aequae simplices sunt colores medii sicut colores extremi, sed pro tanto dicuntur medii, quia causae requisitae ad colores extremos sunt commixtae in generatione colorum mediorum, sicut in generatione /f.190vb/ albi requiritur excessus lucidi supra opacum, et in generatione nigri requiritur excessus opaci supra lucidum. Sicut⁶ causae istae commixtae et medio modo se habentes generant colorem medium, sic dicam in proposito quod habitudo a qua sumuntur loci extremi <***>⁷ sic dicuntur medii, quia causae requisitae ad generationem locorum extremorum commiscuntur in generatione istorum. Sed ratio quare dicuntur loci intrinseci est quia termini positi in quaestione⁸ conveniunt, et quare dicuntur loci extrinseci quia termini in quaestione positi⁸ differunt. Modo istae causae commixtae faciunt locum medium, scilicet quod termini quorum est habitudo partim convenient et partim differant; ab isto modo essendi sumitur locus medius, et in tali modo essendi poterit fundari una habitudo simplex unius termini ad alium terminum.

Sed in loco a divisione non videtur esse aliqua via per quam possit sustineri quod esset unus locus simplex, quia vel est per partitionem vel

5. quia: *cor.i.mg.e* quia B.
posito error indicatur.

6. Sicut: sed B.

7. Signo 'X' *i.mg.*

8. conveniunt-positi: *add.i.mg.* B.

per negationem. Si sit per partitionem, tunc est ibi habitudo terminorum dividendum inter se, et est habitudo istorum per comparisonem ad tertium, scilicet ad divisum, ut dicendo 'istud animal est rationale vel irrationale; sed non est rationale; ergo est irrationale', hic est locus a divisione. Modo hic non est una habitudo, quia ibi est habitudo rationalis ad irrationale sicut dicendo 'hoc est rationale, ergo non est irrationale', et quantum ad istam habitudinem est ibi locus extrinsecus, quia locus ab oppositis; et est ibi alia habitudo duorum dividendum ad ipsum divisum, et quantum ad istam habitudinem erit locus intrinsecus. Vel etiam cum 'omne animal est rationale vel irrationale; sed non est rationale', istud probatur per aliquod intrinsecum, scilicet quod non est rationale, et quantum ad hoc erit locus intrinsecus <***> et ideo iste non videtur unus esse locus /f. 191ra/ [unus esse locus].

Sed in loco a divisione quae fit per negationem non videtur esse aliquod divisum ad quod dividenda habeant habitudinem intrinsecam, sicut erat in loco a divisione quae fiebat per partitionem. Tamen oportet ibi ponere tale commune in quo dividenda uniuntur intrinsece, sicut dicendo 'Socrates currit vel non currit' ista duo dividenda uniuntur in uno subiecto intrinsece, puta in Socrate, et quantum ad istam habitudinem erit locus intrinsecus. Sed quantum ad aliam habitudinem quae est inter dividenda inter se, sicut dicendo 'hoc non est verum dicere quod Socrates currat, ergo Socrates non currit', quantum ad hoc est locus extrinsecus.

Si autem teneatur alia via, scilicet quod locus medius non sit unus, immo est aggregatus per compositionem extremorum, poterit dici quod locus a coniugatis non erit unus locus, quia in loco a coniugatis sunt duae habitudines secundum quarum unam termini sunt sibi invicem intrinseci; etiam secundum aliam sunt sibi invicem extrinseci; et sic non erit unus locus simpliciter. Sicut 'albedo' et 'album' ut idem significant formaliter, sic inter ea est locus intrinsecus, sed secundum quod habent diversas rationes essentielles, sic unum est extrinsecum alteri, /f. 191rb/ et sic constituent locum extrinsecum.

Si teneatur ista via, tunc non oportet solvere ad rationes, sed si teneatur quod locus medius sit unus, sic possunt dissolvi.

1. Ad primam: quando dicitur: "omnis locus unus sumitur ab uno modo essendi", potest dici quod non oportet, quia locus non fundatur supra rem absolute sed ut intellecta est. Modo res ut intellecta est potest esse

una et habere unam habitudinem ad aliam rationem, sicut 'iustum' et 'iustitia' habitudo istorum poterit esse una secundum quod sunt intellecta, et tamen isti termini non sunt in re simpliciter convenientes nec simpliciter diffèrentes; et dicetur unus locus, quia ratio quare hic fundatur habitudo localis est commixta ex aliis quare dicuntur loci extremi.

2. Ad aliam: quando arguitur de loco a divisione, dicendum quod non videtur quod possit sustineri quod iste sit unus locus simpliciter, sed per aggregationem ex uno loco intrinseco et alio extrinseco. Et tu dices: ergo iste locus non differret a loco ab oppositis, quia ibi est habitudo oppositorum inter se. Dico quod immo, quia in loco a divisione non solum est habitudo oppositorum inter se, sed per comparisonem ad tertium, scilicet divisum; sed sic non est in loco ab oppositis. Nec est inconveniens quod non eodem modo sumantur /f.191va/ loci medii, sicut loci intrinseci etiam non sumuntur eodem modo, sicut locus a definitione et locus a communiter accidentibus non eodem modo sunt intrinseci.

3. Ad aliam: cum dicitur: "medium debet multiplicari secundum multiplicationem extremorum", ergo cum sint multi extremi erunt plures⁹ medii quam duo. Dico quod non oportet, quia non dicuntur loci medii quia loci extremi sunt commixti in generatione ipsorum, sed quia causae requisitae ad locos extremos commiscuntur¹⁰ ad causandum istos medios. Unde in loco a divisione ibi sunt plures habitudines aggregatae, <ut> ibi est habitudo dividendium inter se quae sunt opposita, et sic est ibi locus ab oppositis et extrinsecus; et est ibi¹¹ habitudo dividendium ad alterum, et sic est locus intrinsecus. Sed in aliquibus locis mediis, sicut in loco a coniugatis, habet dici medius modo quo dictum est. Unde locus medius sumitur ex eo quod termini quorum est habitudo partim conveniunt et partim differunt. Aut ergo conveniunt in forma et differunt in materia, et sic est locus a coniugatis, sicut 'iustum' et 'iustitia' conveniunt in significato formaliter, sed differunt in eo quod est materiale, scilicet in subiecto. Si autem differunt in forma et conveniant in materia, sic est locus a divisione, quia dividendia conveniunt in materiali, /f.191vb/ sicut in subiecto diviso. Et sic ad illud.

9. plures: *cor.i.mg.e* multi B. 10. commiscuntur: *in versu lectio dubia; i.mg. invenitur*: concomitantur vel commiscuntur B. 11. ibi: *add.s.l.* B.

Quaestio 23

Consequenter quaeritur utrum locus a casibus et coniugatis sit locus medius et valeat.

1. Arguitur quod non sit medius, quia locus a causa formali non est locus medius. Sed inter coniugata est locus a causa formali. Ideo etc. Maior patet, quia locus a causa formali est locus intrinsecus. Minor patet, quia dicendo 'albedo, ergo album', ibi est habitudo causae formalis ad suum effectum quia albedo est forma albi. Ideo etc.

2. Item: ubi non est locus non est locus medius. Sed inter coniugata non est locus. Quare etc. Probatio minoris, quia si dicatur 'caecitas est insensibilitas', ista est vera, tamen ista non est vera 'caecum¹ est insensibile', et tamen ibi est habitudo inter coniugata. Ergo cum hic non sit locus, quia ex vero non debet sequi falsum, ideo inter ista non est locus <medius>.

3. Item: e converso, scilicet procedendo a concreto ad principale non valet locus, sicut si dicatur 'grammaticum est musicum, ergo grammatica est musica', hic non est bonus processus, et tamen proceditur per locum a coniugatis. Quare etc.

Oppositum dicit Auctor^A.

Dico quod locus a coniugatis est locus medius, quia ille locus est medius, ubi est habitudo terminorum talis, scilicet quod unus eorum partim est alteri intrinsecus et partim extrinsecus. Sed inter coniugata et casus est talis habitudo. Ideo etc. Maior appa/f.192ra/ret ex prius dictis^B. Minor declaratur, quia coniugata accipiendo principale et concretum ista sunt eadem quantum ad illud quod utrobique formaliter importatur; sed quantum ad rationes essentielles sunt sibi invicem extrinseca, quia ratio albi excludit rationem albedinis. Etiam differunt, quia albedo nullum includit in suo significato, sed album includit subiectum in suo significato, vel saltem dat² ipsum intellegere; sed quantum ad formale [con]significatum conveniunt.

Sed propter solutionem rationis primae est intellegendum quod concretum et abstractum possunt dupliciter considerari: uno modo secundum quod abstractum se habet in ratione informantis et concretum in ratione informati; alio modo possunt considerari secundum quod abstractum se habet in

1. caecum: secum B.

2. dat: debet(?) in cor. B.

A. II, 1192B-C.

B. II qu. 22; supra p.79.

ratione prioris et concretum in ratione posterioris et derivati. Modo habitudines locales diversificantur secundum diversas rationes intellegendi terminorum quantumcumque res sit eadem, sicut videmus quod eadem essentia importatur per genus et per speciem, tamen quia sub alia ratione et alia importatur, alia est habitudo localis procedendo a genere ad speciem et e converso. Ita dicam hic quod secundum quod albedo est forma albi, sic est locus a causa formali procedente ab uno ad aliud. Si autem consideremus secundum quod albedo est prius et album posterius et derivatum secundum quod partim conveniunt et partim differunt, sic est ibi locus /f.192rb/ medius et a coniugatis.

1. Tunc ad rationes: ad primam: soluta est. Et cum dicitur: ubi est locus a causa formali non est locus medius. Dicendum quod verum est secundum eandem rationem; tamen secundum aliam et aliam rationem inter eosdem terminos possunt esse diversi loci. Et cum dicitur, quod inter albedinem et album est locus a causa formali, dicendum quod verum est comparando abstractum ad concretum ut est eius forma et dans sibi esse; sed comparando ea alio modo, ut visum est, est locus medius.

2. Ad aliam: cum dicitur: "ubi non est locus", verum est. Et cum dicitur quod inter coniugata non est locus, falsum est. Et cum probatur, quia non sequitur 'caecitas est insensibilitas, ergo caecum est insensibile', Albertus solvit ad hoc IV. Topicorum^C, et dicit quod haec est vera 'caecitas est insensibilitas', quia insensibilitas praedicatur de caecitate³ tamquam superius de inferiori. Sed quando dicitur: 'ergo caecum est insensibile' hic est distinguendum de insensibili, quia vel accipitur insensibile, id est privatum quolibet sensu, vel accipitur pro privato uno sensu solo, scilicet visu. Si accipiat insensibile pro privato uno solo sensu, sicut accipiebatur insensibilitas quando praedicabatur de caecitate, sic verum est quod caecum est insensibile. Sed si accipiat insensibile alio modo quam insensibilitas praedicabatur de caecitate, scilicet pro privato omni sensu, sic ista non est vera 'caecum est insensibile'. Et ista distinctio provenit /f.192va/ ex hoc quod 'caecus', quod dat intelligere⁴ subiectum, habet plures sensus quam unicum. Unde quia de necessitate praedicatur insensibilitas ut est privatio visus, si isto modo accipiat insensibile, tunc isto modo sequetur quod caecum est insensibile.

3. caecitate: caeco B. 4. dat intellegere: dicit in(?) B.

C. Fortasse IV,II, c.3; p.745a-b (IV,4 124a 35sq.).

3. Ad aliam: cum dicitur quod non sequitur: 'grammaticum est musicum, ergo grammatica est musica', verum est, quia iste locus tenet in praedicatis per se et non in praedicatis per accidens. Modo dicendo 'grammaticus est musicus' ibi non est praedicatio per se. Unde [omne] esse⁵ musicum non inest grammatico ratione formae sed ratione subiecti, et ideo non sequitur quod grammatica sit musica.

LIBER IV

Quaestio 1

Consequenter quaeritur circa IV. huius. Et primo quaeritur utrum rhetorica sit scientia.

1. Arguitur quod non, quia de singularibus non est scientia. Sed rhetorica est de singularibus. Ergo non est scientia. Maior apparet ex I. Priorum^A et VII. Metaphysicae^B versus finem. Minor patet, quia rhetorica considerat negotia et personas singulares inter quas vertuntur negotia.

2. Item: ille habitus non est scientia qui est de illis quae sunt de voluntate nostra, quia talia sunt possibilia aliter se habere vel esse vel non esse, et de talibus non est scientia. Modo leges et consuetudines, de quibus est rhetorica, sunt a voluntate nostra, quia totum istud ab humano ingenio est institutum. Ergo rhetorica non est scientia.

3. Item: scientia est eadem apud omnes. Sed ista de quibus est rhetorica non sunt eadem apud omnes. Ideo etc. Maior de se apparet. Et minor, quia illud quod iudicatur iustum in una re/f.192vb/gione diceretur iniustum in alia; unde videmus quod in diversis terris de eodem delicto diversimode dantur punitiones, sicut si aliquis commiserit furtum, in quibusdam regionibus suspenditur, in aliis decapitatur; et sic de consimilibus. Ideo etc.

4. Item: omnis scientia est habitus per demonstrationem acquisitus. Modo rhetorica non est talis habitus per demonstrationem acquisitus, immo procedit per persuasiones debiles, et maxime utitur auctoritatibus, et locus¹ ab auctoritate, ut dicit Auctor^C, est inartificialis. Ergo non est scientia.

5. esse: *add.s.l.* B; *fortasse ad corrigendum omne quod praecedit.*

1. locus: locis B.

A. In APr non inveni; cf. APo I,31 87b 38-39. B. VII, 15 1039b 27-29. C. II, 1195A.

In oppositum est Philosophus in Rhetorica sua, et Auctor iste et Tullius et multi alii qui eam ediderunt, sicut Victorinus.

Dico quod simile iudicium est de rhetorica et de dialectica, quia Philosophus dicit in principio Rhetoricae^D suae quod rhetorica assecutiva est dialecticae. Modo dialectica potest sumi dupliciter: uno modo pro habitu acquisito per syllogismum dialecticum de aliqua conclusione, et talis est utens, id est dialectica qua utimur applicando syllogismum dialecticum ad quamlibet materiam. Alia autem est dialectica docens, et est ista habitus aggeneratus in nobis de syllogismo dialectico per eius principia et causas; et talis habitus est scientia. Eodem modo poterimus distinguere de rhetorica, scilicet quod rhetorica potest accipi <***>² pro habitu aggenerato in nobis de oratione persuasiva per eius causas et propria principia. Modo rhetorica primo modo non est scientia, sed secundo modo est scientia. Primum declaratur, quia ille habitus qui non est firmus sed debilis non est scientia. Sed rhetorica primo modo /f.193ra/ dicta est huiusmodi. Ideo etc. Maior patet ex I. Posteriorum^E, quia scientia est firmus habitus. Minor patet, quia rhetorica isto modo est quaedam credulitas generata per quasdam persuasiones, quia argumenta rhetorica solam generant suspicionem. [Unde omnia argumenta rhetorica solam generant suspicionem.] Unde omnia argumenta rhetorica sive sumantur ex circumstantiis facti vel personae sive ex gestione negotii solam probabilitatem inducunt et non scientiam, unde solam persuasionem <***> sicut est argumentum ab auctoritate quo frequenter utitur rhetorica. Istud enim non inducit necessitatem sed persuasionem, sicut si aliquis deberet puniri propter aliquod delictum, et aliquis valens et peritus homo de tali delicto sic alias punierit, arguitur per locum ab auctoritate quod iste iam³ propter consimile delictum consimili poena puniatur, ex quo talis valens homo sic alias punierit. Et tale argumentum non inducit necessitatem, quia non semper de eodem facto omnes personae consimiliter debent puniri, immo diversimode secundum diversos status; nam quaedam sunt personae viles, quaedam magis valentes.

Sed si accipiatur rhetorica secundo modo, sic est scientia, quia habitus generatus in nobis de aliquo per eius causas et propria principia est scientia. Sed rhetorica secundo modo dicta est huiusmodi. Ideo etc.

2. Signo 'X' i.mg.posito error indicatur.

3. iam: ciam(?) B.

D. I,1 1354a 1. E. I,19 100b 6sq.

Maior apparet, quia scientia est habitus conclusionis demonstrationis; demonstratio autem procedit ex prioribus et notioribusque causis conclusionis, ut apparet I. Posteriorum^F. Minor apparet inducendo in Rhetorica Aristotelis et Rhetorica Tullii et istius /f.193rb/ Auctoris. Nam Aristoteles in Rhetorica sua docet instrumenta rhetoricae, sicut exemplum et enthymema per sua principia propria, scilicet per locos ex quibus aliquis potest persuadere iudici sive ex parte personae accusando vel defendendo vel quantum ad negotium⁴ vel quantum ad adiuncta facta⁵ vel consequentia vel antecedentia facta⁵. Unde istum modum persuadendi docet quilibet istorum in Rhetorica sua. Ergo docetur cognitio orationis persuasivae per eius principia et causas, secundum quod est possibile demonstrare in ista materia. Nam secundum quod habetur I. Ethicorum^G non est quaerendus consimilis modus demonstrandi in omnibus; qui enim quaereret aequales demonstrationes hic sicut in mathematicis indiscipinatus esset. Unde sicut illa scientia quae docet constitutionem syllogismi dialectici per eius principia est scientia, ita etiam ista quae docet constitutionem orationis persuasivae ex eius principiis erit scientia. Sed rhetorica quae est usualis ita bene utuntur laici sicut et clerici, tamen modum⁶ quo aliquis posset persuadere non possent alii docere, quia artifices non habent rhetoricam. Et ideo ad illos qui leges volunt audire multum confert audire Rhetoricam Aristotelis in qua modus persuadendi docetur.

1. Tunc ad rationes: ad primam: quando dicitur: "de singularibus non est scientia", concedo. Et cum dicitur: "rhetorica est de singularibus", dico quod rhetorica secundo modo dicta non est de singularibus, immo /f. 193va/ de oratione persuasiva in communi. Unde non docet persuadere de tali negotio particulari nec de contingenti⁷ talis personae, sicut Socratis⁸, sed istud habet facere habens habitum rhetoricae et utens ea. Unde licet rhetorica consideret factum et personam secundum quod est docens, tamen non considerat hanc personam vel hoc factum, sed considerat personam et factum in communi.

2. Ad aliam: quando dicitur: "ille habitus non est scientia qui est de his quae sunt a voluntate nostra". Dico quod aliquid esse a voluntate nostra potest esse dupliciter: uno modo possunt aliqua esse a voluntate

4. negotium: negationem B.

6. modum: modo B.

8. Socratis: Socrates B.

5. facta: facto *vel* facti *fortasse scriben-*

7. contingenti: communi B.

nostra secundum aliquam rationem necessariam⁹, <alio modo ***>. Modo de illis quae fiunt ex nostra voluntate absque aliqua ratione, verum est quod de talibus non est scientia. Tamen de illis quae fiunt a voluntate nostra regulata ratione, bene est scientia per relationem eorum ad¹⁰ principia ex quibus tale habent¹¹ esse. Et cum dicitur quod talia sunt possibilia esse vel non esse, dico quod supra principiis et causis orationis persuasivae necessarium est quod persuadeant. Modo de talibus quae sunt a voluntate nostra secundum rationem <regulata> est rhetorica¹².

3. Ad aliam: cum dicitur quod "illa de quibus est rhetorica non sunt eadem apud omnes", falsum est. Et cum probatur, quod istud quod esset iustum in una regione non esset iustum in alia, verum est; sed ista rhetorica quae utitur istis legibus est habitus generatus per persuasionem, et est rhetorica utens, et ista non est scientia. Sed illa rhetorica quae docet modum persuadendi eodem /f.193vb/ modo est apud omnes.

4. Ad aliam: cum dicitur: "scientia est habitus per demonstrationem acquisitus", concedo. Et cum dicitur quod rhetorica acquiritur per persuasiones et non per demonstrationes, dico quod rhetorica ut est habitus acquisitus de oratione persuasiva per eius principia acquiritur per demonstrationes. Et cum dicitur: generat suspicionem, verum est rhetorica utens; sed rhetorica docens modum persuadendi non generat persuasionem, immo habitum firmum de persuasionem, quia impossibile est aliter persuadere quam docet ibi. Quare etc.

Quaestio 2

Consequenter quaeritur utrum rhetorica differat a dialectica.

1. Arguitur quod non, quia scientiae quae sunt ordinatae ad eundem finem sunt eadem. Sed rhetorica et dialectica ordinantur ad eundem finem. Ideo etc. Maior patet. Et minor, quia rhetorica ordinatur ad persuadendum iudici, et dialectica ordinatur ad generandum opinionem in respondente. Modo persuasio est opinio. Ergo utraeque ordinantur ad opinionem habendam, nisi quod una ordinatur ad opinionem in iudice et alia in respondente; et ista differentia est materialis solum, quae non facit distinctionem in scientia.

9. necessariam: regulata *addendum vel scribendum?*

11. habent; habet B.

12. rhetorica: regulata B.

10. ad: *add. i mg.* B.

2. Item: scientiae quae sunt de eodem subiecto sunt eadem. Istaе duae sunt huiusmodi. Ideo etc. Maior apparet, quia scientiae distinguuntur secundum distinctionem rerum de quibus sunt, ut apparet III. De anima^A. Minor apparet, quia, ut vult Victorinus in Rhetorica^B sua et Isaac in sua^C et Alfarabius in quibusdam praeambulis ad Rhetoricam^D, *rhetorica* est de sermone ordinato ad movendum¹ alterum. Modo dialectica est de tali sermone, scilicet de sermone dialectico, qui est ad movendum² alterum, scilicet ad opinionem vel fidem.

3. Item: illae scientiae sunt eadem quae utuntur eisdem locis et considerationibus. Sed dialectica et rhetorica sunt huiusmodi. Ideo etc. Maior de se patet. Et minor declaratur, quia ut vult Auctor^E loci eidem sunt dialectici et rhetorici, sicut a genere, a simili et a contrario; etiam Philosophus in principio Rhetoricae^F suae dicit quod utraque, tam dialectica quam rhetorica, utitur quibusdam communibus et non sunt generis determinati; unde dicit quod omnes conantur accusare et defendere quantum ad rhetoricam, arguere et sustinere quantum ad dialecticam.

In oppositum est Auctor^G qui ponit quattuor differentias inter rhetoricam et dialecticam.

Dico quod rhetorica et dialectica sunt distinctae scientiae, quia illae scientiae sunt distinctae quae sunt de distinctis subiectis vel de eodem diversimode considerato, quia utrumque istorum facit distinctionem in scientiis. Modo istae duae vel sunt de eodem subiecto diversimode considerato vel de distinctis subiectis. Ideo etc. Minor declaratur, quia dialectica est de syllogismo dialectico ut ordinatur ad generandum opinionem, rhetorica autem est de oratione³ persuasiva vel de modo persuadendi iudici. Syllogismus autem dialecticus, de quo est */f.194rb/* dialectica, aggenerat opinionem in respondente. Etiam differunt in instrumento, quia rhetoricus utitur enthymemate et exemplo, non enim utitur syllogismo, quia impossibile vel saltem difficile est invenire propositionem universalem in materia rhetorica sine instantia. Si enim advocatus proponeret ibi propositionem universalem, statim adversarius suus posset sibi instare in aliquo individuo. Nec utitur inductione, scilicet inducendo in omnibus singulari-

1. movendum: modum B. 2. movendum: modum B. 3. oratione: *cor.s.l.*
ex opinione B.

A. III, 8 431b 24-25. B. In Cic.Inv. I c.5; ed. Halm p.173. C. Nescio quem librum alleget Radulphus; in libro "De definitionibus" ab Isaac conscripto locus non invenitur. D. Ed. Venetiis 1515, f.2rb;2va.
E. IV, 1216A-C. F. I, 1 1354a 1-6. G. IV, 1206C-D.

bus, sed utitur exemplo, quia non apparet ita bene probabilitas si uteretur inductione sicut quando utitur exemplo. Unde si aliquis deberet puniri propter aliquod delictum, et argueretur sic: 'iste fecit tale factum, et sic fuit punitus; iste alius fecit tale factum, et sic fuit punitus; et sic de aliis omnibus; ergo omnis qui facit tale factum sic debet puniri', statim adversarius instet sibi in aliquo qui propter tale delictum sic non fuit punitus, quia non aequaliter omnes personae debent puniri propter idem factum. Non ergo debet uti inductione, sed debet uti exemplo dicendo: 'talís propter tale delictum sic fuit punitus; ergo et iste propter simile eodem modo debet puniri', et sic non poterit instare. Etiam utitur enthymemate et non syllogismo, sicut si aliquis fuerit occisus, et vellet probare de aliquo qui invenitur ibi praesens, quod istud homicidium non perpetravit, debet sic arguere: 'iste habet pedes pulverizatos⁴; ergo istum non occisit'; istud enim est verisimile, ex /f.194va/ quo ille [est] occisus diu est, et iste habet pedes pulverizatos, signum est quod iste modo venit a remotis, et non occisit⁵ illum. Sed si uteretur syllogismo dicendo sic: 'omnis qui habet pedes pulverizatos non occisit istum. Iste habet pedes pulverizatos. Ergo non occisit istum', statim apparet defectus in universali propositione, non enim oportet quod quicumque habet pedes pulverizatos non occisit istum, quia potest ponere de pulvere super pedes suos dato quod ipsum occidat. Et ideo non debet uti syllogismis, quia non inveniuntur ibi propositiones universales omnino verae. Sed dialecticus utitur syllogismo et inductione.

Item differunt in modo considerandi, quia dialecticus determinat de oratione dialectica ut ordinatur ad movendum virtutem apprehensionis, sicut intellectum speculativum. Sed oratio persuasiva, de qua est rhetorica, non ordinatur ad hoc ut speculetur, sed ordinatur ad movendum appetitum iudicis, scilicet ad movendum virtutem irascibilem et concupiscibilem, irascibilem ut habeat indignationem partis adversae et concupiscibilem ut habeat miserationem partis propriae.

1. Tunc ad rationes: ad primam: cum dicitur: "scientiae quae ad eundem finem ordinantur sunt eadem", concedatur. Et cum dicitur: istae sunt huiusmodi, falsum est, sicut visum est, quia una, scilicet dialectica, ordinatur ad movendum virtutem apprehensibilem, alia autem ad movendum appetitum.

4. pulverizatos: pulveri datos(?) B.

5. occisit: occidit B.

2. Ad aliam: "scientiae quae sunt de eodem subiecto sunt eadem", verum est, si sint de eodem subiecto et sub eadem /f.194vb/ ratione considerato⁶. Modo illud de quo in istis determinatur non consideratur sub eadem ratione, quia in dialectica consideratur de sermone ordinato⁷ ad movendum virtutem apprehensivam, sed in rhetorica ut ordinatur ad movendum virtutem appetitivam iudicis, et ideo multum debet rhetor considerare circumstantias et passiones iudicis.

3. Ad aliam: cum dicitur: "illae scientiae sunt eadem quae utuntur eisdem locis", concedatur, si eodem modo utantur. Et cum dicitur: rhetorica et dialectica utuntur eisdem locis, dico quod hoc non est eodem modo, immo dialecticus utitur locis dialecticis ut ordinantur ad generandum opinionem, et hoc ad movendum virtutem apprehendentem, sed rhetor utitur locis ad persuadendum iudici, et hoc ad movendum appetitum irascibilem et concupiscibilem, ut misereatur partis propriae, et irascibilem ad indignationem partis adversae. Et quando dicitur quod Philosophus dicit in Rhetorica sua quod tam rhetorica quam dialectica utitur quibusdam communibus, dico quod hoc est diversimode, quia dialectica utitur quibusdam communibus ad quamlibet materiam applicabilibus, sed rhetorica utitur communibus applicatis magis ad materiam moralem.

Quaestio 3

Consequenter quaeritur utrum ad istam scientiam pertineat determinare de locis rhetoricis.

1. Arguitur quod non, quia nulla scientia debet transcendere metas suae considerationis. Modo ista scientia est logicalis. Ergo non debet transcendere metas <logicae>. Modo loci rhetorici sunt extra metas logicae. Quare etc.

2. Item: qua ratione Boethius hic determinat /f.195ra/ de rhetoricis, pari ratione Aristoteles in Topicis suis de eis determinaret, cum ibi determinetur de locis dialecticis sicut Boethius hic. Ergo cum Aristoteles ibi non determinavit de illis, ergo nec iste Auctor hic de eis debet determinare.

3. Item: qua ratione dialecticus habet ponere differentiam inter locos dialecticos et locos rhetoricos, eadem ratione haberet hoc facere rhetor.

6. considerato: considerata B.

7. ordinato: ordinata B.

Sed hoc non facit. Quare nec iste debet facere.

In oppositum est Auctor^A.

Dico quod considerare locos rhetoricos hoc potest esse dupliciter: vel per se vel per comparisonem ad locos dialecticos. Modo considerare locos rhetoricos secundum se, hoc non pertinet ad istam scientiam per se, quia ista scientia est logicalis. Modo loci rhetorici non pertinent ad logicum ut rhetorici sunt. Quare etc. Tamen per accidens et per comparisonem ad locos dialecticos habet ista scientia considerare de locis rhetoricis, quia loci rhetorici et loci dialectici secundum substantiam considerati conveniunt, quia sicut loci dialectici quidam sunt intrinseci, quidam extrinseci et quidam medii, ita etiam est de locis rhetoricis. Ergo iste qui considerat de locis dialecticis secundum substantiam suam debet de locis rhetoricis ut conveniunt cum dialecticis determinare. Modo hic determinatur de locis dialecticis, scilicet quantum ad substantiam suam et non quantum ad eorum usum et applicationem. Ergo debet Auctor iste dare differentiam inter locos; sed hoc non posset facere, nisi dedisset naturam locorum rhetoricorum. Ergo de locis rhetoricis debet hic determinari eo modo quo dictum est.

Sed intellegendum est quod Aristoteles qui determinat de locis dialecticis in Topicis suis non secundum substantiam suam, sed secundum usum suum et applicationem non habuit determinare de locis rhetoricis, quia loci dialectici et loci rhetorici in usu et applicatione non conveniunt, quia loci rhetorici ordinantur et applicantur ad persuadendum iudici; sed loci dialectici ordinantur ad generandum opinionem. Modo persuasio et opinio non sunt idem, nam persuasio ordinatur ad movendum appetitum iudicis, opinio autem ad movendum virtutem apprehendentem. Et ideo isti loci ad diversos fines ordinantur et applicantur. Et Aristoteles in Topicis suis determinavit de locis quantum ad eorum applicationem, ideo non debuit ibi de locis rhetoricis determinare. Unde quia loci rhetorici et loci dialectici in substantia loci conveniunt, et Auctor iste determinet hic de locis secundum suam substantiam, ideo de locis rhetoricis habuit se introducere.

1. Tunc ad rationes: Cum dicitur: "nulla scientia debet transcendere metas suae considerationis", verum est. Et cum dicitur: "ista scientia est logicalis, ergo" etc., concedo. Et cum dicitur: "loci rhetorici sunt extra

A. IV, 1205C.

metas logicae", dico quod loci rhetorici considerati quantum ad suum usum et finem ut sic sunt de consideratione rhetorici nec ut sic sunt de consideratione logici. Sed loci rhetorici considerati quantum ad suam substantiam habent convenientiam cum locis dialecticis, /f.195va/ et ideo ut sic de istis hic determinatur.

2. Ad aliam: cum dicitur: "qua ratione Boethius" etc. Dicendum quod non est simile, quia Aristoteles determinat in suis Topicis de locis dialecticis quantum ad eorum usum et applicationem, sed Auctor iste hic determinat de ipsis quantum ad suam substantiam non applicando eos; et quantum ad usum et applicationem differunt, ut visum est; sed quantum ad substantiam conveniunt. Ideo Aristoteles de eis non determinavit, sed iste de ipsis determinavit.

3. Ad aliam: cum dicitur quod qua ratione dialecticus habet ponere differentiam inter locos suos et locos rhetoricos eadem ratione rhetoricus. Dico quod non, quia dialecticus magis est artifex communis quam rhetoricus, et ideo magis habuit imponere differentiam locorum dialecticorum [et] a locis rhetoricis quam e converso. Ideo etc.

Expliciunt quaestiones magistri Radulphi Britonis super libro Topicorum Boethii.

RADULPHI BRITONIS SOPHISMA

OMNIS HOMO EST OMNIS HOMO

ediderunt N.J. Green-Pedersen & Jan Pinborg

OMNIS HOMO EST OMNIS HOMO.¹

1. ²Hoc est sophisma nunc et alias propositum, circa quod multa proponerentur inquirenda; quibusdam tamen disputatis, de uno² quaeratur ad praesens, utrum scilicet omnes habitudines locales sumantur ex modis essendi rerum, et cum hoc simul implicetur³, utrum dato quod omnes habitudines locales sumantur a modis essendi rerum cuilibet habitudini locali correspondeat unus modus essendi in re.

2. De primo arguitur: et videtur quod non omnes habitudines locales sumantur ex modis essendi rerum, quia inter contradictoria est habitudo localis mutua procedendo ab extremo ente ad extremum non-ens et e converso ab extremo non-ente ad extremum ens. Sed in extremo non-ente non est aliquis modus essendi in re, a quo possit sumi aliqua habitudo localis. Ergo etc. Maior patet de se. Minor declaratur, quia alterum extremum contradictionis est simpliciter non-ens; modo in illo quod est simpliciter non-ens non reperitur aliquis modus essendi in re. Ergo etc.

3. Item de secundo arguitur: et videtur quod cuilibet habitudini locali non correspondeat unus modus essendi in re⁴, quia locus medius est una habitudo localis, et tamen non potest sumi ab uno modo essendi in re. Ergo⁵ non cuilibet habitudini locali <cor>respondet unus modus essendi in re⁵. Maior patet. Minor declaratur: quia locus medius sumitur ex eo quod aliqua partim sibi invicem sunt eadem et partim diversa; modo aliquid secundum unum modum essendi non potest esse idem⁶ alteri et diversum. Ergo etc.

1 OMNIS-HOMO: omnis homo de necessitate est animal P. 2 Hoc-uno: circa istud sophisma gratia probans (*cor.ex* improbens) unum solum P.
3 implicetur: implicando M. 4 separatim *add.* P. 5 non-re: *om.* P.
6 potest esse idem: *om.* P.

4. Oppositum arguitur: quia si habitudines locales non sumerentur ex modis essendi in re, tunc essent figmenta. Hoc est inconueniens. Ergo etc. Maior patet, quia illud est figmentum cui nihil correspondet in re, et quod est solum secundum intellectum. Minor de se patet.

5. Item quod quaelibet habitudo una sumatur ab uno modo essendi in re¹ probatur sic: ex quo quaelibet habitudo localis sumitur ex modo essendi rei, et quaelibet habitudo una sumetur ex uno modo essendi et plures a pluribus; et tenet consequentia per locum a simili.

6. Ad istud sophisma dicebat respondens duo secundum quod duo quaerebantur. Primo quod omnes habitudines locales sumuntur ex modis essendi rerum, secundo quod omnis habitudo localis una sumitur ex modo essendi in re uno.

7. Primum declarabat sic, quia intellectus est virtus passiva, quae de se non potest aliquid facere², nisi moveatur a re vel a rei proprietate. Sed istae habitudines fiunt ab intellectu. Ergo etc. Maior patet per Philosophum III. De anima^A. Minor de se patet, quia istae habitudines locales sunt quaedam intentiones secundae, quae sunt entia causata ab intellectu et a ratione. Ergo etc.

8. Secundum declarabat satis facilliter, quia³ sicut habitudo localis sumitur ex modo essendi rei, ita una habitudo localis ex uno modo essendi rei. ⁴Ex quo ergo habitudo localis sumitur a modo essendi rei, et una habitudo localis sumitur ab uno modo essendi in re⁴.

Tunc respondebat ad rationes:

9. Ad primam <2>: quando dicitur: "inter contradictoria" etc., concedebat, et cum dicitur in minori "in extremo non-ente" etc., dicebat quod habitudo localis extremi non-entis ad extremum ens fundatur in extremo non-ente, non secundum quod non-ens est, sed secundum quod ens secundum intellectum, et ut sic est aliquid⁵ positivum. Modo quantumcumque alterum extremum contradictionis negetur et sit non-ens, tamen ut ego intellego ipsum non-ens est ens, et etiam pono ens secundum intellectum, et⁶ etiam ut sic est aliquid positivum, et ideo ut sic poterit ibi fundari intentio secunda, scilicet habitudo localis.

1 in re: rei P.

2 potest-facere: vadit ad actum P.

3 quia: quod M.

4 ex-re: etc. P.

5 ut-aliquid: etiam ens P.

6 et: om. M.

A. III, c. 4, 429a 13sq.

10. Ad aliam <3>: cum dicitur: "locus medius est una habitudo localis", concedebat, et cum dicitur quod "locus medius non potest sumi ab uno modo essendi", dicebat per interemptionem, quia ex eo quod aliqua conveniunt inter se, eo ipso etiam differunt; ita ponebat quod modus essendi ex quo sumitur locus medius est partim convenientia et partim differentia aliquorum¹ inter se.

11. Contra ista arguebatur, et primo contra solutiones rationum, et primo contra solutionem primae rationis <9>, quia ens universaliter, ut est commune ad ens in anima et ens extra animam, et non-ens universaliter, secundum quod negat ens in anima et ens extra animam, contradicunt; et cum inter ista habet esse habitudo localis a contradictoriis², et tamen. in hoc quod est non-ens nulla habitudo localis potest fundari, nec etiam in ipso potest esse aliquis modus essendi, ex quo possit sumi habitudo localis, ergo etc.

12. Item de hoc quod dicebat in solutione primae rationis <9> quod in non-ente fundatur habitudo localis secundum quod est ens secundum intellectum: contra, quia in non-ente fundatur habitudo localis ut est contradictorium alteri extremo quod est ens. Sed non-ens secundum quod est ens³ secundum intellectum non est contradictorium enti. Ergo etc.⁴ Maior patet: aliter enim non dicitur locus a contradictoriis, nisi quia fundatur in uno extremo contradictionis secundum quod contradicit alteri extremo. Minor patet, quod secundum Philosophum IV. Metaphysicae^B opiniones de contradictoriis sunt contrariae, et sic si habitudo non-entis ad ens fundaretur in non-ente ut est ens secundum intellectum, tunc magis esset locus a contrariis quam a contradictoriis.

13. Item: quaelibet intentio secunda debet differre essentialiter ab objecto super quod fundatur.⁵ Modo habitudo localis est quaedam secunda intentio. Ergo⁵ debet differre ab objecto supra quod fundatur, ut probatum est. Modo homo et non-homo sunt contradictoria, ergo habitudo hominis ad non-hominem et non-hominis ad hominem aut est⁶ homo aut non-homo. Sed non est homo nec non-homo. Ergo etc. Et sicut arguo de istis, ita

1 duorum *add.* P. 2 a contradictoriis: *om.* M. 3 est ens: est M
 ens P. 4 Ergo etc.: *om.* M. 5 Modo-Ergo: tunc ulterius arguitur
 habitudo localis P. 6 est: *om.* M.

intellegendum est de aliis. Sic ergo in illis contradictoriis saltem in altero extremo non potest fundari aliqua habitudo localis.

14. Item contra solutionem secundae rationis <10>, quando dicebat quod in locis mediis est reperire unum modum essendi, a quo sumitur una habitudo localis, quia eo ipso quod aliqua conveniunt eo ipso etiam differunt: contra, quia impossibile est aliqua duo esse sibi invicem eadem et diversa secundum unum modum essendi. Sed locus medius habet sumi ex eo quod aliqua¹ sunt sibi invicem partim eadem et partim diversa. Ergo etc.

15. Haec sunt arguta a magistro. Tunc arguebant quidam alii² sic: inter duo impossibilia³ potest esse habitudo localis. Sed⁴ impossibilia inter se nullam proprietatem habent, ex qua possit sumi habitudo localis. Ergo etc. Maior patet, quia si arguatur sic: 'si asinus volat, asinus habet alas', hic est bona habitudo localis, et fit inter impossibilia, quia impossibile est asinum volare et asinum habere alas. Ergo etc.

16. Item: esse in omni tempore et esse semper, et esse in omni loco et ubique sunt eadem realiter; et tamen ibi est diversa habitudo localis, quamvis ibi nulla sit diversitas in modo essendi nec etiam in re significata. Ergo etc. Maior patet quia esse ubique⁵ et esse in omni loco idem est et esse semper et⁵ esse in omni tempore. Minor declaratur, quia si dicatur: 'est in omni tempore, ergo est in aliquo tempore' vel 'est in omni loco, ergo est in aliquo loco', ibi est locus a toto in quantitate ad suam partem; si dicatur: 'est semper, ergo est nunc', est locus a toto in tempore; et eodem modo si dicatur: 'est ubique, ergo est hic', est locus a toto in loco. Ideo etc.

17. Item: habitudines locales sunt entia respectiva; ergo si sumerentur a modis essendi rerum, oporteret quod sumerentur a modis respectivis. Sed hoc est falsum, quia inter aliqua est habitudo localis, quae tamen non sunt respectiva, nec habent aliquem respectum inter se. Ergo non omnes habitudines locales sumuntur a modis essendi rerum, sed solum illae habitudines quae sunt inter respectiva. Maior de se patet, quia habitudo definiti ad definitionem et e converso et descripti ad descriptionem et sic de multis aliis est habitudo aliquorum quae non sunt relativa. Ergo etc.

1 duo *add.* P. 2 contra respondentem *add.* P. 3 non *add.* M.

4 et *add.* M. 5 et-et: nihil aliud est quam esse in omni loco nec esse semper quam P.

18. Item: simile est de habitudinibus localibus sicut de modis significandi. Sed non omnes modi significandi sumuntur a modis essendi¹, sicut patet in hoc quod est 'nihil' et 'caecitas' et talia. Ergo etc.

19. Item: in quolibet loco intrinseco est partim differentia et partim convenientia terminorum positorum in quaestione. Ergo si convenientia terminorum positorum in quaestione esset unus modus essendi sufficiens ad hoc quod esset locus medius, quilibet locus intrinsecus posset dici locus medius, et sic periret divisio locorum in locos intrinsecos et medios, quod tamen est falsum. Ideo etc.

20. Item: in loco a communiter accidentibus et ab usibus² et in loco a causa efficiente est unus modus essendi, sed hoc non esset si cuilibet habitudini locali corresponderet unus modus essendi in re, quia ibi sunt diversae habitudines locales, et tamen non est nisi unus modus essendi solum. Ergo etc.

21. Ad primum istorum <11> dicebat respondens. Ad maiorem: cum dicitur quod inter ens universaliter et non-ens universaliter est habitudo localis, concedebat, tamen quantumcumque pono non-ens universaliter, secundum quod intellego ipsum esse non-ens et esse extremum contradictionis, est ens secundum intellectum.

22. Contra hoc replicabatur, quia non-ens simpliciter³ nullum modum essendi potest habere, ex quo aliqua habitudo localis sumatur, quia quod est simpliciter non-ens nihil relinquit, et tale nullam proprietatem potest habere. Ideo etc.

23. Item: si non-ens universaliter esset ens secundum intellectum, ita quod intellegeretur, aut intellegeretur per rationem propriam aut per rationem entis. Non per rationem entis, quia ex hoc quod aliquid intellegitur per rationem entis in comparatione ad non-ens fundatur in ipso ente alia habitudo localis, quae est entis ad non-ens; nec per rationem non-entis, quia non-ens nullam habitudinem habet sive proprietatem habere potest. Ergo etc.

24. Item: illud quod est non-ens simpliciter nullam habitudinem potest habere ad alia. Sed alterum extremum contradictionis⁴ est non-ens simpliciter. Ergo etc.

¹ modis essendi: proprietate rerum P. ² et ab usibus: om. M hic etiam de loco a causa finali scribendum videtur, cf. §§ 72-73. ³ simpliciter: universaliter P. ⁴ quod est inter ens et non-ens simpliciter add. P.

25. Ad primum istorum <21> dicebat respondens: Quantumcumque ego negem ens universaliter et dicam non-ens universaliter, numquam possum ipsum intellegere nec fundare in ipso aliquam habitudinem localem, nisi ut est ens¹ secundum intellectum.

26. Et tunc ulterius replicabatur contra ipsum sicut prius <23>, et quaerebatur ab ipso ex quo modo essendi sumetur illa habitudo localis, quae est non-entis ad ens, quia aut sumetur ex modo essendi entis aut ex modo essendi non-entis. Non ex modo essendi entis, quia ex illo sumitur habitudo localis alia, quae est entis ad non-ens. Modo habitudo entis ad non-ens et habitudo non-entis ad ens sunt diversae habitudines locales, et secundum ipsum cuilibet habitudini locali correspondet unus modus essendi in re. Ergo etc. Nec ex modo essendi non-entis, quia non-ens nullam habitudinem habet, ut dictum est prius <24>.

27. Ipse dicebat quod intellectus isto modo intellegit non-ens quod primo intellegit aliquid per suam formam, ut est ens in actu, et deinde intellegit materiam, quae privata est² actu et forma, et ex illa intellectione intellegit non-ens, et tunc postquam intellectus intellexit non-ens ut extremum comparatum ad ens fundabit³ in ipso habitudinem localem, quae est non-entis ad ens.

28. Tunc ulterius replicabatur contra ipsum. Dicebat enim quod ex intellectione materiae devenit intellectus in cognitionem non-entis volens innuere, ut videtur, quod materia sit non-ens simpliciter, quod tamen est falsum, quia quamvis materia sit non-ens in actu est tamen ens in potentia, et est in quolibet ente. Ideo etc.

29. Item dicebat, ut prius, quod ex intellectione alicuius entis particularis potest intellectus manuduci in cognitionem materiae, quae privata est actu et forma, et ex ista intellectione intellegit non-ens⁴, ut dictum est. Ergo etc.⁵

30. Et tunc replicabatur contra ipsum sicut prius.

1 ens: *om.* M.
add. M.

2 est: *om.* M.
5 ergo etc.: *om.* M.

3 fundabit: fundabat M.

4 etc.

31. Tunc quidam alius dicebat quod ex modo essendi habitus sumatur habitudo localis privationis ad habitum, et ex modo essendi entis habitudo localis non-entis ad ens, ita quod volebat quod habitudo localis habitus ad privationem et habitudo localis privationis ad habitum, quae sunt diversae habitudines locales, sumantur ex eodem modo essendi in re, et eodem modo quod habitudo entis ad non-ens et non-entis ad ens, quae sunt diversae habitudines locales, sumuntur ex eodem modo essendi.

32. Et tunc replicabatur contra ipsum, quia tunc non cuilibet habitudini locali corresponderet unus modus essendi in re, quod erat contra respondentem.

33. Item: si ex modo essendi habitus sumatur habitudo privationis ad habitum, et eodem modo etiam si ex modo essendi entis sumatur habitudo non-entis ad ens, tunc quaerebatur ab ipso per quem modum¹.

34. His visis notandum est quod in ista quaestione duo sunt difficilia, quae maxime faciunt hic dubitare. Unum est per quem modum privatio et universaliter non-ens habet intellegi per habitum, et quomodo privatio et non-ens habent comparisonem ad habitum, et ex quo modo essendi illa comparatio sive habitudo privationis ad habitum sive non-entis ad ens habeat sumi. Aliud est quod dato quod omnes habitudines locales sumantur ex modis essendi rerum, utrum quaelibet una habitudo localis sumatur ex uno modo essendi in re.

Ad istorum igitur evidentiam praemittenda sunt tria. Primum est quid sit locus et quae sint eius divisiones. Secundum est quomodo non-ens² et similiter³ privationes habent intellegi per habitum. Tertium est quare aliquis locus dicitur intrinsecus vel extrinsecus vel medius.

35. Circa primum est advertendum quod locus in dialectica accipitur metaphorice et ad similitudinem loci⁴ naturalis. Modo in loco naturali est quoddam⁵ materiale sicut⁶ superficies continentis in tanta distantia ad orbem et aliquid formale scilicet⁷ virtus conservativa locati, secundum Commentatorem IV. Physicorum^C. Ergo eodem modo in loco dialectico est aliquid materiale, sicut habitudo termini ad terminum, sive illa habitudo

1 per-modum: modus per quem hoc erat possibile P. 2 ens: om. M.
3 et similiter: simpliciter et P. 4 loci: om. M. 5 naturali-
quoddam: om. M. 6 sicut: scilicet P. 7 scilicet: sicut P.

C. IV c.14. Ed.Iun. IV, f.126 F-H.

sit formaliter expressa sive sit habita virtualiter - quod dico propter locum maximam - ratione cuius habitudinis ex uno infertur semper alterum. Et est formale aliquid sicut¹ ratio confirmandi argumentum, quae quidem ratio est esse ex notioribus respectu talis praedicati vel talis subiecti, quia ex sola habitudine hominis ad animal respectu cuiuscumque praedicati posset inferri animal ex homine, et tamen non semper esset ibi bona habitudo localis, nisi esset ratio confirmandi ex notioribus.

36. Ulterius est sciendum quod adhuc habitudo ista quae est confirmativa argumenti, sive locus dialecticus quod idem est, potest sumi pro intentione vel pro re subiecta intentioni. Unde loci differentiae maximae sunt termini, loci autem maximae sunt propositiones, et sumendo locum maximam vel locum differentiam maximae pro re subiecta intentioni habitudo est² termini ad terminum vel propositionis ad propositionem reddendo singula singulis <***> sunt intentiones locorum apud quosdam³. Credo tamen quod res subiecta intentioni loci, sive sit maxima sive sit differentia maximae, est habitudo terminorum aliquorum, sive ista habitudo sit terminorum expressorum in arguendo⁴ sicut in loco differentia maximae, sive non expressorum sed virtualiter habituum sicut in loco maxima. Intellectio istius habitudinis ratione qua haec habitudo est confirmativa alterius est intentio loci, ita quod ratio intellegendi confirmativa argumenti est intentio loci in abstracto, habitudo autem ista, ut est sic intellecta in ratione confirmantis est intentio loci in concreto. Unde illae intentiones locorum, et similiter quaelibet alia intentio secunda, habent suum subiectum sive obiectum concernere et denominare, sicut accidentia absoluta concreta sua subiecta denominant et concernunt. Et ideo locus sic definitur quod locus est sedes argumenti, ita quod de intentione loci concreta praedicatur sedes sive habitudo confirmans argumentum, quod⁵ est obiectum⁶ intentionis loci, sicut in definitione accidentis concreti subiectum praedicatur de accidente.

37. Iste autem locus vel est maxima vel differentia maximae. Modo ista maxima est intentio vel intellectio alicuius complexi confirmantis argumentum in abstracto, in concreto autem⁷ est complexum sic intellectum ut est confirmans argumentum. Differentia autem maximae est habitudo

1 sicut: *om.* M. 2 habitudo est: vel M. 3 apud quosdam: secundum aliquos P. 4 arguendo: argumento P. 5 quod: quae M.
6 obiectum: subiectum M. 7 autem: *om.* M.

aliquorum terminorum, ita quod haec habitudo attribuitur alicui complexo, ratione tamen alicuius incomplexi. Intellectio ergo istius habitudinis termini ad terminum, quae¹ deberet² probari de uno termino per alterum vel etiam removeri ab uno per alterum, est intentio differentiae maximae in abstracto, ita quod intentio differentiae maximae in abstracto nihil aliud est quam intellectio habitudinis termini ad terminum, ut haec habitudo est confirmans argumentum. Ista autem habitudo sic intellecta ut confirmans argumentum est intentio differentiae maximae in concreto.

38. De secundo sciendum quod distinctio istarum habitudinum localium, quae sunt quaedam intentiones secundae, sicut et aliarum secundarum intentionum est ex distinctione suorum obiectorum vel modorum essendi suorum obiectorum. Modo res inter quas est habitudo localis confirmans argumentum vel sunt sibi invicem eadem aliquo modo essendi in³, vel una est totaliter diversa ab altera, vel una est alteri partim eadem et partim diversa. Si sint eadem⁴ aliquo modo essendi <in>, aut sunt⁴ sic eadem sibi invicem, quod sint totaliter eadem, et sic sunt loci a substantia, aut sunt sibi invicem eadem sic, quod sint eadem aliquo modo essendi in, sicut causa et effectus sunt eadem aliquo modo essendi in et sic de consimilibus, et sic sunt loci a concomitantibus substantiam. Si primo modo, hoc est dupliciter: aut unus terminorum positorum in quaestione explicat totam essentiam alterius secundum esse rei extra animam, et sic est locus a definitione, vel secundum esse rei intellectum et significatum, et sic est locus a descriptione et a nominis interpretatione. Unde secundum Boethium in Topicis suis^D locus a descriptione non dicitur locus a substantia, nisi quia ponitur loco definitionis. Etiam locus ab interpretatione licet non indicat quiditatem rei, tamen indicat quid est esse significatum rei. In locis autem a concomitantibus substantiam sufficit quod termini ibi positi aliquo modo sint idem, et unum sit idem alteri⁵ aliquo modo essendi in⁶. Item nec oportet quod habitudo localis dicatur univoce de omnibus istis habitudinibus localibus, sed secundum prius et posterius. Si autem termini, inter quos fundatur habitudo localis confirmans argumentum, sunt totaliter diversi, sic est locus extrinsecus. Locus

1 quae: quod M. 2 deberet: dicitur P. 3 in: *i.mg.* M *om.* P.

4 aliquo-sunt: *om.* P. 5 in *add.* M. 6 in: *om.* M

enim extrinsecus dicitur quando unus terminorum positorum in argumento nullo modo essendi in habet includi in alio, sicut unum oppositorum nullo modo essendi in includitur in alio. Et sciendum de loco a simili, quod habitudo unius similis ad aliud, bene esset principium inferendi unum ex alio, tamen non est locus nisi illud respectu cuius dicitur ista habitudo sit notius inesse uni similium quam alteri. Si autem termini positi in argumento partim conveniant et partim differant, sic est locus medius, Unde locus medius est habitudo aliquorum terminorum, qui partim conveniunt et partim differunt; utrum autem hoc sit secundum unum modum essendi, videbitur in sequentibus <49sq. >.

39. De tertio Philosophus vult in prooemio et III. De anima^E et IX. Metaphysicae^F, quod privatio et non-ens intelleguntur per habitum sive per speciem habitus et speciem entis, reddendo singula singulis. Sed per quem modum hoc sit, illud est difficile, quia aut simul dum intellegitur habitus intellegitur privatio, aut primo intellegitur habitus et postea privatio. Non primo modo, quia impossibile est intellectum, cum sit simplex et indivisibilis, plura simul intellegere. Nec secundo modo, quia post actualem cognitionem habitus nulla cognitio potest manere in anima nisi potentia et habitu. Modo illud quod est in potentia et habitu solum non potest movere intellectum ad aliquid alterum, et ideo quantumcumque primo intellegatur habitus manens¹ per speciem et cognitionem non potest movere ad hoc quod postea intellegat privationem.

40. Aliqui volunt dicere quod sicut visus percipit tenebram, secundum quod percipit se non immutari a specie habitus, sic intellectus intellegit privationem in quantum intellegit se non immutari a specie habitus. Sed istud non valet, quia tunc aut privatio intellegitur post² habitum aut simul cum habitu; sed nullo istorum modorum, ut probatum est iam <39>. Ergo etc. Maior patet; minor declarata est.

41. Item arguitur de hoc quod dicebant³, quod intellectus potest intellegere privationem per non intellegere habitum et non-ens etiam⁴ per non intellegere ens: contra, quia secundum Philosophum IV. Metaphysicae^G opiniones de contradictoriis sunt contrariae, et aliquid ponunt

1 manens: intellectus P. 2 post: per M. 3 dicebant: dicebat P.
4 etiam: simpliciter P.

E. III, c.6, 430b 22sq. F. IX, c.2, 1046b 9sq. G. IV, c.3, 1005b 26-32 (cf. Thomam Met. IV no. 602).

secundum animam, et sic vult quod intellectio privationis et etiam non-entis sint aliquid positivum actu in intellectu. Sed non-intellectio alicuius habitus nihil positivum est. Ergo etc. Et confirmatur, quia intellectus privationis debet esse distinctus; sed non-intellectio habitus, sicut non-intellectio hominis, si esset intellectio privationis vel non-entis sicut non-hominis, non esset distinctus essentialiter a quolibet alio, sicut ab intellectu asini vel equi et consimilium quae sunt separata ab homine; ideo etc.

42. Propter quod credo quod privatio habet intellectum¹ per habitum in hunc modum, ita quod per speciem habitus intellectus cognoscit privationem et per speciem entis intellectus cognoscit non-ens, quia suppono^H quod intellectus factus in actu per cognitionem alicuius intellegibilis² maioris potestatis est quam quando prius erat in potentia ad illud³. Modo ponamus ulterius quod intellectus habitum intellegat. Tunc arguitur: intellectus intellegens habitum, quia maioris potestatis est cum habet actualem intellectionem habitus quam erat ante, ut suppositum est, ideo intellegat omne habens habitudinem et ordinem ad habitum. Modo ordo est naturalis privationis ad habitum, et dato quod nullus intellectus esset, et ideo ex isto ordine intellectus insurgit in cognitionem et intellectum⁴ positivum privationis et etiam non-entis.

43. Et si dicatur sicut prius <39> arguebatur: "aut ergo simul cum intellexerit habitum intellegat privationem, aut intellegat privationem post habitum" etc., dico quod successive, ita quod primo intellegat habitum. Et quia ordo naturalis est privationis ad habitum, ideo ex isto ordine per speciem habitus intellegat privationem, ut dictum est <42>. Eodem modo non-ens intellegitur successive per speciem entis, quod⁵ est ordo naturalis non-entis ad ens, quia non-ens dicit repugnantiam ad ens, et ideo ex ista repugnantia insurgit intellectus ad cognoscendum non-ens.

44. Et si dicatur <39> contra hoc, quod post cognitionem actualem habitus et etiam [non-]entis nulla cognitio manet in anima nisi in potentia et habitu, et ideo quod est solum in potentia non potest movere intellectum ad⁶ intellegendum alterum. Dico ad maiorem concedendo eam, tamen quia

1 habet intellectum: debet intellegi P. 2 intellegibilis: intellectus M.
 3 intellegibile *add.* P. 4 intellectum: intellegendum M. 5 quod:
 quia P. 6 cognoscendum et *add.* P.

H. Cf. Rad.Br. Quaest. in De anima III,19, ed. Fauser p. 260sq.

intellectus post actualem cognitionem¹ est maioris potestatis quam ante, ideo ex naturali ordine, quem habet privatio ad habitum et non-ens ad ens, intellectus insurget ad cognoscendum privationem et non-ens, ut dictum est. Ideo etc.

45. Tunc his visis cum quaeritur utrum omnes habitudines locales sumantur ex modis essendi rerum, et utrum una habitudo localis ex uno modo essendi in re². Dico ad primum quod quaedam sunt habitudines locales quae sunt inter extrema positiva, et tales habitudines locales habent sumi a modis essendi positivis in re, sicut manifestum est de se, quia ex hoc quod effectus aliquo modo essendi in est in³ sua causa, est habitudo localis causae ad effectum, et similiter e converso. Aliae sunt habitudines locales quae sunt inter extrema, quorum unum est ut ens et ut habitus aliud ut non-ens et privatio, et adhuc habitudo talium procedendo ab ente ad non-ens vel ex habitu⁴ ad privationem sumitur ex modo essendi positivo in re, quia talis habitudo fundatur in extremo ente; etiam habitudo talium procedendo a non-ente vel a privatione ad ens vel ad habitum⁵ habet sumi a modo essendi positivo in re, quod probatur ratione sic⁶: quia illud quod solum est⁷ secundum intellectum, cui etiam nihil in re correspondet nec in re significata per ipsum nec in re significata⁸ per alterum, videtur esse figmentum. Sed habitudines locales non sunt figmentum. Ideo etc.

46. Dico tamen quod quamvis habitudo quae est inter extrema positiva et habitudo quae est inter extrema non-positiva sumantur a modis essendi positivis in re, tamen hoc est differenter, quia ubi unum extremum est ens et alterum non-ens, tunc habitudini quae est extremi entis ad extremum non-ens correspondet modus essendi positivus ipsius entis. Sed alii habitudini quae est non-entis ad ens correspondet etiam iste idem modus essendi ipsius entis et habitus qui prius correspondebat habitudini locali quae erat entis ad non-ens, quia habitudo localis non fundatur supra rem absolute sed supra rem intellectam prius <***> habitudo localis praesupponit esse⁹ primum intellectum rei. Tunc arguitur: esse¹⁰ intentionale praesupponit suum esse primum intellectum. Ex isto ergo in re esse ex quo sumitur primus intellectus¹¹ rei debet sumi secunda eius intellectio, quia prius et posterius essentialem ordinem habent inter se. Modo privatio

1 ipsius habitus (?) *add.* P. 2 in re: *om.* M. 3 in est in: inest M.
4 vel ex habitu: *om.* M. 5 vel ad habitum: *om.* M. 6 sic: secundum
(?) M. 7 est: habet esse P. 8 per-significata: *om.* M. 9 esse:
om. M. 10 esse: *om.* M. 11 primus intellectus: modus primus essendi P.

et non-ens suo primario intellectu intelleguntur per speciem habitus et entis, ut dictum est prius <42>. Ergo secunda intellectio privationis et ipsius non-entis, cuiusmodi est habitudo eorum ad ens, sumeretur ex specie et modo ipsius entis et habitus.

47. Advertendum tamen est per quem modum habitudo non-entis ad ens et privationis ad habitum sumatur ex modo essendi entis et habitus, quia licet ex eadem radice in re sumatur intellectus privationis et habitus, tamen uterque a se invicem est diversus; sed habitudo localis attribuitur rei intellectae; quia aliud et aliud est esse intellectum entis et esse intellectum non-entis, ideo habitudo localis attributa enti in comparatione ad non-ens et non-enti in comparatione ad ens sunt diversae habitudines locales.

48. Illam rationem concedo, et tamen dico, quod idem modus essendi in re correspondet utrique istarum habitudinum, quemadmodum dictum est, quod postquam intellectus intellexerit ens et non-ens etiam per speciem entis, ut dictum est <43>. Ideo sicut ipse intellexerit ista, potest unum ad alterum comparare, et e converso; et quia non-ens et eodem modo privationem intellexit per speciem entis, ideo etc.¹

Et haec quantum ad primam partem quaestionis sufficiant.

49. De secunda parte quaestionis, utrum videlicet una habitudo localis sumatur ex uno modo essendi in re. Istud est difficile, et haec sunt quae faciunt dubitare: primo quod impossibile est aliquid secundum unum² modum essendi esse conveniens alteri et differens ab eodem. Sed loci medii sumuntur ex hoc quod aliqua sibi invicem partim conveniunt et partim differunt. Ergo saltem loci medii non sumuntur ex aliquo uno modo essendi in re. Et ex hoc sequeretur quod locus medius non esset unus locus formaliter et simpliciter, sed quasi per aggregationem diversorum locorum, scilicet intrinseci et extrinseci.

50. Item: alia difficultas est e contrario, quia locus medius videtur esse unus locus, quia ibi una est maxima, ideo videtur quod habitudo localis media, quae est differentia maximae, sit una. Et confirmatur, quia una maxima non differt ab alia maxima, nisi quia una differentia maximae differt ab alia differentia maximae. Et ideo ex quo maxima in loco medio est una, et differentia maximae, quae non est aliud quam locus medius, est una³. Et ideo si locus medius est unus, sumetur ex una proprietate in re. Maior

1 ideo etc.: om. M.

2 unum: eundem P.

3 una: unus MP.

patet, quia una maxima non differt ab alia, nisi quia propositio denotans habitudinem termini ad terminum, quae est differentia maximae, differt ab alia. Ideo et cetera.

51. Hic sunt duae viae. Una est supponendo quod habitudines locales attribuuntur terminis praesupposito esse intellecto rei. Et per hoc tunc arguitur: illud quod habet unum significatum et intellectum potest habere unam¹ habitudinem localem ad alterum. Sed casus et coniugata - et sic intellegendo de aliis terminis quae faciunt locum medium - habent significatum unum et esse intellectum unum, et hoc supposito quod non sint aequivoca nec multiplicia aliquo modo multipliciter. Ergo etc. Et sic locus medius esset habitudo localis aequae simplex sicut locus intrinsecus vel extrinsecus, et sic casus et coniugata - et idem intellegendo de aliis consimilibus - habent habitudinem unam localem.

52. Sed tenendo istam viam, quomodo tunc evademus rationem prius factam <49>, cum dicitur quod impossibile est unum et idem secundum unum eundem modum essendi et unam rationem sumptam ex uno modo essendi esse idem et differens alteri etc.? Intellegendum quod sicut colores medii, sicut color fuscus vel pallidus, aequae simplices sunt sicut colores extremi, cuiusmodi sunt albedo, nigredo, quia tamen commixtio est in coloribus mediis ex causis colorum extremorum, ideo vocati sunt colores medii; quia tamen ista commixtio colorum mediorum solum est in causis colorum extremorum, ideo sunt colores aequae simplices sicut colores extremi. Eodem modo erit in locis², quia habitudo localis ipsius principalis³ vel casus ad coniugatum³ faciet unam habitudinem aequae simplicem sicut est habitudo localis intrinseca vel extrinseca, tamen causa quare talis locus vocatur⁴ medius est convenientia⁵ in re, et ita non obstante quod causa loci medii non sit una et simplex in re, erit tamen una habitudo localis et simplex sicut locus intrinsecus et extrinsecus.

53. Ex hoc tunc ad rationem⁶ <49>: cum dicitur "impossibile est unum et idem secundum⁷ eundem modum essendi" etc., conceditur. Et cum dicitur quod "loci medii sumuntur ex hoc quod aliqua sibi invicem partim conveniunt et partim differunt", verum est. Et ideo bene volo quod non habent unum

1 unam: *om.* M. 2 mediis *add.* P. 3 vel-coniugatum: ad casum vel coniugatum *scribendum videtur.* 4 vocatur: est M. 5 est convenientia: commixta M. 6 rationem: formam rationis P. 7 unum et *add.* P.

modum essendi in re ex quo sumantur, nec istud requiritur, immo convenientia et differentia¹ aliquorum diversorum modorum rerum sufficit ad hoc, quod intellectus fundet ibi unam habitudinem localem, quia habitudo localis fundatur inter aliquos terminos, non secundum rem absolute, ut prius <46> dicebatur, sed secundum esse significatum et intellectum. Et quia significatum terminorum, quorum est habitudo localis media, est unum sicut significatum principalis, casus et coniugati, ideo habitudo localis eorum, quae dicitur locus medius, est una. Et secundum istam viam est ponere, quod sit una habitudo localis, quamvis non habeat unum modum essendi in re sibi correspondentem, dummodo termini ibi positi habeant unum significatum.

54. Et si dicatur: si locus sumitur ex modo essendi in re, et una habitudo localis sumetur ex uno modo essendi in re. Dico quod non sequitur, quia locus non sumitur immediate a re², sed a re secundum quod intellecta est, quia prius oportet rem absolute intellegere quam in habitudine ad aliud, ex qua quidem habitudine sumitur locus sive habitudo localis. Ideo quia res, ut ex ea sumitur locus medius, est intellecta uno intellectu, et ex re uno intellectu intellecta sumitur unus locus sive una habitudo localis, ideo locus medius erit unus, quamvis etiam modus essendi in re non sit unus.

55. Alia via potest esse, quia in re subiectum et accidens possunt tripliciter comparari³: vel secundum quod subiectum informatum est accidente, et sic habitudo localis abstracti accidentis et concreti sumetur a causa formali ad suum effectum, vel e converso, ut 'albedo est, ergo album est'; et est tunc locus intrinsecus. Alio modo subiectum et accidens possunt comparari secundum quod subiectum et accidens sunt unum in esse, non determinando plus utrum taliter vel taliter sint unum in esse, et ex tali habitudine sumitur ratio concreti absolute, nec sumitur aliqua habitudo localis. Alio modo subiectum et accidens possunt comparari, ut unum est principium intellegendi⁴ et significandi reliquum⁵ realiter. Et secundum istam habitudinem sumitur locus a casibus et coniugatis, et est locus medius, quia ex quo unum est principium intellegendi reliquum⁶, ideo⁷ partim possunt convenire et partim differre, ut patet intuenti.

1 differentia: disconvenientia P.
considerari M. 4 alterum *add.* P.
6 et significandi alterum *add.* P.

2 absolute *add.* P.
5 reliquum: rem M.
7 ideo: non P.

3 comparari;

56. Et si dicas: tu non das modum essendi, sed modum intellegendi. Dicendum quod non solum secundum modum intellegendi unum est prius altero, nec e converso¹ solum est ibi modus intellegendi, sed etiam modus essendi, quia ex hoc videlicet quod realiter albedo prior sit secundum naturam quam esse album. Ideo etc.

57. Et si dicas quod unum et idem non potest esse partim idem alteri et partim ab eo diversum secundum eundem modum essendi. Dico quod licet secundum unam proprietatem aliqua sibi invicem non conveniant et differant, secundum tamen quod illa convenientia et differentia habent unum modum essendi, ille locus qui sumetur ab ipsis dicitur locus medius. Ideo etc.

58. Et si dicas: iam ille locus medius non differt a loco a causa formali, quia ille est modus essendi a quo sumebatur locus a causa formali, quia causa formalis et suus effectus aliquo modo conveniunt et differunt. Dico quod immo locus a causa formali et locus medius differunt, quia alia est ratio secundum quam hoc dicitur prius et illud posterius, et secundum quam etiam² hoc dicitur forma et illud formatum.

59. Sed de loco a divisione est dubium, quia nulla una habitudo sive proprietas videtur esse ibi, ex qua sumatur una habitudo localis, quia ibi est duplex habitudo, una quae est ipsorum dividendum inter se, et illa habitudo localis est extrinseca; alia est autem habitudo dividendum ad divisum, et illa est intrinseca. Verbi gratia: sicut hic: 'si Socrates est animal, aut est rationale aut irrationale; sed non est irrationale; ergo est rationale', hic est locus a divisione. Modo habitudo istorum dividendum inter se, quae sunt 'aut est rationale aut irrationale' est extrinseca, scilicet ab oppositis, sed habitudo istorum dividendum sub disiunctione sic acceptorum ad divisum, quod est animal, est intrinseca. Unde secundum Boethium in Divisionibus^I suis videtur quod talis locus a divisione sit locus medius per aggregationem duorum locorum, quorum unus est intrinsecus et alius extrinsecus, ut ostensum est <49>.

60. Et adhuc manet dubitatio de loco a divisione negative³, unde aliquis diceret mihi, quod bene ostendo in loco a divisione per affirmationem, tamen in loco a divisione per negationem non, quia in loco a

1 e converso: etiam P. 2 etiam: om. P. 3 negative: per negationem P.
I. Non in Divis., cf. Dif.top. II,1193C.

divisione per negationem non est aliquid commune, in quo termini ibi positi conveniant, et ita iste locus saltem non potest poni locus medius per aggregationem¹ intrinseci et extrinseci.

61. Et ego dicerem quod mihi videtur, quod locus a divisione per negationem non est locus medius nisi per aliquam similitudinem ad alios locos medios a divisione, quae quidem divisio est facta per membra positiva. Et ecce ita est similitudo, quia si dicatur arguendo sic per locum a divisione facta per negationem: 'mundus aut habuit originem aut non; sed non habuit originem, quia si habuisset originem, incepisset esse in tempore; ergo non habuit originem².' Sed per hoc quod est habere originem est habitudo localis intrinseca. Sed cum dicitur ulterius: 'mundus caret origine, ergo non habuit originem', argumentatio fit per locum ab oppositis, et sic est extrinseca.

62. Vel possem dicere quod in loco a divisione qui est per partitionem³ est habitudo duorum locorum contentorum sub aliquo tertio inter se ad invicem, quia licet in tali loco sint duo respectus, tamen respectus quem habent inter se magis formalis est in tali loco quam respectus quem habent ad tertium commune, et sic talis locus non erit medius.

63. Si autem ponatur quod locus medius non sit simplex habitudo localis nisi per aggregationem, facile esset evadere rationem <50>, cum dicitur: in loco medio est una maxima, ergo erit una differentia maximae, ut videtur, sicut habitudines in loco a coniugatis; unde maxima scilicet ista 'quod uni coniugatorum inest et reliquo inherit⁴', licet haec maxima propositio⁵ sit una, virtualiter tamen includit duas, ut patet intuitu.

64. Tunc ad rationes principales disputationis.

Ad primam <2>. Cum dicitur: "inter contradictoria est habitudo localis mutua" etc., conceditur. Et cum dicitur quod "in extremo non-ente non est aliquis modus essendi in re, a quo possit sumi aliqua habitudo localis", dico quod habitudini extremi positivi ad extremum negativum est aliquid in re correspondens. Eodem etiam modo alii habitudini, quae est extremi non-entis ad extremum ens positivum erit aliquid idem correspondens,

1 loci *add.* P. 2 vel nullam habuit originem *add.* P. 3 partitionem: participationem M negationem P. 4 inherit: *om.* P dico quod *add.* M.
5 haec-propositio: *om.* P.

quod correspondebat primae habitudini, et tamen erit alia habitudo localis a prima, quae erat entis ad non-ens, ut dictum est in positione <45sq. >.

65. Ad aliam quae est de loco medio <3>: cum dicitur quod tali non correspondet aliqua una habitudo localis, patet solutio ex positione.

Ad alias rationes quae fiebant, primo contra solutiones respondentis:

66. Ad primas duas iam solutas. Ad primam <11> cum dicitur: "ens universaliter et non-ens universaliter contradicunt", conceditur. Et cum dicitur quod "inter illa est habitudo localis a contradictoriis", conceditur. Et cum dicitur quod "in hoc quod est non-ens nulla habitudo localis potest fundari, nec etiam in ipso potest esse aliquis modus essendi" etc., dico quod illi habitudini quae est ex parte entis universaliter ad non-ens universaliter aliquid in re correspondet, eodem modo etiam illi quae est ex parte non-entis universaliter ad ens universaliter. Et tu probas quod non, quia non-ens universaliter non potest esse obiectum alicuius habitudinis localis. Dico quod sicut nullus potest negare loquelam nisi ponendo loquelam de actu exercito, licet neget loquelam de actu significato, sic in proposito nullus potest negare ens, quantumcumque neget ens universaliter, quin ponat ens de actu exercito, quamvis neget ens secundum actum significatum. Unde quamvis non-ens universaliter de actu significato nihil ponat, et sic contradicat enti universaliter, nec ut sic potest esse aliquis modus essendi, ex quo possit sumi aliqua habitudo localis, tamen ex isto actu intellegendi, quo intellego me exercere siue quo exerceo¹ istum actum negandi, pono ens ex isto actu exercito, et ex ipso ut sic potest sumi habitudo ista, eo² quod illud quod significat non-ens de suo significato est contradictorium non-enti, et sic etiam nihil ponit, tamen quantum ad actum exercitum et secundum animam est aliquod ens positivum, licet non sit alicuius entis positivi.

67. Et si dicas <12>: ergo tunc non fundabitur locus, qui est non-entis ad ens, supra non-ens³ ut est contradictorium enti, et sic talis habitudo non erit a contradictoriis. Dico quod habitudo attribuitur rei sub esse intellecto, non tamen attribuitur ipsi esse intellecto, quia esse intellectum est requisitum sicut illud sub quo attribuitur rei

1 quo exerceo: quo exercito (?) M exerceo P.

2 ista, eo: ita M.

3 supra non-ens: aut (?) non entis M.

habitus localis, non tamen illi attribuitur habitus localis sicut obiecto, ut dictum est <45sq.>, sed rei ut est sub tali intellectione vel tali. Et sic habitus contradictorii non-entis attribuitur non-enti, non tamen ipsi non-enti in esse intellecto et significato, sed ut stat sub aliqua ratione entis; sed non attribuitur habitus localis ipsi non-enti pro ista ratione intellegendi¹ sive pro isto esse intellecto sub quo intellegitur sed pro re intellecta significata² per ipsum non-ens sub tali ratione intellegendi. Ideo etc.

68. Ad aliam <13>, cum dicitur: "habitus localis hominis ad non-hominem vel habitus non-hominis ad hominem aut est homo aut non-homo. Sed non est homo. Ergo est non-homo." Dico quod habitus non-hominis ad hominem est non-homo. Sed est intellegendum quod ista habitus potest dupliciter considerari: vel ut fundatur in non-homine secundum quod non-homo est aliquid privativum formae humanae absolute, vel ut est aliquid secundum intellectum potens inesse omnibus diversis ab homine. Eodem modo habitus hominis ad non-hominem potest dupliciter considerari: aut secundum quod fundatur in homine, prout homo est aliquid ens in se secundum intellectum³, aut illa habitus hominis ad non-hominem fundata in homine potest considerari secundum quod est ratio intellegendi hoc in habitudine ad illud. Tunc ad formam rationis: quando dicitur: "habitus hominis ad non-hominem vel habitus non-hominis ad hominem aut est homo aut non-homo", dico quod habitus non-hominis ad hominem est non-homo, tamen ista habitus sub ista ratione sub qua fundatur in non-homine non est non-homo, secundum quod non-homo contradicit homini, quia ut sic non-homo nihil ponit, et tamen erit non-homo secundum quod ipsum 'non-homo' dicit aliquid ens secundum intellectum commune omnibus diversis ab homine. Et tamen propter hoc nullum sequitur⁴ inconveniens quod intentio attribuat rei, ut denominat se ipsam, ut dicendo 'praedicatum est praedicatum' et 'subiectum est subiectum'. Ideo non est inconveniens, quod habitus non-hominis ad hominem, quae est quaedam secunda intentio, denominet ipsum non-homo, et quod dicatur et vocetur non-homo.

69. Ad aliam rationem <14> quae est de locis mediis: soluta est in positione <49sq.>, ideo non oportet quod eius solutio repetatur.

1 et significandi *add.* P. 2 intellecta significata: significata in intellecta (!) M. 3 secundum intellectum: *om.* P. 4 impossibile sive *add.* P.

70. Ad aliam <15> quae est de impossibilibus: cum dicitur quod inter impossibilia est habitudo localis, dico quod inter impossibilia non fundatur¹ habitudo localis, secundum quod utrumque est non-ens, sed ut unum intellegitur habere rationem causae respectu alterius et alterum rationem effectus.

71. Ad aliam <16> de loco a toto in quantitate et a toto in tempore et a toto in loco etc.: cum dicitur: "esse in omni tempore et esse semper, et esse in omni loco et esse ubique sunt eadem realiter; tamen ibi est diversa habitudo localis", conceditur. Et cum infertur: ergo non cuilibet habitudini locali correspondet unus modus essendi², vel isti loci praedicti non erunt distincti. Dico quod immo, quia ad distinctionem locorum non oportet quod sit distinctio rerum significatarum, sed sufficit quod sit distinctio secundum rationes intellegendi primas et modos essendi, in quibus fundantur istae rationes intellegendi primae. Modo quamvis 'omnis locus' sive 'esse in omni loco' significet idem quod 'esse ubique' realiter, et 'esse in omni tempore' idem quod 'esse semper', differunt tamen secundum rationes suas intellegendi primas, quia in hoc quod est 'in omni loco' intellego naturam termini communis, scilicet huius qui est³ 'loco', ut est in omnibus suis suppositis, ita quod illa ratio, scilicet⁴ quod 'terminus communis ut⁴ est in omnibus suis suppositis' non est illud quod ibi significatur, sed ratio intellegendi^J sub qua illa natura⁵ communis ipsius loci significatur. Sed in hoc quod est 'ubique', non est sic, immo totum quod prius accipiebatur in hoc quod est 'in omni loco' pro re significata et pro ratione intellegendi, totum illud accipitur in hoc quod est 'ubique' pro significato, ut scilicet est adiacens alteri, quod se habet in ratione termini⁶. Et idem est intellegendum de hoc quod est 'esse in omni tempore', et de hoc quod est 'esse semper', et sic de consimilibus. Vel aliter potest dici quod differt 'esse in loco' et 'locus', quia 'esse in loco' est concretum de ubi, et similiter differt 'esse in tempore' et 'tempus', quia 'in tempore' dicit quando et est concretum. Et ita differt realiter 'esse in loco' et 'esse in tempore' et

1 fundatur: est P. 2 in re add. P. 3 in add. P. 4 quod-ut: quod li ut terminus communis M quod terminus ut P. 5 natura: vocatur terminus P. 6 termini: fieri MP cf. *Rad.Br. Quaest.s.Top. Bo. II, 12*, ed. p.52.

J. Cf. *Rad.Br. Quaest. Top. Arist. II, 2*: "... signum universale dicit modum intellegendi terminum communem ut est in quolibet supposito." (Paris, BN lat. 11132, f. 27rb).

etiam 'locus' et 'tempus' reddendo singula singulis. ¹Ergo per consequens esse ²ubique et semper realiter differunt ab esse in omni tempore et in omni loco, reddendo singula singulis. ¹

72. Ad alias rationes <20> de causa finali et de causa efficiente et de loco ab usibus et de loco a communiter accidentibus. Et primo circa locum ab usibus et a causa finali est sciendum, cum dicitur quod locus a causa finali et ab usibus sumuntur ab eadem re sive ab eodem modo essendi in re etc., sciendum quod si aliquid sit operatio alicuius exercita et sit eius finis, illud tamen secundum aliam proprietatem est in ratione finis et in ratione operationis exercitae. Et ideo secundum istas diversas proprietates quas habet, in ipso poterit fundari diversa habitudo localis. Ideo etc.

73. Secundo circa locum a causa efficiente et a communiter accidentibus <20>: cum dicitur quod "in loco a causa efficiente et in loco a communiter accidentibus est unus modus essendi" ³ etc., sciendum quod communiter accidentia possunt inter se multipliciter considerari vel ⁴ comparari, quia aut unum de numero accidentium communiter est dispositivum signum, probabile vel necessitans ad alterum, ut expendere large errans de nocte et consimilia sunt signa probabilia ad furandum. Et quia istae dispositiones communicant in aliquo uno modo essendi cum eo ad quod disponunt, ideo istae dispositiones sunt intrinsecae ei quod disponunt, et habitudo multarum talium dispositionum probabilium ad illud quod disponunt est habitudo dialectica et bona intrinseca. Alio modo aliqua duo accidentia communia possunt comparari inter se, ita quod sint causata ab aliquo tertio, ut herba floret ⁵ in horto meo et in horto tuo etc., ista duo accidentia, scilicet herbam florere in horto meo et tuo, sunt causata ab aliqua causa communi ⁶, a sole, et aliquo particulari agente. Et habitudo istorum ad invicem similiter est intrinseca, quia talia accidentia communicant in aliquo uno modo essendi in re ⁷. Alio modo ⁸ accidentia communia sic possunt comparari quod unum sit efficiens alterum; et hoc adhuc dupliciter: vel quia unum est causa alterius, et sic erit locus a causa efficiente, vel unum est efficiens alterum secundum quod ambo sunt duae dispositiones

1 ergo-singulis: om. P.

2 esse: om. M.

3 in re add. P.

4 considerari vel: om. P.

5 herba floret: herbam florere P.

6 puta

add. P. 7 re: om. M.

8 alia add. P.

consequentes idem subiectum ut plurimum, ut poenitere et delinquere, et quia illa etiam conveniunt aliquo modo essendi in, ideo habitudo localis talium est intrinseca. Ideo etc.

¹Explicit sophisma determinatum a magistro Rodolpho Bretone. Amen.¹

¹ Explicit-Amen: *om.* P.

LIST OF WORKS QUOTED

- Ammonius, Commentaire sur le Peri hermeneias d'Aristote. Ed. G.Verbeke. Corpus Latinum Commentariorum in Aristotelem Graecorum II. Louvain-Paris 1961.
- Albertus Magnus, Topica Aristotelis. Opera Omnia I, pp.658-839. Ed. P. Jammy. Lugduni 1651.
- Alpharabius, Epitoma Rhetoricorum Aristotelis. In: Aegidius Romanus, Commentaria in Rhetoricam Aristotelis. Ed. Venetiis 1515, ff.2-5. Repr. Frankfurt a.M. 1968.
- Les Auctoritates Aristotelis. Ed. Jacqueline Hamesse. Philosophes Médiévaux XVII. Louvain-Paris 1974.
- A.M.S. Boethius, De differentiis topicis. Migne, Patrologia Latina 64, coll. 1173-1216.
- A.M.S. Boethius, In Topica Ciceronis Commentaria. Migne, Patrologia Latina 64, coll. 1059-1174.
- A.M.S. Boethius, Liber de divisione. Migne, Patrologia Latina 64, coll. 875-892.
- Fauser 1974: W.Fauser, Der Kommentar des Radulphus Brito zu Buch III De anima. Beiträge zur Geschichte der Philosophie und Theologie des Mittelalters. Neue Folge Bd.12. Münster 1974.
- N.J. Green-Pedersen, On the Interpretation of Aristotle's Topics in the 13th Century. Cahiers Inst.M.A.gr.lat.9 (1973), pp.1-46. (Pp.38-46: ed.Rad.Brito, Quu.Top.Arist.I,1;7;20;25)
- Green-Pedersen 1976: N.J. Green-Pedersen, The Summulae of John Buridan. Tractatus VI De locis. The Logic of John Buridan. Acts of the 3rd European Symposium on Medieval Logic and Semantics. Opuscula Graecolatina 9, pp.121-38. Copenhagen 1976.
- Isaac Israeli, De definitionibus. Ed. J.T.Muckle. Archives d'Histoire Doctrinale et Littéraire du Moyen Age XI (1937-38), pp.299-340.
- Pinborg 1971: Jan Pinborg, Simon of Faversham's Sophism *Universale est intentio*: A Supplementary Note. Mediaeval Studies 33 (1971), pp. 360-64.

- Pinborg 1973: Jan Pinborg, *The MS Bruxelles, B.Royale 3540-47, Radulphus Brito and the Sophistici Elenchi*. *Cahiers Inst.M.A.gr.lat.10* (1973), pp.45-47.
- Pinborg 1975: Jan Pinborg, *Radulphus Brito's Sophism on Second Intentions*. *Vivarium XIII* (1975), pp.119-152.
- Pinborg 1977: Jan Pinborg, *Sigerus de Cortraco: Summa Modorum Significandi. Sophismata*. *Studies in the History of Linguistics* 14. Amsterdam 1977.
- Porphyrius, *Isagoge. Translatio Boethii*. Ed.L.Minio-Paluello. *Aristoteles Latinus I,6*. Bruges-Paris 1966.
- Robertus Kilwardby, *De ortu scientiarum*. Ed.A.G.Judy. *Auctores Britannici Medii Aevi IV*. The British Academy. London-Toronto 1976.
- Roberti Lincolniensis *Commentaria in libros Posteriorum Aristotelis*. Ed. Venetiis 1497.
- Roos 1978: H. Roos (et alii), *Drei Sophismata zum Formproblem in der Handschrift Uppsala C 604*. *Cahiers Inst.M.A.gr.lat.24* (1978), pp.16-54.
- Marius Victorinus, *Explanationes in Rhetoricam M.Tullii Ciceronis*. Ed. C. Halm, *Rhetores Latini Minores*, pp.153-304. Lipsiae 1863. Repr. Frankfurt a.M. 1964.
- Wallerand 1913: G.Wallerand, *Les Oeuvres de Siger de Courtrai. Les Philosophes Belges VIII*. Louvain 1913.
- Yokoyama 1969: Tetsuo Yokoyama, *Simon of Faversham's Sophism "Universale est intentio"*. *Mediaeval Studies* 31 (1969), pp.1-14.

INDEX VERBORUM

A selective index which includes significant occurrences of important terms in the two texts.

- abstractum: 79,82-83.
 accidens: a.in abstracto: 13-14,107.
 a.in concreto: 13-14,20,100,107.
 a.reale: 13,20. communiter accidens: 61-63,113. subiectum accidentis: 13.
 actus: a.exercitus: 76,110.
 a.significatus: 76,110.
 adiuncta: 86.
 aequiparantia: 65.
 aequivocatio: 48.
 affirmatio: 15-18,77.
 anima: a.intellectiva: 56.
 apparens: 77.
 argumentatio: 19,21-24. a.localis: 1.
 argumentum: 18-21,22.
 binarius: 18,23,37,39,41,43-44.
 casus: 82-84.
 causa: c.efficiens: 53-54. c.finalis: 58-59. c.formalis: 54-58.
 c.materialis: 54-58.
 circumstantia: 85,90.
 conclusio: 11.
 concretum: 79,82-83,112.
 condicio: c.materialis: 9.
 coniugatum: 82-84.
 consequens: destructio consequentis: 50.
 consequentia: 29,30,33,40,45.
 principium consequentiae: 40,45.
 consideratio: 2,88.
 constantia: 69.
 contradictorium: 71-77,93-99.
 contrarium: 69.
 corruptio: 59-60.
 definitio: 30-34,36.
 definitum: 30-34.
 demonstratio: 58,86.
 demonstrator: 31.
 descriptio: 34-37.
 dialectica: 64,85,87-89. d.docens: 85. d.utens: 85.
 dici de omni et nullo: 4.
 differentia: d.divisiva: 11.
 effectus: 53-54,58.
 ens: 71-77,93-99,102-105. e.extra animam: 71,95. e.in anima: 71,95.
 e.secundum intellectum: 17,18,94-99,111. e.respectivum: 96.
 enthymema: 21-24,86,88.
 enuntiatio: 11,15-18.
 esse: e.intellectum: 104-105,106,107, 110-111. e.intentionale: 104.
 e.significatum: 107,111.
 exemplum: 21-24,86,88-89.
 fallacia: f.accidentis: 48. f.aequivocationis: 17. f.consequentis: 21, 40,43. f.secundum quid et simpliciter: 15.
 figmentum: 94,104.
 finis: 58-59.
 forma: 40,54-58.
 fundamentum: 75-76.
 generatio: 59-60.
 genus: 39-42.
 gestio: g.negotii: 85.
 habitudo: 1,4,25. h.confirmans argumentum: 1,25-26,28,31,55-56,58,59-60,64,67,69,73,100. h.intentionalis: 57,59,60. h.localis: 4,7,28,45,51-52,71-77,93-99,101,104-105,106,110-111. h.realis: 65.
 habitus: 72-77,85,99,102-105.
 illatio: 29,45.
 importatum: i.formale: 82.
 individuum: individua logicae: 8.
 inductio: 21-24,88.
 inferens: 35,36-37,58,68,70.
 inferiora: 47.
 informans: 82.
 informatum: 82.
 instantia: 88.
 intellectio: 25,26,74,100.
 intellectus: 38.
 intentio: 7,11-14,16-17,19-20,22-24, 28-29,34,35,39,41,70,100. i.abstracta: 22,100. i.concreta: 12-14,19-20, 22-23,37,39,100-101. i.prima: 25,37. i.secunda: 13,17,19,25,37,39,41,42, 52,94,95,100-101,111. obiectum intentionis: 12-13,23,28-29,95,100-101,110.

- interpretatio nominis: 34-37.
 inventiva (ars): 3-7, 8-10.
 iudicativa (ars): 3-7, 8-10.
 locatum: 25, 28.
 locus: 1. ab auctoritate: 84, 85. 1. a casibus: 34, 78-79, 82-84. 1. a causa efficiente: 53-54, 97, 113. 1. a causa finali: 58-59, 61, 112. 1. a causa formali: 54-58, 82-83, 108. 1. a causa materiali: 54-58. 1. communis: 2. 1. a communiter accidentibus: 34, 61-63, 81, 97, 113. 1. a concomitantibus substantiam: 33, 37-38, 55-57, 59-60, 101. 1. a coniugatis: 4, 34, 78, 79, 82-84. 1. a contradictoriis: 71-77, 95. 1. a definitione: 30-34, 81. 1. a descriptione: 34-37. 1. differentia maximae: 24-27, 78, 100-101, 105. 1. a divisione: 78-81, 108-109. 1. extrinsecus: 27-30, 34, 54-55, 66-67, 69, 79, 91. 1. a generatione et corruptione: 59-60. 1. a genere: 37-42. 1. intrinsecus: 27-30, 34, 73, 48-49, 53-54, 54-55, 59-60, 61-63, 79, 91, 97, 107. 1. a maiori: 66-68. 1. maxima: v. maxima. 1. medius: 27-30, 34, 54-55, 78-84, 91, 93, 95, 96, 97, 105-109. 1. a minori: 66-68. 1. naturalis: 2, 25, 26, 28, 29, 99. 1. a nominis interpretatione: 34. 1. ab oppositis: 68-71, 80, 81, 109. 1. a parte in modo: 49. 1. a proportionem: 64-65. 1. a proportionem commutata: 65. 1. proprius: 2. 1. a relative oppositis: 70. 1. a relativis: 41-42. 1. a rhetoricus: 3, 88, 90-92. 1. a simili: 31, 34, 64-66, 94, 102. 1. a sophisticus: 25, 27, 29, 30, 31, 32, 46. 1. a specie: 42-44, 70. 1. a substantia: 31, 33, 34-38, 55-57, 60, 101. 1. a toto integrali: 44-46. 1. a toto in loco: 51-53, 96, 112. 1. a toto in modo: 48-51. 1. a toto in quantitate: 41, 46-48, 51-53, 96, 112. 1. a toto in tempore: 51-53, 96, 112. 1. a transumptione: 34, 36. 1. ab usibus: 34, 61-63, 97, 113.
 logica: 3, 5.
 loquela: 76, 110.
 materia: 54-58, 98. m. moralis: 90. m. permanens: 56. m. prima: 57. m. signata: 57. m. specialis: 14, 64, 66, 68. m. transiens: 56.
 maxima (propositio): 2, 24-27, 78, 100. m. communis: 2. m. specialis: 2. medium: 4-7, 20. m. apparens: 9. m. demonstrativum: 7, 31. m. probabile: 5, 6, 9. m. syllogisticum: 4, 7. modus essendi: 5, 16, 20, 51, 65, 71-77, 78, 93-99, 101, 104-109, 112. modus intellegendi: 52, 108. modus significandi: 41, 97. natura: n. communis: 52, 112. negatio: 15-18, 77. negotium: 84, 86. non-ens: 71-77, 93-99, 102-105, 109-110. numerus: 18, 23, 39, 41, 43-44. n. primus: 41, 44. obiectum: 76. o. intentionis v. intentionis. operatio: 61-63. o. secunda intellectus: 11-12, 19. o. tertia intellectus: 12, 20, 22, 23. opinio: 87-90. opponens: 14. oppositum: 68-71. oratio: 11. pars: p. in modo: 49-50. p. subiectiva: 49. persona: 84, 86. persuasio: 84-86, 87-90. petitio principii: 25, 30, 32, 33, 46-48. positio: 40. praedicabile: 16. praedicatio: p. formalis: 13, 19. p. materialis: 14, 20. praedicatum: p. accidentale: 33, 48, 84. p. essenziale: 32-33. p. per se: 41, 47, 84. praedicata quattuor: 2, 28, 31. principale: 82, 106. privatio: 72-77, 99, 102-105. privativum: 69. probabilitas: 9, 89. probatio: 29, 30, 32, 47, 64. principium probationis: 47. problema: 4, 6. propositio: 10-15, 16, 19. proprium: 34. quaestio: 11. ratio: r. intellegendi: 41-42, 50, 51-52, 58, 66, 70, 72, 76, 100, 112. r. intellegendi prima: 42, 112. r. intellegendi secunda: 42. r. significandi: 41. relativum: 39, 41-42, 64, 65, 69, 70. relative opposita: 70.

- res: r.significata: 52,58,96,104,
 112. r.significata formaliter:
 50. r.subjecta intentioni: 12-14,
 16-17,19-20,22,41-42,66,70,100.
 respondens: 14.
 rhetorica: 84-92. r.docens: 85,86.
 r.usualis: 86. r.utens: 85,87.
 scientia: 84-86,88.
 sedes: s.argumenti: 25,67,100.
 significatum: 29,52,82,107,112.
 s.formale: 79,80,82. s.ultimum:21.
 signum: 5.
 similia: 64-66.
 singulare: 84,86.
- species: 39-42.
 suppositum: 29,47,52,74,112.
 suspicio: 85.
 syllogismus: 21,24. s.demonstrativus:
 9,13. s.dialecticus: 4,7,9,85,88.
 s.simpliciter: 9,13. s.sophisti-
 cus: 9.
 ternarius: 18,23.
 totum: t.integrale: 7-10,44-46.
 t.in loco: 51-53,112. t.in modo:
 9-10,48-51. t.in quantitate: 4,
 46-48,51-53,112. t.in tempore: 51-
 53,112. t.universale: 7-10,45.
 transsumptio: 36.
 usus: 61-63.

INDEX QUAESTIONUM

LIBER I

1. Utrum locus sit ibi subiectum	1
2. Utrum divisio (logicae in littera) sit bona	3
3. Utrum sit divisio totius universalis in suas partes vel totius integralis vel vocis in significationes	7
4. Utrum propositio est oratio verum vel falsum significans	10
5. Utrum affirmatio et negatio sint species enuntiationis	15
6. Utrum definitio argumenti sit bene data	18

LIBER II

1. Utrum syllogismus, inductio, enthymema et exemplum sint species argumentationis	21
2. Utrum locus maxima et locus differentia maximae differant	24
3. Utrum divisio locorum sit bona	27
4. Utrum locus a definitione sit locus dialecticus	30
5. Utrum locus a descriptione et a nominis interpretatione sit a substantia	34
6. Utrum locus a genere sit locus a concomitantibus substantiam vel a substantia	37
7. Utrum locus a genere valeat constructive	38
8. Utrum locus a specie ad genus valeat destructive	42
9. Utrum locus a toto integrali ad suam partem valeat constructive	44
10. Utrum habeamus locum a toto in quantitate, et utrum sit bonus	46
11. Utrum locus a toto in modo sit locus intrinsecus	48
12. Utrum locus a toto in tempore et a toto in loco differunt a toto in quantitate	51
13. Utrum locus a causa efficiente sit intrinsecus	53
14. Utrum locus a causa materiali et formali sint loci dialectici	54
15. Utrum locus a causa finali sit locus dialecticus	58
16. Utrum locus a generatione et corruptione sint loci dialectici	59
17. Utrum loci ab usibus et a communiter accidentibus sint loci intrinseci	61

18. Utrum locus a simili sit locus dialecticus	64
19. Utrum locus a maiori et minori sit locus dialecticus	66
20. Utrum sit aliquis locus ab oppositis	68
21. <Utrum inter contradictoria sit locus dialecticus>	71
22. Utrum locus medius possit esse unus	78
23. Utrum locus a casibus et coniugatis sit locus medius et valeat	82

LIBER IV

1. Utrum rhetorica sit scientia	84
3. Utrum rhetorica differat a dialectica	87
4. Utrum ad istam scientiam pertineat determinare de locis rhetoricis	90

